

SPÓŁECZEŃSTWO
OBYWATELSKIE
PRACA
WIELOKULTUROWE
DZIEDZICTWO
NAUKA
INWESTYCJE
DYNAMICZNE
PRZEDSIĘBIORSTWA
INNOWACYJNA
GOSPODARKA
MIASTA
OBSZARY WIEJSKIE
AGLOMERACJA OPOLSKA
REWITALIZACJA
OCHRONA
ŚRODOWISKA
BIZNES
BIEGUNY
WZROSTU
DEPOPULACJA
DYNAMICZNE
PRZEDSIĘBIORSTWA
SPÓŁECZEŃSTWO
OBYWATELSKIE
PRACA
WIELOKULTUROWE
DZIEDZICTWO
NAUKA
INWESTYCJE
DYNAMICZNE
PRZEDSIĘBIORSTWA
INNOWACYJNA
GOSPODARKA
MIASTA
OBSZARY WIEJSKIE
AGLOMERACJA OPOLSKA
REWITALIZACJA
OCHRONA
ŚRODOWISKA
BIZNES
BIEGUNY
WZROSTU
DEPOPULACJA
DYNAMICZNE
PRZEDSIĘBIORSTWA

Raport z monitoringu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. za okres 2013-2015

Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

Opole 2017

Opracowanie:

Referat Planowania Strategicznego

Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	5
WSTĘP.....	7
WYZWANIA ROZWOJOWE.....	10
HORYZONTALNE WYZWANIE ROZWOJOWE - Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji	15
TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE – Przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo	19
CEL STRATEGICZNY 1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy.	25
CEL STRATEGICZNY 2. Aktywna społeczność regionalna	32
TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE – Konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką	36
CEL STRATEGICZNY 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka.....	40
CEL STRATEGICZNY 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa	44
TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE – Atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku	48
CEL STRATEGICZNY 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna.....	55
CEL STRATEGICZNY 6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług	58
CEL STRATEGICZNY 7. Wysoka jakość środowiska	62
TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE – Zrównoważony rozwój aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich regionu	66
CEL STRATEGICZNY 8. Konkurencyjna aglomeracja opolska	72
CEL STRATEGICZNY 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	78
CEL STRATEGICZNY 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie	82
PODSUMOWANIE	88
WNIOSKI	90
SPIS TABEL	93
SPIS RYSUNKÓW	94
Załącznik nr 1.....	96

WYKAZ SKRÓTÓW

ANR	Agencja Nieruchomości Rolnych
AO	Aglomeracja Opolska
B+R	sektor badawczo-rozwojowy,
COIE	Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera
CSR	Spółeczna odpowiedzialność biznesu (z ang. CSR – Corporate Social Responsibility)
DEP	Departament Edukacji i Rynku Pracy
DIG	Departament Infrastruktury i Gospodarki
DKS	Departament Kultury, Turystyki i Sportu
DOŚ	Departament Ochrony Środowiska
DOW	Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich
DPO	Departament Koordynacji Programów Operacyjnych
DRP	Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
DRW	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
DZD	Departament Zdrowia i Polityki Społecznej
DZP	Departament Współpracy z Zagranicą i Promocji Regionu
EFR	Europejski Fundusz Rybacki
EFRR	Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
EFROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FS	Fundusz Spójności
GPR	Gminny Program Rewitalizacji
IOB	instytucje otoczenia biznesu
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	jednostki samorządu terytorialnego
KSOW 2007-2013	Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich 2007-2013
LGD	Lokalna Grupa Działania
MOF	miejski obszar funkcjonalny
MR	Ministerstwo Rozwoju
NGO's	organizacje pozarządowe (z ang. Non-Government Organization)
NSRO 2007-2013	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013
OCRG	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki
OKRIS	Opolska Karta Rodziny i Seniora
OZE	odnawialne źródła energii
PAiiIZ	Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych
PCK	Opolski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża
PO	Politechnika Opolska
PO IŚ 2007-2013	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013
PO IŚ 2014-2020	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
PO KL 2007-2013	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013
PO RYBY 2007-2013	Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013

POWT RCz-RP 2007-2013	Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013
PROW 2007-2013	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
RCRE/RZPWE	Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji (obecnie Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji)
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RPO WO 2007-2013	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013
RPO WO 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
RSI WO 2020	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020
SAO	Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska
SRWO 2020	Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku
SSE	Specjalne Strefy Ekonomiczne
SWO	Samorząd Województwa Opolskiego
TIK	technologie informacyjno-komunikacyjne
UMWO	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
UO	Uniwersytet Opolski
WFOSiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NFOSiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WZMiUW	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Opolu
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZWO	Zarząd Województwa Opolskiego

WSTĘP

Raport z Monitoringu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 za okres 2013-2015 został sporządzony w Departamencie Polityki Regionalnej i Przestrzennej (DRP), w oparciu o ustalenia zawarte w koncepcji monitoringu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. (SRWO 2020), która została przyjęta przez Zarząd Województwa Opolskiego (ZWO) w marcu 2016 r. Koncepcja została wypracowana na podstawie: zapisów SRWO 2020 i ekspertyzy sporządzonej na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego (UMWO)¹. Uzyskała także pozytywną opinię Pana prof. Krystiana Heffnera, opiekuna naukowego SRWO 2020 r. Z uwagi na fakt, że SRWO 2020 została przyjęta w grudniu 2012 r., a także na dostępność danych statystycznych, pierwszy okres sprawozdawczy, za jaki przygotowany został raport, ustalono na lata 2013-2015.

Przygotowanie raportu z monitoringu SRWO 2020 wynika z określonego w niej systemu realizacji. Koordynatorem prac i realizatorem zadania był DRP, który współpracował w tym zakresie z departamentami merytorycznymi UMWO i jednostkami organizacyjnymi Samorządu Województwa Opolskiego (SWO).

PRZEJŚCIOWY CHARAKTER RAPORTU

Na efekt końcowy prac nad raportem decydujący wpływ miały następujące kwestie:

- dwie perspektywy unijne nakładające się na okres sprawozdawczy z SRWO 2020;
- przyjęta lista wskaźników odnoszących się do celów strategicznych SRWO 2020;
- środki na finansowanie realizacji SRWO 2020.

Sprawiły one, że pierwszy raport z monitoringu SRWO ma charakter przejściowy i powinien być analizowany z uwzględnieniem tych uwarunkowań. Dołożono jednak wszelkich starań, aby powstał raport możliwie najpełniej podsumowujący działania podejmowane przez SWO w pierwszych trzech latach obowiązywania SRWO 2020. Powyższe kwestie, zidentyfikowane na etapie prac nad koncepcją monitoringu SRWO 2020, a następnie przygotowania samego raportu, stanowią jednocześnie swego rodzaju rekomendacje dla przyszłych działań. Pozwolą one udoskonalać przyjęte podejście i wypracować docelowy system monitoringu strategii.

Dwie perspektywy Unii Europejskiej

Zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie województwa strategia realizowana jest poprzez programy rozwoju, regionalny program operacyjny, umowę partnerstwa i kontrakt terytorialny, czyli narzędzia, na których kształt wpływa SWO. Znaczący udział w powyższych programach mają środki europejskie.

SRWO 2020 przyjęta została w końcowej fazie wdrażania poprzedniej perspektywy UE 2007-2013 (tj. w grudniu 2012 r.). Dlatego w monitoringu z jej realizacji w latach 2013-2015 nie można nie widzieć tych środków, bowiem w istotny sposób przyczyniły się one do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej regionu, który jednak od 2014 r. funkcjonował już w nowej rzeczywistości programowej. Wpływ środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013 (RPO WO 2007-2013), Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 (PO KL 2007-2013), Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013), Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 (PO RYBY 2007-2013), Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich 2007-2013 (KSOW 2007-2013) oraz Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-

---

¹ Ekspertyza została wykonana przez Panią dr Monikę Matusiak z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

2013 (POWT RCz-RP 2007-2013) na pozycję rozwojową regionu został zatem pokazany w syntetycznym ujęciu odnoszącym się do wyzwań zidentyfikowanych w SRWO 2020. Widoczne są w nim zarówno działania SWO, jak i samorządów lokalnych, uczelni wyższych i beneficjentów niepublicznych. Środki te nie mogły zostać powiązane bezpośrednio z celami operacyjnymi SRWO 2020, ponieważ były planowane w odniesieniu do poprzednio obowiązującej strategii z 2005 r., w której zidentyfikowano inny układ priorytetów i celów rozwojowych.

Wskaźniki

W okresie przygotowania niniejszego raportu niedostępne były jeszcze wskaźniki nakładu wynikające z interwencji RPO WO 2014-2020, ponieważ nabory projektów w ramach programu ruszyły w 2015 r., stąd oddziaływanie środków unijnych perspektywy 2014-2020 zostanie pokazane dopiero w kolejnych latach. Analiza przeprowadzona w pierwszym raporcie z monitoringu SRWO 2020 opierała się zatem na określonych w dokumencie wskaźnikach kontekstowych. Z uwagi na ich dostępność w systemie statystyki publicznej niektóre musiały zostać zastąpione lub nieco przeformułowane, każdorazowo jednak tak, by w możliwie najlepszy sposób opisywały kwestie poruszane w SRWO 2020.

Z perspektywy prowadzonych prac nad monitoringiem SRWO 2020 okazało się, że przypisanie wskaźników SRWO 2020 jedynie do celów strategicznych, zgodnie z ówczesnie przyjętą metodologią, nie sprzyja analizie i wnioskowaniu, a także nie pozwala na bezpośrednie wiązanie ich z działaniami podejmowanymi na rzecz realizacji SRWO 2020. Ponadto przeważająca liczba wskaźników ma charakter kontekstowy, co oznacza, że ocena rzeczywistego wpływu realizowanej interwencji na ich wielkość jest utrudniona. Wskaźniki kontekstowe pozwalają na porównywalność wyników w skali kraju, co jest ich wartością, są jednak silnie zależne od czynników zewnętrznych i oddziaływanie SWO jest w tym zakresie ograniczone. Analiza przeprowadzona na etapie uszczegółowienia koncepcji monitorowania SRWO 2020 potwierdziła konieczność weryfikacji wskaźników (w tym zmniejszenie ich liczby) i docelowe zaplanowanie nowej ich struktury, tak by w sposób optymalny opisywały wszystkie obszary interwencji SRWO 2020.

Analiza wskaźników została zaprezentowana w postaci świateł drogowych oznaczających zagrożenie (światło czerwone) lub brak zagrożenia (światło zielone) dla osiągnięcia wartości/trendu wskaźnika w roku docelowym. Wskaźniki, których wartości docelowe nie zostały osiągnięte, lecz na podstawie obserwowanych trendów można założyć, że ich osiągnięcie jest realne w 2020, zostały oznaczone kolorem żółtym. Strzałki zamieszczone przy światłach informują o wzroście lub spadku wskaźnika w analizowanym okresie. Oba symbole powinny być interpretowane łącznie. Punktem odniesienia dla analizy były wartości bazowe i docelowe określone w SRWO 2020.

Uzupełnieniem dla niniejszego raportu w warstwie ilościowej jest raport o sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie opolskim, przygotowywany równoległe w DRP.

Środki na finansowanie SRWO 2020

Praca nad przygotowaniem raportu potwierdziła, że istotny wpływ na aktywność w zakresie zadań realizujących cele SRWO 2020 miały środki finansowe w ramach funduszy unijnych. Wskazują na to również analizy Ministerstwa Rozwoju, według których w województwie opolskim obserwowany jest większy niż w innych regionach udział inwestycji finansowanych ze środków unijnych w inwestycjach publicznych ogółem – udział ten dla przykładu w 2014 r. wyniósł 68 procent, przy średniej dla kraju wynoszącej 48,1 procent. Co prawda efekty projektów uruchamianych z nowej perspektywy RPO WO 2014-2020 nie były jeszcze widoczne w okresie objętym monitoringiem, niemniej jednak w kolejnych

latach spodziewać się można znaczącego wzrostu wydatków na cele SRWO 2020 z tego źródła. Dlatego zgodnie z przyjętą koncepcją, raport w odniesieniu do celów operacyjnych SRWO 2020 koncentruje się przede wszystkim na działaniach realizowanych przez SWO i finansowanych ze środków własnych lub innych nieunijnych środków zewnętrznych.

Organizacja prac nad raportem

Wdrożenie systemu monitoringu SRWO poprzedzone zostało szeregiem spotkań roboczych z przedstawicielami departamentów merytorycznych w celu wypracowania najbardziej dogodnego sposobu gromadzenia danych i informacji. Ustalono m.in., że:

- informacje dotyczące wdrażania RPO WO 2007-2013 i POKL 2007-2013 przygotowane i przekazane zostaną przez Departament Koordynacji Programów Operacyjnych (DPO) i Wojewódzki Urząd Pracy (WUP);
- informacje dotyczące wdrażania PROW 2007-2013 przygotowane i przekazane zostaną przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich (DOW);
- informacje dotyczące realizacji działań w ramach KSOW 2007-2013 przygotowane i przekazane zostaną przez poszczególne departamenty merytoryczne wdrażające przedsięwzięcia finansowane z tego źródła;
- informacje dotyczące przedsięwzięć realizowanych przez organizacje pozarządowe i finansowanych ze środków konkursów i grantów UMWO zostaną przygotowane i przekazane przez departamenty merytoryczne w porozumieniu z Pełnomocnikiem ds. Organizacji Pozarządowych;
- informacje dotyczące przedsięwzięć realizowanych przez jednostki organizacyjne SWO zostaną przekazane do DRP poprzez departamenty nadzorujące ich działalność.

W celu usprawnienia komunikacji pomiędzy departamentami wyznaczono również osoby do kontaktów roboczych udzielające wsparcia w zakresie gromadzenia i udostępniania informacji o wdrażanych przedsięwzięciach mających wpływ na realizację SRWO.

Prace związane z opracowaniem Raportu z Monitoringu SRWO objęły m.in.:

- przekazanie ankiet monitorujących SRWO do departamentów merytorycznych;
- współpracę z departamentami merytorycznymi UMWO i jednostkami organizacyjnymi SWO;
- weryfikację i korektę listy wskaźników określonych w SRWO 2020 dla celów strategicznych;
- ustalenie wartości/trendu dla analizowanych wskaźników oraz określenie wzrostu lub spadku w stosunku do roku bazowego;
- analizę wyników badań zrealizowanych w odniesieniu do biegunów wzrostu województwa opolskiego i Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego 2020 (RSI WO 2020);
- analizę innych opracowań tematycznych;
- opracowanie wyników ankiet i informacji wynikających z analizowanych materiałów w celu przygotowania analizy jakościowej odnoszącej się do celów strategicznych i operacyjnych.

Dzięki powyższym przygotowaniom i ustaleniom, współpraca przebiegała harmonijnie, a przyjęty model komunikacji pozwalał na szybkie reagowanie i dokonywanie w materiale niezbędnych korekt i uzupełnień.

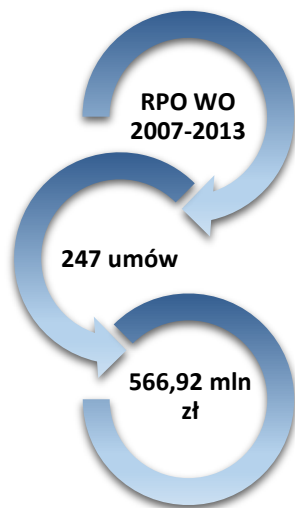
WYZWANIA ROZWOJOWE

Zidentyfikowane w SRWO 2020 tematyczne wyzwania rozwojowe określają obszar interwencji SWO i poprzez powiązane z nimi cele strategiczne i operacyjne precyzują działania niezbędne do podjęcia, by ta interwencja była skuteczna.

Ze względu na nakładanie się dwóch perspektyw finansowych Unii Europejskiej na czas obowiązywania SRWO 2020 w koncepcji przyjętej dla przeprowadzenia monitorowania SRWO 2020 w latach 2013-2015 zdecydowano, że udział środków unijnych z perspektywy 2007-2013 w finansowaniu rozwoju województwa opolskiego w tym okresie zostanie pokazany w odniesieniu do tematycznych wyzwań rozwojowych. Natomiast interwencja z budżetu województwa i innych, nieunijnych środków zewnętrznych prezentowana będzie w odniesieniu do części operacyjnej SRWO 2020.

Opisy ujęte w wyzwaniach rozwojowych bazowały na informacjach uzyskanych z DPO i DOW oraz WUP, a także na sprawozdaniach rocznych (z 2013 i 2014 roku) z wdrażania RPO WO 2007-2013.

Regionalny Program Operacyjny Rozwoju Województwa Opolskiego 2007-2013

RPO WO 2007-2013 został przyjęty przez Komisję Europejską Decyzją nr K (2007) 4558 z dnia 1 października 2007 r. oraz uchwałą nr 1070/2007 ZWO z dnia 29 października 2007 r. (z późn. zm.). Dokument realizowany był w ramach pomocy wspólnotowej i objęty był Celem 1 Konwergencja dla województwa opolskiego w latach 2007-2013.

Zgodnie z obowiązującymi zasadami programowania, cele określone w RPO WO 2007-2013 były spójne z celami wskazanymi w obowiązującej ówczesnie strategii rozwoju województwa opolskiego, ale również z kierunkami rozwoju określonymi na poziomie kraju w *Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie* (NSRO 2007-2013) oraz na poziomie Wspólnoty w *Polityce spójności wspierającej wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne*

Wspólnoty 2007-2013 oraz w założeniach odnowionej *Strategii Lizbońskiej*. Jednocześnie RPO WO 2007-2013 był komplementarny w stosunku do krajowych programów operacyjnych na lata 2007-2013 realizowanych w ramach NSRO 2007-2013 oraz innych inicjatyw i programów, które były wdrażane w tej perspektywie finansowej.

Alokacja RPO WO 2007-2013 w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) wyniosła 491 446 973 euro, w tym 64 302 160 euro stanowiły środki pozyskane w ramach Krajowej Rezerwy Wykonania oraz dostosowania technicznego.

Celem głównym Programu było zwiększenie konkurencyjności oraz zapewnienie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej dla podniesienia atrakcyjności województwa opolskiego, jako miejsca do inwestowania, pracy i zamieszkania. Dla osiągnięcia celu głównego określono siedem celów strategicznych, które były realizowane poprzez odpowiadające im siedem osi priorytetowych RPO WO 2007-2013, współfinansowanych z EFRR:

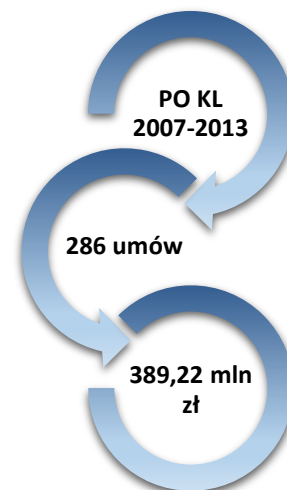
- Oś Priorytetowa 1 – Wzmocnienie atrakcyjności gospodarczej regionu
- Oś Priorytetowa 2 – Społeczeństwo informacyjne
- Oś Priorytetowa 3 – Transport
- Oś Priorytetowa 4 – Ochrona Środowiska
- Oś Priorytetowa 5 – Infrastruktura społeczna i szkolnictwo wyższe
- Oś Priorytetowa 6 - Aktywizacja obszarów miejskich i zdegradowanych
- Oś Priorytetowa 7 - Pomoc techniczna

RPO WO 2007-2013 przyczyniał się do realizacji działań w obszarze trzech tematycznych wyzwań rozwojowych SRWO 2020 tj. *Konkurencyjnej gospodarki opartej na innowacyjności i współpracy z nauką, Atrakcyjnych obszarów do zamieszkania i wypoczynku oraz Zrównoważonego rozwoju aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich regionu*. W latach 2013-2015 w ramach RPO WO 2007-2013 podpisano **247 umów** na projekty o wartości **566,92 mln zł**.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013

PO KL 2007-2013 przygotowano na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące EFRR, Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (ES) i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. Nr 227, poz. 1658 z późn. zm.) oraz Rozporządzenia (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1784/1999.

Celem głównym PO KL 2007-2013 był wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej. Był on realizowany m.in. poprzez aktywizację zawodową, rozwijanie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie mechanizmów efektywnego zarządzania w administracji państwowej. W ramach Programu wsparciem objęto następujące obszary: zatrudnienie, edukację, integrację społeczną, adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw, zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, z budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej oraz partnerskiego państwa, a także z promocją postaw zdrowotnych wśród osób pracujących.

Priorytety, które były realizowane na szczeblu regionalnym:

- Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich
- Priorytet VII Promocja integracji społecznej
- Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki
- Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach.

Ponadto realizowany był Priorytet X Pomoc techniczna, którego celem było zapewnienie właściwego zarządzania, wdrażania oraz promocji EFS.

PO KL 2007-2013 przyczyniał się do realizacji działań w obszarze trzech tematycznych wyzwań rozwojowych SRWO 2020 tj. *Przygotowanego do rynku pracy aktywnego społeczeństwa, Konkurencyjnej gospodarki opartej na innowacyjności i współpracy z nauką, Atrakcyjnych obszarów do*

zamieszkania i wypoczynku. W latach 2013-2015 w ramach PO KL 2007-2013 – komponent regionalny podpisano **286 umów** na projekty o wartości **389,22** mln zł.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

PROW 2007-2013 był jednym z narzędzi Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2007-2013. Realizował założenia wynikające ze Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa w latach 2007-2013.

Celem PROW 2007-2013 była realizacja koncepcji wielofunkcyjności rolnictwa i obszarów wiejskich. Zakładała ona wzmocnienie ekonomiczne gospodarstw rolnych i wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego, z jednoczesnym zapewnieniem instrumentów na rzecz różnicowania działalności gospodarczej na rzecz pozyskiwania i tworzenia alternatywnych źródeł dochodów wsi. Program określał politykę strukturalną, mającą na celu wyrównywanie warunków rozwoju i zapewnienie odpowiedniego poziomu życia mieszkańcom wsi.

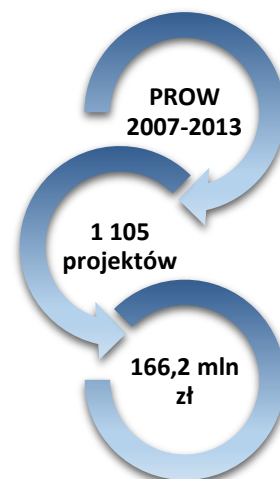
Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację działań objętych Programem w latach 2007-2013 wynosiła nieco ponad 17,2 mld euro, z czego przeszło 13,2 mld euro pochodziło z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), a blisko 4 mld euro stanowiły krajowe środki publiczne.

Za wdrażanie PROW 2007-2013 odpowiadały instytucje na szczeblu krajowym oraz regionalnym. Nadzór nad skuteczną i prawidłową realizacją Programu, zgodną z prawem wspólnotowym oraz Wspólną Polityką Rolną, sprawował Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako Instytucja Zarządzająca (IZ), powierzając część zadań innym podmiotom, jako zadania delegowane.

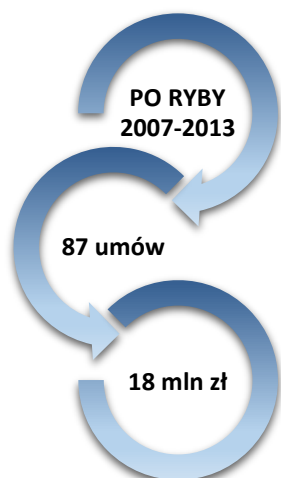
Samorządowi Województwa Opolskiego, jako Podmiotowi Wdrażającemu PROW 2007-2013, powierzono realizację działań wchodzących w skład trzech Osi Priorytetowych:

- Oś I:
  - Działanie 125 Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa (Scalanie gruntów, Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi);
- Oś III:
  - Działanie 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej,
  - Działanie 313/322/323 Odnowa i rozwój wsi;
- Oś IV LEADER:
  - Działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (Małe projekty, Odnowa i rozwój wsi),
  - Działanie 421 Wdrażanie projektów współpracy,
  - Działanie 431 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja.

Wdrażany na terenie województwa opolskiego PROW 2007-2013 realizował działania w obszarze dwóch wyzwań tematycznych SRWO 2020, tj. *Atrakcyjnych obszarów do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku oraz Zrównoważonego rozwoju aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich regionu*. W latach 2013-2015 dofinansowanie uzyskało **1 105 projektów** o łącznej wartości **166,2 mln** zł dofinansowania z EFRROW.

Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013

Kolejnym programem wdrażanym na obszarze województwa opolskiego przy udziale SWO był PO RYBY 2007-2013 będący inicjatywą wspierającą przedsięwzięcia realizowane na obszarach rybackich i zależnych od rybactwa.

Program był spójny z krajowym planem strategicznym, dodatkowo stanowił element Wspólnej Polityki Rybołówstwa Unii Europejskiej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a także realizował założenia wynikające ze Strategii Rozwoju Rybołówstwa 2007-2013 w Polsce. Celem ogólnym PO RYBY 2007-2013 było stworzenie konkurencyjnego, nowoczesnego i dynamicznego sektora rybackiego poprzez zrównoważoną eksploatację dostępnych zasobów. SWO pośredniczył we wdrażaniu Osi Priorytetowej 4. Zadania były realizowane przez Lokalną Grupę Rybacką „Opolszczyzna”.

Wdrażany na terenie województwa opolskiego PO RYBY 2007-2013 realizował działania w obszarze jednego wyzwania tematycznego SRWO 2020, tj. *Zrównoważonego rozwoju aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich regionu*. W latach 2013-2015 w ramach PO RYBY 2007-2013 podpisano **87 umów** o łącznej wartości **18 mln zł**.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich 2007-2013

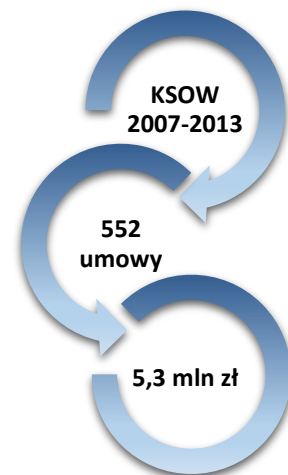
Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich 2007-2013 (KSOW 2007-2013) była platformą współpracy i wymiany doświadczeń w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich pomiędzy wszystkimi organizacjami działającymi na tych obszarach oraz na rzecz ich rozwoju. Głównym celem KSOW 2007-2013 było wsparcie wdrażania i oceny polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich poprzez identyfikację i analizę dobrych praktyk, wymianę doświadczeń i transfer know-how wśród wszystkich zainteresowanych partnerów na poziomie lokalnym, regionalnym oraz wspólnotowym. Kolejne zadanie stawiane przed Siecią to przygotowanie szkoleń dla Lokalnych Grup Działania (LGD). KSOW 2007-2013 to także pomoc techniczna dla współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej, a także wsparcie dla współpracy międzyinstytucjonalnej.

Celem KSOW 2007-2013 było dotarcie do podmiotów zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich, pobudzenie ich aktywności, zachęcanie do udziału w zaplanowanych działaniach i rozpropagowanie przykładów dobrych praktyk poprzez:

- działania edukacyjne, szkoleniowe i promocyjne,
- opracowanie i publikację materiałów informacyjnych i promocyjnych,
- przygotowanie i udostępnienie ekspertyz i analiz.

Cele wyznaczone dla KSOW 2007-2013 osiągnęte były poprzez realizację dwuletnich planów działania, rozpoczynając od Planu Działania na lata 2008-2009. Realizacja ostatniego planu działania nastąpiła z końcem czerwca 2015 r. Każdy plan działania był dokumentem zawierającym szczegółowy opis przedsięwzięć. Zawierał także ramowy harmonogram działań oraz budżet. Przedsięwzięcia pogrupowane były według następujących działań:

- identyfikacja i analiza możliwych do przeniesienia dobrych praktyk w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz przekazanie informacji na ich temat;
- przeniesienie dobrych praktyk, projektów innowacyjnych oraz organizacja wymiany doświadczeń i „know-how”;
- przygotowanie programów szkoleniowych dla lokalnych grup działania w procesie tworzenia, w tym wymiana doświadczeń między lokalnymi grupami działania;
- zarządzanie siecią;
- pomoc techniczna dla współpracy międzyterytorialnej i transnarodowej;
- wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej, w tym międzynarodowej;
- wymiana wiedzy oraz ocena polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

W latach 2013-2015 w ramach KSOW podpisano **552 umowy** na kwotę **5,3 mln** PLN.

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013 (POWT RCz-RP 2007-2013) nawiązywał bezpośrednio do Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Czechy - Polska, który był realizowany w latach 2004-2006.

POWT RCz-RP 2007-2013 skierowany był, po polskiej stronie granicy, do potencjalnych wnioskodawców z 3 województw: opolskiego, śląskiego i dolnośląskiego. Jedynie w przypadku województwa opolskiego, jego terytorium w całości zostało ujęte w obszarze wsparcia. Podmioty z województwa opolskiego wykazały się dużą aktywnością w aplikowaniu o dofinansowanie.

Głównym celem Programu było wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru pogranicza polsko-czeskiego poprzez wzmacnianie jego konkurencyjności i spójności oraz promowanie partnerskiej współpracy jego mieszkańców. Istotne było wzmocnienie wzajemnych kontaktów gospodarczych, społecznych i kulturalnych, wspólna ochrona przyrody, rozwój ruchu turystycznego, tworzenie aktywnego rynku pracy oraz innych dziedzin rozwoju. Projekty realizowane w ramach polsko-czeskiej współpracy wspomagały rozwój gospodarczy województwa opolskiego i stanowiły uzupełnienie programów operacyjnych wdrażanych przez SWO.

Wartość projektów realizowanych w latach 2013-2015 w ramach Programu wyniosła ok. **55,3 mln zł**.

Podsumowując wyjaśnić należy, że omówione powyżej programy operacyjne konstruowane są zgodnie z wytycznymi unijnymi i ministerialnymi, co powoduje, że punktem odniesienia są dla nich przede wszystkim cele i priorytety Wspólnoty Europejskiej. SRWO 2020 ma swoje miejsce w systemie programowania rozwoju, jednak niewłaściwe byłoby założenie, że programy te wprost realizują cele strategii regionalnych. Takiego przełożenia można oczekiwać w stosunku do regionalnych programów operacyjnych, choć i te podlegają tym samym zasadom i wymogom, co programy krajowe. W tym wypadku jednak istnieje dużo większa korelacja celów, pozwalająca na bezpośrednie wiązanie interwencji środków unijnych z celami strategii rozwoju regionu.

HORYZONTALNE WYZWANIE ROZWOJOWE

– Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji

Zmiany demograficzne, jakich doświadcza region opolski, są zasadnicze dla jego dalszego rozwoju i stanowią kluczowe wyzwanie w najbliższych latach dla władz województwa. Wyludnianie regionu oraz starzenie się mieszkańców w istotny sposób wpływają na jego możliwości rozwojowe. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. wskazują, iż spośród wszystkich województw to właśnie w województwie opolskim sytuacja demograficzna jest najtrudniejsza. Zjawisko depopulacji miało różne natężenie w poszczególnych regionach, ale najbardziej niekorzystne było w województwie opolskim. W latach 2002-2011 liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 4,6% względem wzrostu o 0,7% przeciętnie w kraju.

Dlatego też kwestie demograficzne w SRWO 2020 zostały potraktowane priorytetowo. Sformułowane zostało horyzontalne wyzwanie rozwojowe zdecydowanie artykułujące fakt, iż niekorzystne trendy migracyjne oraz projekcje demograficzne wymagają traktowania tych problemów w sposób szczególny - przez pryzmat wszystkich obszarów aktywności regionalnej. Uznano, że wszelkie działania i interwencje podejmowane w przestrzeni regionalnej w dłuższej perspektywie wpływać będą na ograniczenie niekorzystnych skutków zmian demograficznych. Z uwagi na ich złożony charakter przewidziano konieczność włączenia w nurt polityki regionalnej szeregu działań o charakterze kompleksowym i innowacyjnym.

Następnym krokiem podjętym przez władze regionalne był projekt realizowany wspólnie z Centrum im. Adama Smitha z Warszawy pn. *Depopulacja – czas na zmiany na opolskim rynku pracy*, w ramach którego przeprowadzono szczegółowe analizy oraz wypracowano propozycje narzędzi i mechanizmów, których wdrożenie służyć powinno poprawie sytuacji demograficznej w regionie. Znalazło to szczególne rozwinięcie w pilotażowym **Programie „Opolskie dla Rodziny”**, który wdrażany jest w województwie opolskim od 2014 r. Program opiera się na czterech pakietach tematycznych odpowiadających poszczególnym etapom życia mieszkańców naszego regionu, tj.:

- **Praca to bezpieczna rodzina** - mający na celu rozwój rynku pracy, wsparcie i rozwój przedsiębiorczości, społeczną odpowiedzialność biznesu (CSR), zwiększanie atrakcyjności miejsc pracy,
- **Edukacja i rynek pracy** - obejmujący rozwój edukacji dostosowanej do potrzeb rynku pracy,
- **Opieka żłobkowo-przedszkolna** - umożliwiający godzenie życia zawodowego z rodzinnym oraz rozwój infrastruktury przyjaznej dzieciom,
- **Złota Jesień** – zmierzający do wykorzystanie potencjału ludzi starszych w kierunku rozwoju tzw. srebrnej gospodarki.

Zaproponowane w Programie działania stanowią katalog otwarty - zakłada się możliwość ich zmiany, modyfikacji i uzupełnienia. Przewiduje on realizację działań, które są możliwe do wdrożenia w istniejących warunkach społeczno-gospodarczych w ramach dotychczasowych i możliwych do wprowadzenia rozwiązań finansowych, instytucjonalnych i prawnych.

Z uwagi na priorytetowy charakter obszaru, jakiemu jest poświęcony, Program znalazł znaczące finansowanie w RPO WO 2007-2013. Łącznie koszt zrealizowanych w okresie sprawozdawczym przedsięwzięć wpisujących się w założenia Programu to ponad **80 mln zł**. Były to przede wszystkim środki z projektów zrealizowanych przez:

- Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji (obecnie Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji) i przeznaczone na zajęcia edukacyjne, podnoszenie kompetencji kluczowych i doskonalenie zawodowe nauczycieli m.in. *Fascynujący Świat Nauki i Technologii* - ponad 32 mln zł, *Opolskie szkolnictwo zawodowe bliżej rynku pracy* - ponad 15 mln zł, *Neurony na rzecz ucznia i szkoły - przygotowanie nauczyciela do funkcjonowania w szkole XXI w.* - prawie 6 mln zł;
- Wojewódzki Urząd Pracy (WUP) - *Powrót do zatrudnienia*, prawie 20 mln zł;
- Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki (OCRG) i przeznaczone na staże, praktyki, promocję postaw przedsiębiorczych, promocję inwestycyjną regionu, współpracę sektora B+R z przedsiębiorcami m.in. w ramach projektów pn.: *Opolski program stażowy dla absolwentów* - ponad 5,5 mln zł, *Opolska Platforma Innowacji* – ok. 527 tys. zł, *Kursy zawodowe dla uczniów szkół technicznych* - ponad 353 tys. zł.

Środki unijne poprzedniej perspektywy finansowej UE w istotny sposób przyczyniły się do realizacji założeń Programu. Z uwagi na fakt, iż jest on jednym z narzędzi realizacji SRWO 2020, które przewiduje kompleksowe oddziaływanie na sytuację demograficzną regionu, uznano za właściwe pokazanie w dalszej części raportu jego dotychczasowych efektów w odniesieniu do celów SRWO 2020.

W kontekście wyzwania horyzontalnego należy także zaprezentować jedną z głównych inicjatyw Programu, jaką jest **Opolska Karta Rodziny i Seniora**. Podkreślić należy, że przedsięwzięcie to jest w pełni finansowane ze środków SWO.

Opolska Karta Rodziny i Seniora (OKRIS) funkcjonuje w województwie opolskim od maja 2014 roku. wspierając rodziny z dwojgiem lub większą liczbą dzieci, rodzinne domy dziecka, rodziny zastępcze, rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym oraz osoby powyżej 65 roku życia. Karta służy również promocji rodziny, w tym rodziny wielopokoleniowej.

Tabela 1. Dane statystyczne dotyczące Opolskiej Karty Rodziny i Seniora, stan na dzień 31 grudnia 2015 r.

Opolska Karta Rodziny i Seniora	31 grudnia 2015 r.
Liczba złożonych wniosków	17 234
Wydane Karty	37 398
Liczba Partnerów	162
Liczba Gmin	65

Źródło: Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej, UMWO.

Celem wprowadzenia OKRIS było stworzenie przyjaznego klimatu dla rodzin i seniorów poprzez system powszechnych zniżek oraz ulg w opłatach za usługi związane przede wszystkim z kulturą, głównie w jednostkach organizacyjnych samorządów terytorialnych, jak również w innych podmiotach publicznych oraz podmiotach prywatnych, które świadczą m.in. usługi senioralne. Każdy z posiadaczy

otrzymuje indywidualny numer Karty, dzięki czemu może samodzielnie sprawdzić na stronie internetowej, jakie zniżki mu przysługują. Seniorzy otrzymują aktualne wydruki z wykazem miejsc, w których mogą skorzystać ze zniżek.

W inicjatywie uczestniczą niemal wszystkie gminy z terenu województwa opolskiego (65 gmin na 71). Z każdą z gmin zostało zawarte Porozumienie w zakresie partnerskiej współpracy w ramach wsparcia rodzin wielodzietnych i zastępczych oraz osób starszych w województwie opolskim.

W ramach OKRIS z SWO współpracują również firmy prywatne oferujące różnego typu produkty i usługi (m. in. z zakresu edukacji, zdrowia, sportu i rekreacji, kultury, turystyki i wypoczynku oraz gastronomii), funkcjonujące na terenie województwa opolskiego, jak i poza jego granicami. Wg stanu na 31 grudnia 2015 roku do OKRIS przystąpiło 162 partnerów, którzy udzielali zniżek w ramach inicjatywy.

Pracownicy UMWO promując i przybliżając ideę OKRIS mieszkańcom województwa, brali udział w różnego rodzaju imprezach i wydarzeniach organizowanych w regionie i skierowanych do jej potencjalnych odbiorców (m.in. targach, piknikach rodzinnych, konferencjach, spotkaniach z przedsiębiorcami).

Rysunek 1. Opolska Karta Rodziny i Seniora - stan na dzień 31 grudnia 2015 r.

**Całkowity koszt
(budżet województwa)
144 637,09 zł**

Źródło: Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej, UMWO.

Analiza demograficzna za lata 2013-2015 nie wskazuje na razie pozytywnych zmian w odniesieniu do przyrostu naturalnego i salda migracji zewnętrznych. Prognozy dotyczące liczby ludności regionu również nie są optymistyczne, przewidywany jest dalszy spadek liczby mieszkańców województwa o 30 tys. do końca 2020 roku. Monitorowany okres realizacji SRWO 2020 jest jednak zbyt krótki dla oceny skuteczności działań w sferze zmian demograficznych, które wymagają długofalowej, konsekwentnej ich realizacji. Pogłębiona analiza tych działań będzie prowadzona w ramach ewaluacji Programu „Opolskie dla Rodziny”.

Pozytywne sygnały płyną jednak z analizy wskaźników społeczno-gospodarczych, czego przykładem mogą być np.: spadek stopy bezrobocia w regionie (2012 - 14,4 %, 2015 - 10,2 %), czy wzrost liczby pracujących (2012 r. - 308 926, 2014 r. - 316 890). Między innymi te parametry wpływają na zmianę wskaźnika PKB, który w 2014 roku wzrósł w stosunku do 2013 roku o 4,1 %, co dało regionowi opolskiemu 6 miejsce w kraju pod względem dynamiki wzrostu. Rozwój społeczno-gospodarczy i poprawa warunków życia w regionie powinny z czasem wpłynąć pozytywnie na zmiany wskaźników demograficznych.

Jak wskazują doświadczenia innych państw europejskich oraz opinie demografów, przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom demograficznym jest trudnym i złożonym procesem. Jego efekty uzależnione są i będą w dużej mierze od uwarunkowań międzynarodowych i rozwiązań systemowych podejmowanych przez polski rząd. Specjaliści zgodnie podkreślają, że zmiany demograficzne odczuwalne będą dopiero w perspektywie wieloletniej.

Mając na względzie długofalową perspektywę działań służących poprawie sytuacji demograficznej regionu w ramach RPO WO na lata 2014-2020 wyodrębniony został Obszar Strategicznej Interwencji Depopulacja z pulą ok. 350 mln euro przeznaczonych na działania realizujące założenia SRWO 2020 oraz Program „Opolskie dla Rodziny” w kolejnych latach. Dzięki temu będzie można zachować ciągłość podejmowanych inicjatyw i działań oraz strategicznie i przekrojowo oddziaływać na procesy demograficzne zachodzące w regionie.

TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE

– Przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo

Wyzwanie to koncentruje się na zagadnieniach związanych z rynkiem pracy i aktywnością społeczną mieszkańców regionu. Problemy zdiagnozowane w obszarze opolskiego rynku pracy takie jak: niedostosowanie jakości i kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, niski poziom zatrudnienia i przedsiębiorczości na tle kraju, niewystarczająca podaż miejsc pracy, a także niezadowalający udział mieszkańców w kształceniu ustawicznym, były podstawą do identyfikacji działań służących zwiększeniu jego konkurencyjności, a także wzmocnieniu kapitału ludzkiego i wzrostowi jego aktywności zarówno na rynku pracy, jak i w przestrzeni społecznej.

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
WYZWANIE 1. PRZYGOTOWANE DO RYNKU PRACY AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO	
CEL STRATEGICZNY 1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy	1.1. Poprawa jakości kształcenia oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy 1.2. Wspieranie kształcenia ustawicznego 1.3. Wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia 1.4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu 1.5. Rozwój usług opiekuńczych i wychowawczych
CEL STRATEGICZNY 2. Aktywna społeczność regionalna	2.1. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego 2.2. Wzbogacanie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości regionalnej 2.3. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji

PO KL 2007-2013

W ramach PO KL 2007-2013 zawarte zostały **63 umowy** na projekty o wartości **228,97 mln zł**, które miały wpływ na obszar objęty wyzwaniem. Realizowały one niżej wymienione priorytety Programu przyczyniając się do poprawy sytuacji na opolskim rynku pracy.

Poniższa informacja dotyczy projektów, które realizowano w latach 2013-2015, jak i przyjętych do realizacji w latach poprzednich, a wdrażanych w okresie sprawozdawczym.

Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich:

- *Działanie 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie*
Celem działania było podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez pracy oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie. Wsparcie oferowane w ramach działania było kierowane przede wszystkim do osób długotrwale bezrobotnych, młodzieży do 25 roku życia, osób niepełnosprawnych, kobiet

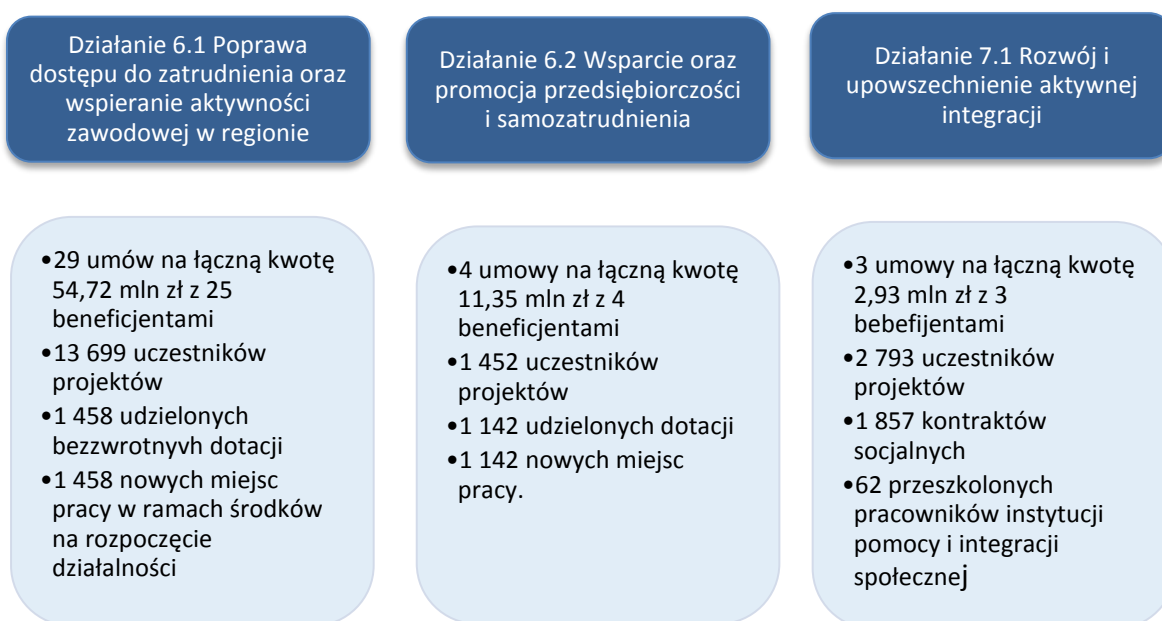
powracających oraz wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy, jak również do osób w wieku 50+ oraz bezrobotnych wsi. Istotnym elementem działania, służącym podniesieniu poziomu aktywności zawodowej w regionie, było również wspieranie mechanizmów współpracy publicznych i niepublicznych podmiotów świadczących usługi na rzecz osób pozostających bez zatrudnienia.

Kontynuowana była również realizacja projektów systemowych powiatowych urzędów pracy w ramach Poddziałania 6.1.3.

▪ *Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia*

Celem działania była promocja oraz wspieranie inicjatyw i rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy oraz budowania postaw kreatywnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia. Istotnym elementem było wyposażenie uczestników projektu w niezbędną wiedzę i kompetencję z zakresu przedsiębiorczości zarówno na etapie zakładania działalności gospodarczej, jak również w początkowym okresie jej funkcjonowania. Bezwrotna pomoc była skierowana przede wszystkim do osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, w tym zwłaszcza do osób długotrwale bezrobotnych, osób do 25 roku życia, niepełnosprawnych, osób bez kwalifikacji zawodowych, a także osób po 50 roku życia, które nie miały możliwości zaciągania kredytów w bankach komercyjnych na powszechnie dostępnych warunkach rynkowych.

Rysunek 2. Informacja na temat projektów realizowanych w Priorytecie VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich oraz Priorytecie VII Promocja integracji społecznej PO KL 2007-2013 w ramach I tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu.

Priorytet VII Promocja integracji społecznej:

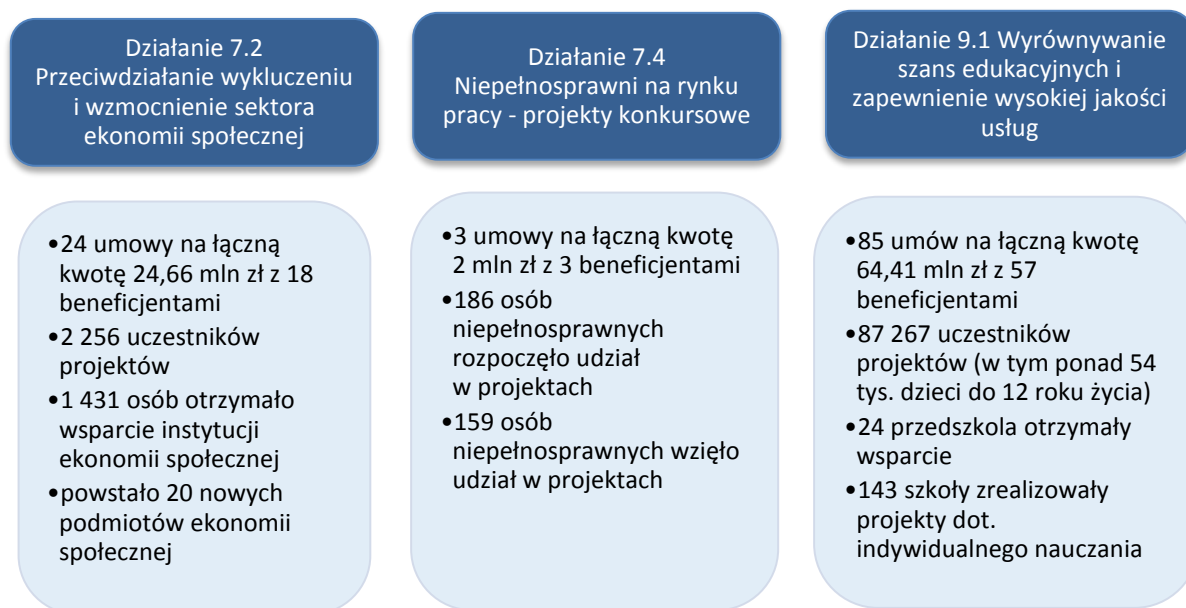
▪ *Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji*

Celem działania było rozwijanie aktywnych form integracji społecznej i umożliwianie dostępu do nich osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz poprawa skuteczności funkcjonowania

instytucji pomocy społecznej w regionie. W stosunku do osób zaliczonych do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym stworzono niezbędne warunki do integracji ze społeczeństwem, m.in. poprzez działania zmierzające do kształcenia umiejętności w zakresie pełnienia ról społecznych, wspierania samodzielności oraz zdobywania i aktualizacji kwalifikacji zawodowych. Ponadto wzmacniano i doskonalono kadry instytucji odpowiedzialnych za realizację tych działań, głównie ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie.

- **Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej**
Celem działania była poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej. W ramach działania realizowano projekty skierowane bezpośrednio do osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (m.in. poprzez stworzenie możliwości zakładania i prowadzenia spółdzielni socjalnych), wzmacniano podmioty wspierające i realizujące usługi wobec podmiotów ekonomii społecznej, a także budowano otoczenie sprzyjające ich rozwojowi.
- **Działanie 7.4 Niepełnosprawni na rynku pracy - projekty konkursowe**
Celem działania była aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych i poprawa dostępu do zatrudnienia dla tych osób. Dlatego w ramach działania upowszechniane było stosowanie kompleksowego podejścia do wspierania osób niepełnosprawnych poprzez zastosowanie wobec każdego z uczestników projektu indywidualnego planu działania (IPD).

Rysunek 3. Informacja na temat projektów realizowanych w Priorytecie VII Promocja integracji społecznej oraz Priorytetu IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach PO KL 2007-2013 w ramach I tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu.

Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach:

- **Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty**

Celem działania było wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez wsparcie instytucji systemu oświaty oraz osób napotykających na bariery o charakterze środowiskowym, ekonomicznym, geograficznym i zdrowotnym utrudniające lub uniemożliwiające dostęp do usług edukacyjnych. Celem było także wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty realizujących kształcenie w formach szkolnych (z wyłączeniem kształcenia osób dorosłych) ukierunkowane na rozwój kluczowych kompetencji oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia.

▪ *Działanie 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego*

Celem działania było wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe (z wyłączeniem kształcenia osób dorosłych) służące podniesieniu zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. Działania realizowane były poprzez kompleksowe programy rozwojowe szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe obejmujące zarówno wyrównywanie dysproporcji edukacyjnych pomiędzy osiągnięciami uczniów, modernizację procesu kształcenia poprzez dodatkowe zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne rozwijające kompetencje kluczowe uczniów, doradztwo edukacyjno-zawodowe. Szkoły i placówki kształcenia zawodowego mogły również wyposażyć uczniów w nowoczesne materiały dydaktyczne (w tym podręczniki szkolne). Dodatkowo w celu poprawy jakości kształcenia zawodowego podejmowano działania w większym stopniu angażujące pracodawców w organizację staży i praktyk zawodowych.

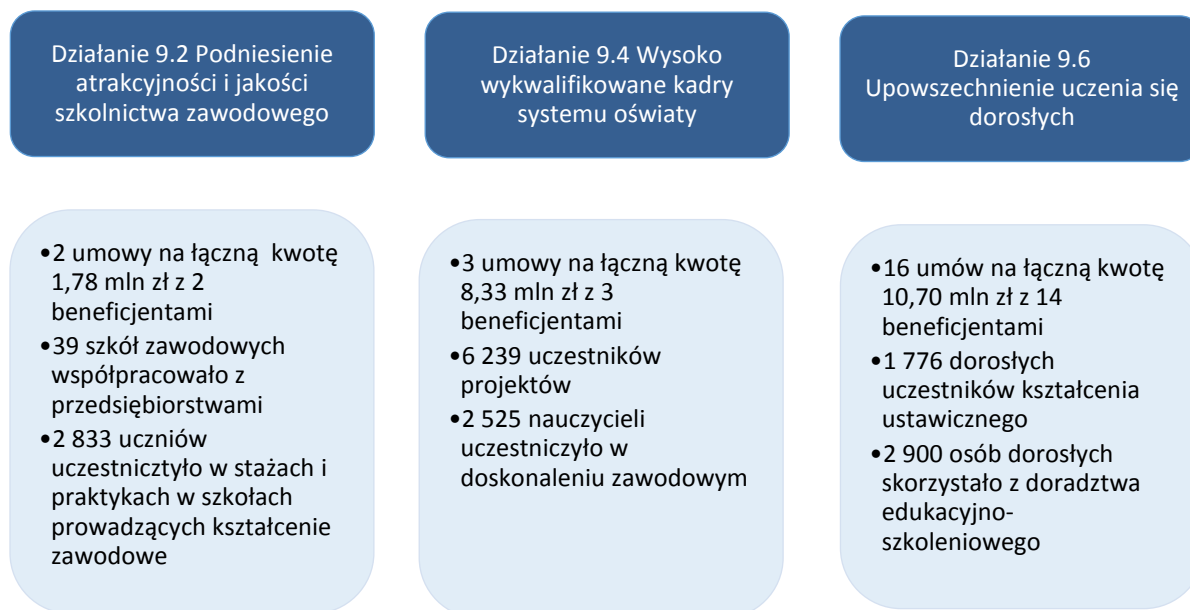
▪ *Działanie 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty*

Celem działania było dostosowanie kwalifikacji nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych instytucji systemu oświaty do wymogów związanych ze strategicznymi kierunkami rozwoju regionu, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniająca się sytuacją demograficzną w systemie oświaty. W ramach działania wspierano studia podyplomowe, kursy kwalifikacyjne i kursy doskonalące dla nauczycieli umożliwiające zdobycie nowych lub rozszerzenie posiadanych kwalifikacji.

▪ *Działanie 9.6 Upowszechnienie uczenia się dorosłych*

Celem działania było zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej. Wsparciem objęto programy skierowane do osób dorosłych z własnej inicjatywy zainteresowanych zdobyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem swojego wykształcenia wiedzy, umiejętności i kwalifikacji ogólnych i zawodowych. Istotnym elementem działania były również programy szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego ukierunkowane na rozszerzenie lub dostosowanie oferty edukacyjnej do regionalnych uwarunkowań, w tym podniesienie jakości kształcenia oraz uzyskanie akredytacji kuratora oświaty.

Rysunek 4. Informacja na temat projektów realizowanych w Priorytecie IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach PO KL 2007-2013 w ramach I tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

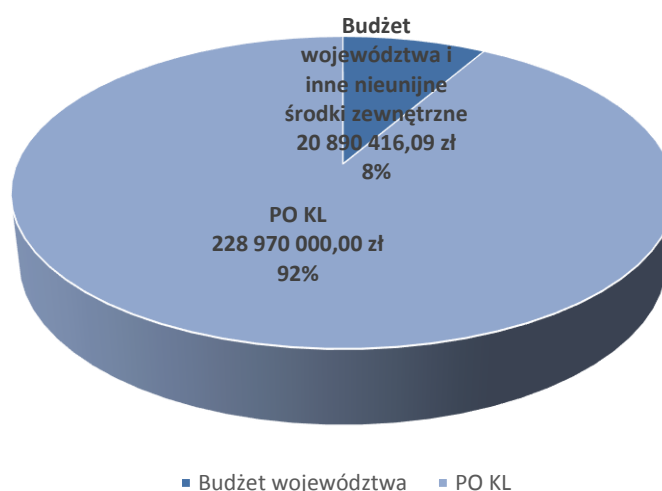

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu.

FINANSOWANIE

Poniższy wykres przedstawia środki finansowe przeznaczone na zadania z obszaru I tematycznego wyzwania rozwojowego. Środki z PO KL 2007-2013 określone zostały na podstawie sprawozdawczości z Programu, natomiast środki z budżetu województwa zidentyfikowano w oparciu o informację otrzymaną z departamentów merytorycznych UMWO i jednostek organizacyjnych SWO. Wybrane przedsięwzięcia finansowane z budżetu województwa i innych nieunijnych środków zewnętrznych opisane zostały w części poświęconej celom operacyjnym 1 i 2.

Środki finansowe wpisujące się w I tematyczne wyzwanie rozwojowe

Łączna kwota wydatków przeznaczonych na działania wpisujące się w niniejsze wyzwanie wyniosła ok. 249,9 mln zł. Kluczowe znaczenie miały w tym wypadku środki unijne wydatkowane w ramach PO KL 2007-2013 na projekty stymulujące opolski rynek pracy i wspierające region w przeciwdziałaniu niekorzystnym zmianom demograficznym. Najważniejsze z nich to *Opolskie szkolnictwo zawodowe bliżej rynku pracy*, *Program pomocy stypendialnej dla szczególnie uzdolnionych uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*, *Powrót do zatrudnienia*, *Fascynujący świat nauki i technologii*, *Neurony na rzecz ucznia i szkoły – przygotowanie nauczyciela do funkcjonowania w szkole XXI wieku*. Środki z budżetu województwa i innych nieunijnych źródeł finansowania, choć istotnie mniejsze od interwencji unijnej, pozwoliły również na realizację ciekawych przedsięwzięć i inicjatyw, szczególnie w zakresie szeroko pojętego wykluczenia społecznego i wspierania postaw społecznych. Należą do nich m.in.: *Projekt „(Nie)Obecni – nasze zdrowie psychiczne”*, *Projekt „Marsz po zdrowie, Dni Solidarności z Osobami Chorującymi Psychiczenie*, *Projekty konkursowe: „Trudne pytania”, „Przemoc to Nie-Moc”, „Wirtualny świat – realny problem. Uzależnienie behawioralne u dzieci i młodzieży”*, edukacyjne imprezy plenerowe oraz warsztatowe zajęcia edukacyjne dla osób z grup ryzyka pod względem wykluczenia społecznego, *Opolskie Targi Organizacji Pozarządowych*, *Konkurs Wiedzy o Samorządzie*, czy *Konkurs Opolska Marka*.

CEL STRATEGICZNY 1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy.

Dynamiczne zmiany społeczno-gospodarcze, również w wymiarze globalnym, cyfryzacja i rozwój nowoczesnych technologii wymagają od władz regionalnych podejmowanie działań we wszystkich grupach wiekowych, ukierunkowanych na elastyczne dostosowywanie się do wyzwań współczesnego świata.

W monitorowanym okresie podejmowano wiele działań, które SRWO 2020 wskazywała jako niezbędne dla zaspokojenia podstawowej potrzeby mieszkańców regionu - posiadania stabilnej, odpowiadającej kompetencjom i aspiracjom oraz odpowiednio opłacanej, pracy. Objęły one różne grupy wiekowe i społeczne, od najmłodszych uczniów szkół podstawowych, po seniorów, kobiety powracające na rynek pracy po urodzeniu i wychowaniu dziecka, osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne, czy z różnych względów zagrożone wykluczeniem społecznym. W przedsięwzięciach tych położono nacisk m.in. na dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego i edukacji praktycznej, promowanie przedsiębiorczości od najmłodszych lat, czy konieczność ciągłego uczenia się i zdobywania nowych umiejętności (kształcenie ustawiczne).

Nie bez znaczenia była postawa opolskich przedsiębiorców-pracodawców i kreowana przez nich społeczna odpowiedzialność biznesu (z ang. CSR – Corporate Social Responsibility) poprzez inwestowanie w zasoby ludzkie i wspieranie elastycznych form zatrudnienia (np. kobiet chcących pogodzić pracę z macierzyństwem). Jednocześnie realizowane były projekty ułatwiające dostęp do atrakcyjnych cenowo usług opiekuńczo-wychowawczych otwierających rynek pracy dla np. opiekunów małych dzieci, osób starszych, czy schorowanych. Ze względu na prognozy przewidujące coraz większy udział w runku pracy seniorów szczególnie nacisk położono na aktywizację zawodową osób w wieku 50+.

Tabela 2. Wskaźniki celu strategicznego 1

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W 2020	ZMIANA (2013/2015)
KONKURENCYJNY I STABILNY RYNEK PRACY	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata	wzrost	
	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej	wzrost	
	W tym wg poziomu wykształcenia:		
	- wyższe	wzrost	
	- policealne i średnie zawodowe	wzrost	
	- średnie ogólnokształcące	wzrost	
	- zasadnicze zawodowe	wzrost	
	- gimnazjalne i podstawowe	wzrost	
	Udział ludności w wieku 25–64 z wyższym wykształceniem	20 %	
	Studenci i absolwenci szkół wyższych na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych, jako % studentów i absolwentów szkół wyższych	wzrost	
	Bezrobotni zarejestrowani w wieku 24 lat i mniej (% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych)	18 %	

Wskaźnik zatrudnienia w grupie wiekowej 15–24 lat	32 %	
Udział osób w wieku 25–64 lat uczących się i kształcących w ogólnej liczbie ludności w tym wieku	6 %	
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan na koniec roku)	nie więcej niż średnio w kraju	
Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców	100	
Saldo między nowoutworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy	dodatnie w okresie realizacji SRWO	
Osoby - w % ogółu osób w gospodarstwach o wydatkach poniżej:		
- relatywnej granicy ubóstwa	spadek	
- „ustawowej” granicy ubóstwa	spadek	
- minimum egzystencji	spadek	
Stopa bezrobocia długookresowego	nie zwiększył się	
Udział dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	85 %	
Udział dzieci w wieku do lat 3 przebywających w żłobkach	5 %	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wskaźników dotyczących rynku pracy pozwala na umiarkowany optymizm. Wskaźnik zatrudnienia wzrósł w różnych grupach wiekowych, podobnie jak liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1 tys. mieszkańców województwa. Pozytywny trend zaobserwowano również w przypadku salda między nowoutworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy. Zwiększyła się także liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach. Odnotowano natomiast niepokojący wzrost wskaźników dotyczących ubóstwa. Jednak jak wynika z badań corocznie prowadzonych przez ROPS sytuacja w zakresie poszczególnych granic ubóstwa będzie się poprawiać. Związane jest to przede wszystkim z obserwowanymi tendencjami na rynku pracy (m.in. spadkiem bezrobocia i liczby zarejestrowanych bezrobotnych).

Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celu strategicznego 1 w latach 2013-2015 finansowane w całości lub części ze środków budżetowych SWO lub z innych nieunijnych źródeł zewnętrznych. Ponadto, zgodnie z przyjętą koncepcją, wskazano również projekty, które wpisywały się w realizację Programu „Opolskie dla Rodziny” i finansowane były ze środków unijnych poprzedniej perspektywy finansowej.

Działania realizujące poszczególne cele operacyjne w obszarze rynku pracy prowadziły: Departament Edukacji i Rynku Pracy (DEP), Departament Zdrowia i Polityki Społecznej (DZD), Pełnomocnik Zarządu ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień oraz jednostki organizacyjne SWO: OCRG, RCRE WUP i Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (ROPS).

Łączne nakłady z budżetu województwa i innych nieunijnych źródeł zewnętrznych na wskazane działania, wpisujące się w realizację celu, w latach 2013-2015 wyniosły blisko 20 mln zł.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Konkurencyjny i stabilny rynek pracy	1.1. Poprawa jakości kształcenia oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy 1.2. Wspieranie kształcenia ustawicznego 1.3. Wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia 1.4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu 1.5. Rozwój usług opiekuńczych i wychowawczych

CEL OPERACYJNY 1.1. Poprawa jakości kształcenia oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy

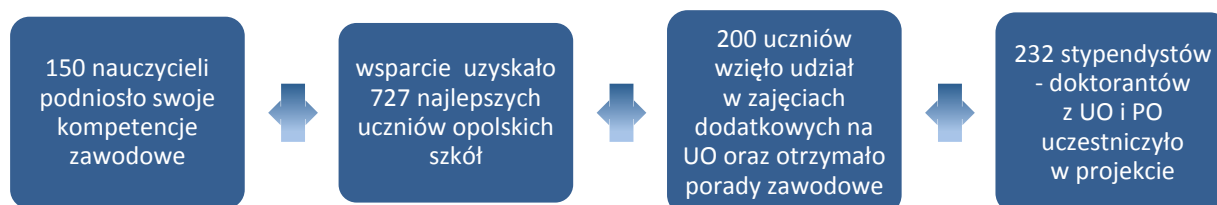
Zgodnie z zapisami SRWO 2020 warunkiem poprawy jakości kształcenia jest zapewnienie odpowiedniej oferty edukacyjnej, dostosowanej do lokalnego rynku pracy. Jednym z ważniejszych działań prowadzonych w tym zakresie był projekt pn. *Fascynujący Świat Nauki i Technologii* realizowany przez RCRE (RZPWE). Jego celem było wyrównanie szans i podniesienie jakości nauczania w szkołach podstawowych ukierunkowane na kształcenie i rozwijanie kluczowych kompetencji uczniów. W ramach projektu szkoły współpracowały z instytucjami kultury, uczelniami wyższymi i gospodarstwami edukacyjnym. Dzieci natomiast uczestniczyły w zajęciach eksperymentalno-doświadczalnych, wykładach na uczelniach, pokazach w mobilnych planetariach i zajęciach dodatkowych, które oparto na nowych metodach pracy. Projekt objął 58 919 uczniów oraz 1 090 nauczycieli z opolskich podstawówek.

RCRE (RZPWE) wspólnie z OCRG prowadził również projekt pn. *Opolskie szkolnictwo zawodowe bliżej rynku pracy*. Jego założeniem było zbliżenie środowiska szkół zawodowych do lokalnego biznesu. Był jednocześnie naturalną odpowiedzią na potrzeby lokalnych pracodawców, kiedy okazało się, że mają problemy z rekrutacją odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. W projekcie udział wzięły 33 szkoły zawodowe i technika, 1500 uczniów ukończyło staże i praktyki w opolskich firmach. Wszystkie szkoły zawodowe w województwie (57 zespołów) zostały wyposażone w nowoczesne pracownie kształcenia zawodowego. W ramach projektu powstał również system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych pn. *Edu-Nawigator*, dzięki któremu szkoły rozpoczęły stałą współpracę z partnerami biznesowymi. Dla uczniów szkół technicznych OCRG organizowało kursy zawodowe, dzięki którym mogli oni podnieść swoje kwalifikacje i zdobyć dodatkowe uprawnienia.

DEP realizował m.in. projekt pn. *Doskonalenie zawodowe nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach, dla których organem prowadzącym jest Województwo Opolskie*, który objął 150 nauczycieli. Flagowym projektem Departamentu był program stypendialny finansowany częściowo z budżetu województwa. Wspierał on szczególnie uzdolnionych uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych będących w trudnej sytuacji materialnej. Inicjatywa ta funkcjonowała pn. *Program pomocy stypendialnej dla szczególnie uzdolnionych uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych województwa opolskiego* oraz *Wspieramy najlepszych* i objęła 727 uczniów, którzy zrealizowali indywidualne programy rozwoju edukacyjnego. W 2015 r. DEP prowadził projekt pn. *Szlifujemy Opolskie Diamenty*, wspomagający ponad 200 zdolnych uczniów poprzez organizację zajęć dodatkowych na Uniwersytecie Opolskim (UO) oraz poradnictwo zawodowe. Ponadto w okresie sprawozdawczym DEP współorganizował projekty pn. *Stypendia doktoranckie - inwestycja w kadrę naukową województwa opolskiego* oraz *Stypendia doktoranckie - inwestycja w kadrę naukową województwa opolskiego II* (w partnerstwie z UO oraz Politechniką Opolską (PO)). Grupę docelową

stanowili w nich uczestnicy studiów doktoranckich na ww. uczelniach. W projekcie uczestniczyło 232 stypendystów (120 doktorantów z UO oraz 112 z PO), a wyniki przygotowanych przez nich prac doktorskich wykorzystywane są m.in. w przemyśle.

Rysunek 5. Efekty działań podejmowanych przez DEP w ramach projektów wpisujących się w realizację celu operacyjnego 1.1. Poprawa jakości kształcenia oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Edukacji i Rynku Pracy, UMWO.

CEL OPERACYJNY 1.2. Wspieranie kształcenia ustawicznego

Jedną z inicjatyw realizowanych przez RCRE (RZPWE) w ramach ww. celu operacyjnego był projekt pn. *Neurony na rzecz ucznia i szkoły – przygotowanie nauczyciela do funkcjonowania w szkole XXI wieku*. Grupę docelową stanowili w nim nauczyciele szkół wszystkich typów w województwie opolskim - łącznie ponad 5 tys. osób. Efektem projektu było przede wszystkim wprowadzenie systemowego rozwiązania w zakresie nowych metod nauczania (w tym z zakresu neuropedagogiki), które przyczyniło się do wzrostu efektywności kształcenia. Zdobyte podczas szkoleń i warsztatów wiedza i umiejętności pozwoliły nauczycielom na lepsze i skuteczniejsze prowadzenie lekcji i przekazywanie wiedzy.

Kolejnym projektem RCRE był *Program Niwki*, który stanowił ofertę edukacyjną w trzech obszarach tematycznych. Jego odbiorcami byli przede wszystkim nauczyciele języka niemieckiego ze szkół z dodatkową nauką języka niemieckiego jako języka mniejszości, ale również nauczyciele uczący języka niemieckiego jako obcego, nauczyciele przedszkoli i edukacji wczesnoszkolnej oraz przedmiotów humanistycznych. Efektem projektu było podniesienie ich kompetencji zawodowych oraz przygotowanie do zdania międzynarodowego certyfikatu językowego na poziomie B2. Dwa z obszarów tematycznych projektu dotyczyły nauczania języka mniejszości narodowej, które wpisują się w realizację celu strategicznego 2. Aktywna społeczność regionalna i tam zostały wykazane.

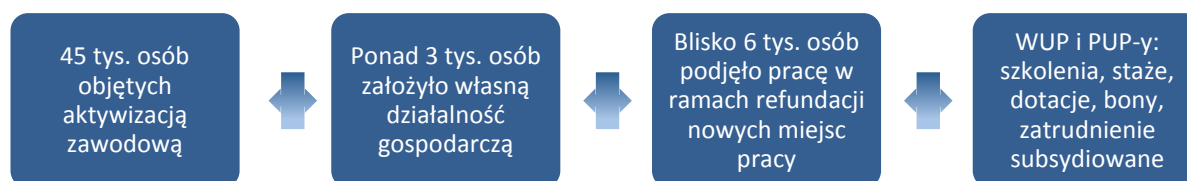
W 2015 r. WUP w Opolu był dysponentem środków na wsparcie kształcenia ustawicznego w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego. Dzięki temu w tym roku 552 pracodawców otrzymało ponad 5,4 mln zł na podnoszenie kwalifikacji pracowników - łącznie wsparciem objętych zostało 3071 osób.

ROPS w latach 2013-2015 realizował także projekty wzmacniające potencjał i podnoszące kwalifikacje kadry oraz wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej, jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, czy organizacji pozarządowych działających w sferze pomocy i integracji społecznej. Działania te objęły również pracowników innych służb np. policjantów, kuratorów sądowych, pedagogów czy asystentów rodziny.

CEL OPERACYJNY 1.3. Wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia

Aktywizacja osób bezrobotnych prowadzona przez WUP objęła około 45 tys. osób, które skorzystały z różnych form przeciwdziałania bezrobociu (m.in. zatrudnienia subsydiowanego, szkoleń, staży, bonów, dotacji, refundacji, itp.). Drugim obszarem działań WUP i Powiatowych Urzędów Pracy (PUP) była promocja i kształtowanie postaw przedsiębiorczych poprzez przyznawanie dotacji na podjęcie działalności gospodarczej dla bezrobotnych oraz wsparcie pracodawców (refundacja nowoutworzonych miejsc pracy). Dzięki tym narzędziom w latach 2013-2015 ponad 3 tys. osób uruchomiło własną działalność, a blisko 6 tys. podjęło zatrudnienie w ramach refundacji nowoutworzonych miejsc pracy.

Rysunek 6. Wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia w latach 2013-2015 w ramach działań podejmowanych przez WUP i PUP-y

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Edukacji i Rynku Pracy, UMWO.

W 2015 r. OCRG wspólnie z PO i Instytutem Trwałego Rozwoju przeprowadziło konkurs *Licencja na biznes* (Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct-Opole), który popularyzował i promował postawy przedsiębiorcze wśród opolskiej młodzieży. Kapituła konkursu nagrodziła najlepsze autorskie pomysły uczniów szkół ponadgimnazjalnych na biznes. W konkursie wzięło udział 200 uczniów. W ramach działalności Punktu Informacji Europejskiej Europe Direct-Opole (we współpracy z Opolską Izbą Gospodarczą) zrealizowano również projekt *KLUB AKTYWNYCH*, który integrował przedsiębiorców oraz popularyzował przedsiębiorczość wśród młodych ludzi. W projekcie uczestniczyło 94 młodych przedsiębiorców z regionu. OCRG organizował również spotkania oraz wizyty studyjne w gminach i powiatach, podczas których nawiązana została współpraca między szkołami a lokalnym biznesem. Dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych przewidziane były także szkolenia z zakresu doradztwa zawodowego, branżowego i planowania kariery (porady specjalistów branżowych, konsultacje i porady prawne, informatyczne, księgowo).

CEL OPERACYJNY 1.4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu

W ramach działań podejmowanych przez podmioty zaangażowane w pomoc społeczną oraz ochronę zdrowia realizowane były również zadania na rzecz osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym.

DZD, samodzielnie lub we współpracy z jednostkami organizacyjnymi SWO, podjął szereg inicjatyw realizujących zapisy celu 1.4. Jedną z nich był projekt *Wspieranie działań o zasięgu regionalnym w zakresie gromadzenia i rozdawnictwa żywności instytucjom funkcjonującym w systemie pomocy społecznej*, skierowany do osób niepełnosprawnych, ubogich i starszych. DZD realizował także projekt *Marsz po zdrowie – aktywność w różnych dziedzinach życia społecznego* promujący zdrowy tryb życia i aktywność fizyczną wśród mieszkańców regionu. Ponadto Departament wsparł przedsięwzięcie pn. *Dwadzieścia lat Wydziału Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii Politechniki Opolskiej (1995-2015)*.

W realizację celu 1.4. wpisywało się także wdrażanie *Wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dla województwa opolskiego na lata 2010-2015* oraz *Wojewódzkiego programu przeciwdziałania narkomanii na lata 2010-2015*. W monitorowanym okresie organizowany był corocznie *Wojewódzki Plener Trzeźwy Umysł w Oleśnie*, zrealizowano także projekty dotyczące profesjonalizacji organizacji trzeźwościowych. W 2013 r. przeprowadzono projekt *Profesjonalna profilaktyka uzależnień w województwie opolskim* (kolejna jego edycja odbyła się w 2014 r.) oraz projekt *Ukryte prawdy – w ważnej sprawie* nt. przemocy w rodzinie. We współpracy z TVP Opole powstały i zostały wyemitowane odcinki programu telewizyjnego *Ukryte prawdy. Rozmowy o życiu* poświęcone przemocy w rodzinie, profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień. W kolejnych latach zrealizowano projekty: *(Nie)Obecni – nasze zdrowie psychiczne* (2014 rok) oraz *Działam... i Działamy Razem Przeciwko Przemocy – tworzenie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy seksualnej* (2014 i 2015 rok). W latach 2012-2015 prowadzone były szkolenia dla pracowników Służby Więziennej dotyczące problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie, a w wojewódzkich jednostkach leczenia odwykowego realizowano kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadry medycznej.

W 2014 roku Centrum Terapii Nerwic w Mosznej przeprowadziło pilotażowy projekt dla osób najbardziej oddalonych od rynku pracy pn. *Droga do aktywności zawodowej*. W Wojewódzkim Specjalistycznym Zespole Neuropsychiatrycznym im. Św. Jadwigi w Opolu zrealizowany został z kolei cykl spotkań z trenerem pracy (m.in. szkolenia informatyczne, seminaria prawne, pośrednictwo pracy, warsztaty, doradztwo indywidualne). Projekt objął pacjentów oddziałów psychiatrycznych, którzy korzystali z treningów terapeutycznych i behawioralnych pomagających w zdobyciu umiejętności społecznych, komunikacji czy obsługi komputera. W ramach przeciwdziałania dyskryminacji i izolacji osób chorych psychicznie Zespół corocznie organizuje Dni Solidarności z Osobami Chorującymi Psychiczenie.

W 2013 roku ROPS wspierał organizacje pozarządowe w ramach Programu Współpracy SWO z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego. Organizacje pozarządowe (Opolskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne „Teraz Wieś” w Łosiowie, Bank Żywności w Opolu z siedzibą w Luboszykach, Stowarzyszenie „Wigilia dla Samotnych i Bezdomnych” w Opolu, Fundacja na rzecz Dzieci i Młodzieży „Piastun” w Opolu) otrzymały dofinansowanie służące zapobieganiu wykluczeniu społecznemu oraz ubóstwu. ROPS realizował również projekt konkursowy *Przemoc to Nie-Moc* w ramach rządowego programu *Razem bezpieczniej*. Miał on na celu m.in. ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie i bardziej skuteczną ochronę ofiar przemocy.

Podobny charakter miał projekt *Trudne pytania*, którego celem była m.in. popularyzacja wiedzy na temat zagrożeń związanych z patologicznym hazardem oraz innymi uzależnieniami behawioralnymi (pracoholizmem, siecioholizmem, seksoholizmem, zakupoholizmem). W jego efekcie powstało pięć filmów informacyjno-edukacyjnych wyemitowanych na antenie TVP Opole. Temat przeciwdziałania uzależnieniom podjęty został także w projekcie pn. *Wirtualny świat – realny problem*, który objął osoby uzależnione, w tym wykluczone społecznie oraz pracowników oświaty i pracowników socjalnych.

Rysunek 7. Wybrane projekty realizowane przez SWO i ROPS w latach 2013-2015 w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu oraz w zakresie profilaktyki uzależnień

Przemoc to Nie-Moc był projektem realizowanym w ramach rządowego programu *Razem bezpieczniej*. Jego celem była ochrona ofiar przemocy w rodzinie i przeciwdziałanie temu zjawisku.

Temat uzależnień (m.in. od internetu) podejmował projekt pn. *Wirtualny świat – realny problem*. Objął on osoby uzależnione, w tym wykluczone społecznie, a także pracowników oświaty i opieki społecznej.

Projekt *(Nie)Obecni – nasze zdrowie psychiczne* miał na celu m.in. propagowanie potrzeby zrozumienia i akceptacji osób z zaburzeniami psychicznymi oraz przeciwdziałanie ich dyskryminacji.

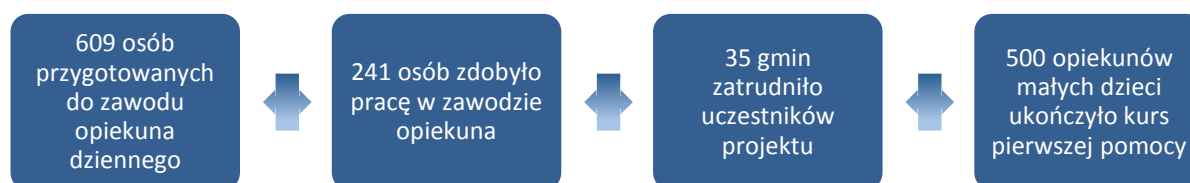
Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Pełnomocnik Zarządu Województwa Opolskiego ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień, UMWO.

ROPS prowadził również prace badawcze związane z główną tematyką swoich działań. Przykładem jest realizacja przedsięwzięcia pn. *Wsparcie regionalnych ośrodków polityki społecznej w zakresie utworzenia Obserwatorium Integracji Społecznej*. Objęło ono opracowanie badań i analiz dotyczących m.in. zabezpieczenia mieszkańców województwa opolskiego w zakresie usług opiekuńczo-leczniczych (opieka hospicyjna, osoby wykluczone, osoby bezdomne), stopnia zagrożenia ubóstwem, oceny zasobów pomocy społecznej oraz ekonomii społecznej w województwie opolskim. Ponadto opracowano dwa programy wojewódzkie, stanowiące części Regionalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016-2017 oraz Wojewódzką Strategię w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025, przyjętą przez Sejmik Województwa Opolskiego w styczniu 2016 r.

CEL OPERACYJNY 1.5. Rozwój usług opiekuńczych i wychowawczych

Realizując powyższy cel podjęto działania na rzecz poszerzenia oferty żłobkowo-przedszkolnej w regionie, inicjowano także przedsięwzięcia z zakresu opieki nad osobami starszymi i schorowanymi. Działania służące tworzeniu dobrego klimatu do życia w regionie widoczne były zwłaszcza w założeniach projektu pn. *Powrót do zatrudnienia* realizowanego przez WUP. W ramach projektu, przy pomocy usług opiekunów dziennych, część rodziców dzieci w wieku do 3 lat mogła wrócić do pracy zawodowej. Na terenie 35 gmin 241 osób podjęło pracę w charakterze opiekuna dziennego. Nawiązano współpracę z publicznymi i prywatnymi żłobkami, klubami dziecięcymi oraz przedszkolami, w których uczestnicy projektu mogli odbyć staże przygotowujące ich do opieki nad dziećmi. Wszyscy przeszli również szkolenia z udzielania pierwszej pomocy.

Rysunek 8. Wybrane efekty projektu *Powrót do zatrudnienia* realizowanego przez WUP

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Edukacji i Rynku Pracy, UMWO.

Popularyzacji zawodu opiekuna dziennego służyły imprezy plenerowe (pikniki) przeznaczone dla rodzin zorganizowane w 6 miastach powiatowych. Wzięli w nich udział również pracownicy DRP aktywnie promując OKRIS. Dzięki współpracy SWO z jednostkami samorządu terytorialnego (JST) w niektórych gminach województwa opolskiego posiadacze OKRIS mogli korzystać z ulg w opłatach za żłobki i/lub przedszkola (m.in. Chróścina, Prószków). Natomiast osobom starszym w niektórych gminach oferowane były zniżki na usługi pielęgniarstwa, pielęgnacyjne czy rehabilitacyjne (m.in. Lewin Brzeski, Popielów czy Prószków).

CEL STRATEGICZNY 2. Aktywna społeczność regionalna

Kapitał społeczny to jeden z najcenniejszych składników potencjału rozwojowego województwa opolskiego. W sytuacji narastających problemów demograficznych, głównie zmniejszającej się liczby mieszkańców oraz zmian w strukturze wiekowej ludności, takie cechy społeczności jak aktywność, umiejętność i chęć współdziałania, kreatywność, gotowość do podejmowania oddolnych inicjatyw czy wysoki poziom zaufania społecznego, decydować będą o rozwoju regionu i jego sukcesie w przyszłości.

SRWO 2020 w tym obszarze kładzie duży nacisk na wzmocnienie współpracy z organizacjami społecznymi, wskazując na tradycyjną zdolność do samoorganizacji mieszkańców województwa opolskiego, co jest charakterystyczne zwłaszcza dla opolskiej wsi. W podejmowanych działaniach realizujących powyższy cel istotną rolę odgrywała dbałość o regionalną wielokulturowość, lokalne tradycje oraz dziedzictwo mniejszości narodowych, zwłaszcza mniejszości niemieckiej. W budowaniu aktywnej społeczności regionalnej niezmiernie ważna jest również sprawnie działająca, skuteczna i przyjazna obywatelom administracja.

Tabela 3. Wskaźniki celu strategicznego 2

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W 2020	ZMIANA (2013/2015)
AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ REGIONALNA	Frekwencja w wyborach do jst(I tura), w tym do: sejmiku województwa, rad powiatów, rad gmin i rad miast w miastach na prawach powiatu oraz: wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast	wzrost	
	Udział zeznań podatkowych, w których zawnioskowano o przekazanie 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego w stosunku do liczby złożonych zeznań podatkowych ogółem	wzrost	
	Fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,5	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wskaźników tego celu strategicznego wskazuje na to, że osiągnięcie zaplanowanych wartości/trendów nie jest obecnie zagrożone. Coraz większe wsparcie otrzymują organizacje pożytku publicznego w postaci „1% podatku”. Rośnie także liczba fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych (liczona na 1000 mieszkańców). Zaznaczyć należy, że w województwie opolskim od lat notuje się najniższą frekwencję wyborczą w kraju. Jednak statystyka dotycząca udziału Opolan w wyborach samorządowych w roku 2014 w porównaniu do frekwencji z 2010 roku nieco się poprawiła. Czy ten trend się utrzyma, pokażą jednak dopiero wyniki następnych wyborów

zaplanowanych w 2018 roku. Najpewniej jednak do tego czasu nie zniknie główna przyczyna niskiej frekwencji - problem zarejestrowanych wyborców, którzy nie głosują z powodu stałej lub czasowej emigracji, przede wszystkim zagranicznej.

Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celu strategicznego 2 w latach 2013-2015 finansowane w całości lub części ze środków budżetowych SWO. Ponadto, zgodnie z przyjętą koncepcją, wskazano również projekty, które wpisywały się w realizację Programu „Opolskie dla Rodziny” i finansowane były ze środków unijnych poprzedniej perspektywy finansowej.

Działania realizujące poszczególne cele operacyjne na rzecz zwiększania aktywności społecznej regionu prowadzili: Pełnomocnik ds. Organizacji Pozarządowych, Pełnomocnik Zarządu ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień, DZD, Departament Kultury, Turystyki i Sportu (DKS), Departament Współpracy z Zagranicą i Promocji Regionu (DZP) oraz RCRE (RZPWE) i jednostki kultury.

Łączne nakłady z budżetu województwa i innych nieunijnych źródeł zewnętrznych na wskazane działania, wpisujące się w realizację celu, w latach 2013-2015 wyniosły ok. 737 tys. zł.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Aktywna społeczność regionalna	2.1. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego 2.2. Wzbogacanie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości regionalnej 2.3. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji

CEL OPERACYJNY 2.1. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

Zarówno departamenty UMWO, jak i jednostki organizacyjne SWO zaangażowane w realizację SRWO 2020, podejmowały szereg działań wpisujących się w przedmiotowy cel operacyjny. Prowadzone były one z aktywnym udziałem organizacji III sektora i zmierzały do umocnienia więzi międzyludzkich, integracji społeczności, jak również tworzenia i wzmacniania społeczeństwa obywatelskiego. W strukturach UMWO działał Pełnomocnik ds. Organizacji Pozarządowych. Współorganizował on m.in. otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych, w tym również w zakresie finansowania wkładów własnych do projektów, dzięki którym organizacje pozarządowe pozyskiwały finansowanie ze źródeł zewnętrznych. W okresie sprawozdawczym z Jego inicjatywy corocznie odbywały się *Opolskie Targi Organizacji Pozarządowych* - cykliczna impreza promująca opolskie NGO's (z ang. Non-Government Organization), w ramach której najlepsze z nich wyróżniane były tytułem „Opolskiej Niezapominajki”.

Innym przykładem wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego były kampanie medialne np. dotyczące odpowiedzialności społecznej w zakresie nietrzeźwości kierowców prowadzone przez Pełnomocnika Zarządu ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień. Wspierał on również finansowo projekty i przedsięwzięcia edukacyjne z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom - z wsparcia finansowego korzystały organizacje pozarządowe zaangażowane w tego typu działalność (tj. organizacje trzeźwościowe).

Istotną rolę w budowaniu aktywnej społeczności regionu odgrywała promocja i wspieranie wolontariatu - jako działalności budującej zaufanie społeczne, wzmacniającej więzi między pokoleniami, aktywizującej społeczność na poziomie lokalnym i regionalnym. W ramach swoich zadań działania w tym zakresie podejmował DZD m.in. poprzez współorganizację przedsięwzięć z zakresu

zdrowia i polityki społecznej. Wsparcie to odbywało się także poprzez udzielanie Patronatów Marszałka Województwa Opolskiego, czy pomoc w bezkosztowym wynajęciu sal UMWO na potrzeby szkoleń, kursów, konferencji prowadzonych przez organizacje pozarządowe. DZD współpracował z nimi również w czasie opracowywania programów z zakresu zdrowia i polityki społecznej oraz zachęcał je do aktywnego działania w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Pracownicy departamentu pomagali merytorycznie w przygotowaniu wniosków, a także opiniowali oferty konkursowe składane do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (obecnie Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej).

Z nadzorowanych przez DZD jednostek działania realizujące powyższy cel podejmował m.in. Wojewódzki Specjalistyczny Zespół Neuropsychiatryczny im. Św. Jadwigi w Opolu koordynując wolontariaty lekarzy, psychologów i terapeutów zajęciowych. Organizowane tam co roku Dni Solidarności z Osobami Chorującymi Psychiczenie sprzyjały poprawie społecznego odbioru tej grupy i w pogłębieniu tolerancji względem chorych. Tym samym przyczyniały się do tworzenia klimatu zaufania społecznego, zrozumienia, szacunku i solidarności międzyludzkiej.

W omawiany cel wpisał się również projekt pn. „25 lat współpracy międzynarodowej Województwa Opolskiego” realizowany w 2015 roku przez DKS i Pełnomocnika ds. Organizacji Pozarządowych. Jednym z jego efektów było pogłębienie współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, a także promocja współpracy międzynarodowej samorządów i organizacji pozarządowych.

CEL OPERACYJNY 2.2. Wzbogacanie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości regionalnej

W regionie tak zróżnicowanym kulturowo i narodowościowo jak Śląsk Opolski szczególną uwagę poświęca się trosce o wielokulturowe dziedzictwo i utrzymanie regionalnej tożsamości. Wyrażało się to szczególnie w działaniach wspierających edukację mniejszości narodowych i etnicznych, przede wszystkim niemieckiej, w tym również regionalną edukację kulturalną, zwłaszcza dzieci i młodzieży. Jednym z przykładów jest wieloletni Program *NIWKI* prowadzony przez RCRE (RZPWE), a współfinansowany przez województwo śląskie oraz Konsulat Generalny RFN we Wrocławiu, którego założenia omówiono już wcześniej w odniesieniu do kształcenia ustawicznego. Celem *Programu NIWKI* w kontekście niniejszego celu było m.in. doskonalenie nauczania języka mniejszości narodowej i opracowywanie materiałów dydaktycznych do nauczania języka mniejszości narodowej i edukacji regionalnej. W latach 2013-2015 w projekcie tym uczestniczyło 1500 nauczycieli. Dodatkowymi efektami tego przedsięwzięcia było rozwijanie kompetencji społecznych takich jak otwartość na innych, tolerancja czy przełamywanie barier w komunikowaniu się w języku obcym.

W działania podejmowane w zakresie powyższego celu bezpośrednio wpisywały się zadania realizowane przez DKS. Polegały one m.in. na upowszechnianiu i rozwoju kultury i sztuki na Śląsku Opolskim, rozwijaniu kompetencji kulturowych mieszkańców, wzbogacaniu oferty kulturalnej i regionalnej edukacji kulturalnej. Departament w ramach otwartych konkursów ofert przekazywał dotacje dla organizacji pozarządowych na rozwój i upowszechnianie kultury. Wsparcie finansowe przeznaczane było m.in. na promocję twórców związanych z województwem, integrację społeczną, upowszechnianie tradycji narodowej, obywatelskiej i kulturowej, promocję i rozwój kultury mniejszości narodowych i etnicznych, aktywizację i integrację seniorów, czy rozwój amatorskiego ruchu artystycznego. Konkursy ogłaszane były także na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych. Z pomocy tej skorzystać mogły osoby fizyczne i jednostki posiadające prawo do dysponowania zabytkiem.

W realizacji SRWO 2020 w obszarze celu 2 uczestniczyły także instytucje kultury: muzea (Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu, Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu i Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu) oraz Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smolki w Opolu (WBP) poprzez m.in.: rozwijanie i promocję dziedzictwa kulturowego w zakresie zbiorów muzealnych i bibliotecznych, czy poprawę stanu i dostępności obiektów kultury. Ważne były zwłaszcza inicjatywy dotyczące regionalnej edukacji kulturalnej takie jak lekcje muzealne, konkursy, warsztaty i prelekcje kierowane do różnych grup wiekowych.

W realizację celu 2.2. włączał się również DZP poprzez np. organizację *Święta Województwa*, które odbywa się rokrocznie i kierowane jest do mieszkańców województwa, *Konkursu wiedzy o samorządzie dla uczniów szkół gimnazjalnych*, czy konkursu *Opolska Marka* - plebiscytu wyłaniającego najlepsze opolskie przedsiębiorstwa i produkty promujące region.

TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE

– Konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką

Konkurencyjna i oparta na wiedzy gospodarka, z innowacyjnymi i aktywnymi przedsiębiorstwami, to z całą pewnością kluczowe obszary stanowiące o sile regionu i dynamice jego rozwoju. SRWO 2020, w ślad za ustaleniami Strategii Europa 2020, mocno podkreśla potrzebę wzrostu innowacyjności województwa, wzmocnienia sfery badawczo-rozwojowej i powiązań nauki z przemysłem. Gospodarka regionalna powinna generować nowe technologie, specjalizacje regionalne, kreować profesjonalne otoczenie biznesu i dobry klimat dla inwestycji.

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
WYZWANIE 1. KONKURENCYJNA GOSPODARKA OPARTA NA INNOWACYJNOŚCI I WSPÓŁPRACY Z NAUKĄ	
CEL STRATEGICZNY 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	3.1. Rozwój potencjału badawczo-rozwojowego na rzecz regionalnej gospodarki 3.2. Wzmocnienie powiązań pomiędzy gospodarką, nauką oraz regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu 3.3. Wspieranie powiązań kooperacyjnych w gospodarce 3.4. Wzmocnienie regionalnego systemu przyciągania i lokowania inwestycji
CEL STRATEGICZNY 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa	4.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw i nowoczesnego rzemiosła 4.2. Rozwój sektora usług rynkowych 4.3. Wspieranie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw

RPO WO 2007-2013

Te ambitne założenia wymagają konsekwencji, współdziałania instytucji publicznych i podmiotów prywatnych, a przede wszystkim czasu i stabilnego finansowania.

W ramach RPO WO 2007-2013 zawartych, w okresie sprawozdawczym zostało **166 umów** na projekty o wartości **277,69 mln zł**.

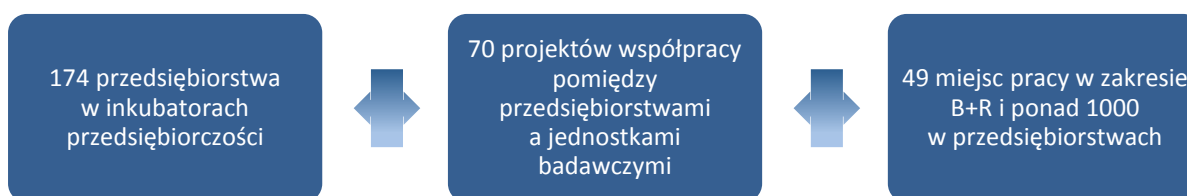
Dofinansowanie udzielone zostało na rozwój przedsiębiorczości i zapewnienie dostępu do jej finansowania, a także na innowacje, badania i rozwój technologiczny. Wsparcie dotyczyło finansowania badań i innowacji w celu przekształcania nowatorskich pomysłów w funkcjonujące produkty i usługi oraz rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB), w tym wzmocnienia współpracy pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesów gospodarczych.

Projekty realizowali beneficjenci z wszystkich powiatów województwa opolskiego oraz beneficjenci spoza województwa. Najaktywniejsi w pozyskiwaniu środków byli beneficjenci z Miasta Opola,

powiatów opolskiego oraz strzeleckiego. Najistotniejszy jest jednak fakt, że rozwój przedsiębiorczości, choć w różnym stopniu, wspierany był na terenie całego województwa. Najszerze grono odbiorców stanowili przedsiębiorcy korzystający z bezpośredniego i pośredniego wsparcia poprzez pomoc IOB i w ramach instrumentów inżynierii finansowej.

Z uwagi na niekorzystne wskaźniki związane z działalnością badawczo-rozwojową (B+R) w regionie oraz liczne słabości obserwowane od lat w tym obszarze, wsparcie było ukierunkowane na poprawę wyników tej działalności i zwiększenie wykorzystania wyników prowadzonych badań, wspieranie transferu innowacji i wiedzy, pełne wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), a także zwiększenie nakładów na rozwój bazy laboratoryjnej nauki. Beneficjentami pomocy były nowe, jak i dotychczas funkcjonujące inkubatory przedsiębiorczości, centra transferu wiedzy i technologii zapewniające kompleksową ofertę usług dla przedsiębiorstw.

Rysunek 9. Wybrane wskaźniki dotyczące realizacji projektów finansowanych z RPO WO 2007-2013 wpisujących się w założenia II tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu.

W zakresie inżynierii finansowej wspierane były regionalny fundusz pożyczkowy oraz fundusze pożyczkowe dla sektora mikro- i małych przedsiębiorstw. Pożyczki okazały się bardzo dobrym instrumentem wsparcia przedsiębiorczości i rozwoju regionu, dlatego ten rodzaj finansowania będzie dostępny również w ramach środków kolejnej perspektywy UE.

PO KL 2007-2013

W ramach PO KL 2007-2013 – komponent regionalny zawarto **142 umowy** na projekty o wartości **94,50 mln zł**, które realizowały priorytety Programu przyczyniając się do zwiększenia innowacyjności i konkurencyjności opolskiej gospodarki.

W niniejsze wyzwanie wpisywały się działania podejmowane w ramach Priorytetu VIII Regionalne kadry gospodarki.

Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki realizowany był poprzez działanie:

▪ *Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie*

Celem działania było podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki. W celu przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia wywołanego procesami adaptacyjnymi i modernizacyjnymi, w zarządzaniu tymi procesami wspierano zarówno przedsiębiorstwa, samorząd lokalny, instytucje rynku pracy, jak i samorzady gospodarcze. Podejmowano ponadto działania zmierzające do opracowania działań zaradczych i instrumentów szybkiego reagowania w przypadku wystąpienia niespodziewanej zmiany gospodarczej oraz koncentrowano się na wspieraniu ciągłej aktualizacji i podnoszeniu kwalifikacji oraz umiejętności pracowników.

Rysunek 10. Informacja na temat projektów realizowanych w Priorytecie VIII Regionalne kadry gospodarki PO KL 2007-2013 w ramach II tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

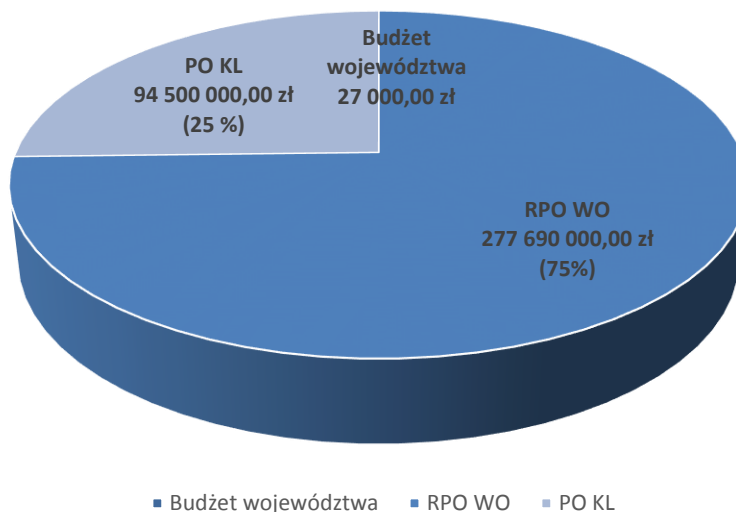

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu.

FINANSOWANIE

Poniższy wykres przedstawia środki finansowe przeznaczone na zadania z obszaru II tematycznego wyzwania rozwojowego. Środki z RPO WO 2007-2013 oraz PO KL 2007-2013 określone zostały na podstawie sprawozdawczości z Programów, natomiast środki z budżetu województwa zidentyfikowano w oparciu o informację otrzymaną z departamentów merytorycznych UMWO i jednostek organizacyjnych SWO. Wybrane przedsięwzięcia finansowane z budżetu województwa opisane zostały w części poświęconej celom operacyjnym 3 i 4.

Środki finansowe wpisujące się w II tematyczne wyzwanie rozwojowe

Łączna kwota wydatków przeznaczonych na działania wpisujące się w niniejsze wyzwanie wyniosła ok. 372,2 mln zł. Głównym źródłem finansowania działań wpisujących się w II wyzwanie SRWO 2020 były środki unijne z RPO WO 2007-2013 i PO KL 2007-2013 pozyskiwane przede wszystkim przez beneficjentów niepublicznych. Jest to związane ze specyfiką omawianego obszaru oraz faktem, że SWO pełni w tym wypadku funkcję wspierającą i stymulującą, nie jest jednak bezpośrednim realizatorem działań. Jego zadaniem jest przede wszystkim tworzenie sprzyjających warunków i zabezpieczanie możliwości aplikowania o środki zewnętrzne z przeznaczeniem na rozwój przedsiębiorczości, badań i innowacji, sektora usług, czy wzmocnienie IOB. Doskonałym przykładem oddziaływania SWO na regionalną gospodarkę były np. projekty *Opolska Platforma Innowacji*, *Opolski Program Stażowy dla Absolwentów*, czy *Internacjonalizacja przedsiębiorstw poprzez pomoc w otwarciu na nowe rynki zbytu*. Ponadto w strukturach samorządu funkcjonuje Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera, które służy wzmocnieniu regionalnego systemu przyciągania i lokowania inwestycji. Budżet województwa partycypował przede wszystkim w kosztach związanych z rozwojem kontaktów gospodarczych i współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw. Odbywało się to poprzez różnego rodzaju misje i spotkania gospodarcze, a także targi i wystawy.

CEL STRATEGICZNY 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka

Zdiagnozowana w SRWO 2020 niska konkurencyjność i innowacyjność opolskiej gospodarki mogą zostać zwiększone przede wszystkim przez tworzenie lepszych warunków do inwestowania i powstawania nowych, wartościowych miejsc pracy. Kluczowa jest tutaj ścisła współpraca sektora badawczo-rozwojowego (B+R), zwłaszcza opolskich uczelni, z regionalnym biznesem. W dotychczasowych działaniach zmierzających do poprawy sytuacji szczególny nacisk został położony na działalność instytucji otoczenia biznesu (IOB): parków przemysłowych i naukowo-technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości, a także na tworzenie i rozwój instrumentów zewnętrznego finansowania przedsiębiorczości (pożyczki, kredyty, poręczenia bankowe).

Aby skutecznie konkurować na rynkach krajowych i zagranicznych opolskie przedsiębiorstwa muszą współpracować ze sobą tworząc sieci, klastry i konsorcja. Jednocześnie to od władz regionu i lokalnych samorządów w dużym stopniu zależy zainteresowanie województwem jako miejscem nowych, wartościowych dla regionalnego rynku pracy inwestycji, a zwłaszcza lokowaniem ich w podstrefach Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE). W tym zakresie odnotowuje się stały postęp, ponieważ w okresie sprawozdawczym powierzchnia terenów objętych SSE systematycznie rosła. Realizując powyższe cele SWO skutecznie dążył do zwiększenia wpływu na działanie największej z nich, tj. Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest Park” i w 2015 roku stał się udziałowcem spółki nią zarządzającej.

Zgodnie z założeniami SRWO 2020 w pozyskiwaniu nowych inwestorów aktywnie współpracowały regionalne i lokalne instytucje powołane w celu przyciągania inwestycji, obsługi inwestorów oraz opieki poinwestycyjnej. Stale prowadzone były także działania promujące region i jego gospodarkę zarówno w kraju, jak i za granicą. Na wyróżnienie zasługuje zwłaszcza działające w strukturach OCRG Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera (COIE), które dzięki bogatej bazie danych o ofertach inwestycyjnych, oferowało przedsiębiorcom profesjonalną informację i obsługę. W ramach swoich zadań udzielało także informacji prawnych, statystycznych, wyszukiwało tereny i obiekty (hale, powierzchnie magazynowe i inne) pod inwestycje, a także koordynowało spotkania inwestorów z partnerami biznesowymi. Wszystkie te zadania prowadzone były we współpracy z JST i instytucjami rządowymi.

Tabela 4. Wskaźniki celu strategicznego 3

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W ROKU 2020	ZMIANA (2013/2015)
INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA	PKB na 1 mieszkańca w PPS	60 %	(55%)
	Nakłady na B+R w stosunku do PKB	0,5 %	(0,34%)
	Udział zatrudnionych w B+R w stosunku do pracujących w gospodarce narodowej	0,45 %	
	Przedsiębiorstwa innowacyjne:		
	- z sektora usług	15 %	
	- z sektora przemysłowego	21 %	
	Liczba udzielonych patentów	nie mniej niż 500 w okresie realizacji SRWO	(160)

Udzielone prawa ochronne wzorów użytkowych	nie mniej niż 70 w okresie realizacji SRWO	(30)
Liczba inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo - technologicznych	wzrost	
Liczba istniejących klastrów / inicjatyw klastrowych w województwie	wzrost	
Powierzchnia terenów inwestycyjnych	ok. 8 500 ha	
Łączna powierzchnia (ha) terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE	wzrost	
Powierzchnia sprzedanych terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE	wzrost	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wskaźników opisujących realizację tego celu strategicznego pokazuje, że część z nich osiągnęła już zaplanowany poziom: wzrosła na przykład liczba inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo-technologicznych, czy liczba przemysłowych przedsiębiorstw innowacyjnych. W przypadku kilku z nich obserwowany trend pozwala liczyć na osiągnięcie zaplanowanych wartości do 2020 roku, np. poziom PKB na 1 mieszkańca w PPS (z ang. Purchasing Power Standard, tzn. standard siły nabywczej), czy nakłady na B+R w stosunku do PKB. Niepokój budzić może natomiast poziom innowacyjności przedsiębiorstw usługowych – wyniki w analizowanym okresie pokazują, że zakładany wzrost do 15% w 2020 roku może nie zostać osiągnięty.

Podobnie jest ze wzrostem wartości wskaźnika dotyczącego powierzchni terenów inwestycyjnych, który może być zagrożony (ok. 8500 ha w 2020 r.) Obecnie przyjmuje się, że ważniejsza od samego „posiadania” takich terenów, jest sprzedaż działek już przygotowanych pod inwestycje oraz ich zagospodarowanie przez inwestorów. Stąd na potrzeby monitoringu SRWO 2020 przyjęto dwa dodatkowe, zaproponowane przez OCRG, wskaźniki: powierzchnię terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE oraz powierzchnię sprzedanych terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE.

Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celu strategicznego 3 w okresie 2013-2015 finansowane w całości lub części ze środków budżetowych SWO. Ponadto, zgodnie z przyjętą koncepcją, wskazano również projekty, które wpisywały się w realizację Programu „Opolskie dla Rodziny” i finansowane były ze środków unijnych poprzedniej perspektywy finansowej. Podkreślić trzeba jednak, że większość działań w tym obszarze finansowana była ze środków unijnych poprzedniej perspektywy, co ujęte zostało w opisie II tematycznego wyzwania rozwojowego.

Działania realizujące poszczególne cele operacyjne na rzecz budowania konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki regionu w ramach SWO prowadziły przede wszystkim OCRG i DZP.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	3.1. Rozwój potencjału badawczo-rozwojowego na rzecz regionalnej gospodarki 3.2. Wzmocnienie powiązań pomiędzy gospodarką, nauką oraz regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu 3.3. Wspieranie powiązań kooperacyjnych w gospodarce 3.4. Wzmocnienie regionalnego systemu przyciągania i lokowania inwestycji

CEL OPERACYJNY 3.1. Rozwój potencjału badawczo-rozwojowego na rzecz regionalnej gospodarki

Opracowanie pt. „*Analiza wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020*”² wskazuje, że na niski poziom innowacyjności województwa opolskiego (na tle innych regionów i zagranicy) wpływają m.in.: mała liczba prowadzonych prac badawczo-rozwojowych, jakość infrastruktury B+R w jednostkach naukowych, mała liczba przedsiębiorstw z działami B+R, ograniczona dostępność do kapitału na finansowanie innowacji, a przede wszystkim niskie nakłady na działalność B+R. Do mocnych stron regionu zaliczono z kolei ośrodki przemysłu: chemicznego, maszynowego, metalowego, budowlanego, drzewno-papierniczego, rolno-spożywczego i paliwowo-energetycznego, aktywność mikro i małych przedsiębiorstw oraz sprawność w wykorzystaniu strukturalnych źródeł finansowania rozwoju innowacji. Opracowanie wskazuje, że największe wsparcie projektów innowacyjnych pochodziło z programów operacyjnych, głównie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 (PO IŚ 2007-2013) oraz RPO WO 2007-2013. Łączna kwota dofinansowania takich przedsięwzięć z wszystkich programów wyniosła ponad 682 mln 725 tys. zł (do połowy 2016 r.) W sferze badawczo-rozwojowej zrealizowano 55 projektów, z czego najwięcej dofinansowano z RPO WO 2007-2013 (32 projekty). Beneficjentami wsparcia były m.in.: Park Naukowo-Technologiczny w Opolu, PO, UO i Instytut Ciężkiej Syntezy Organicznej „Błachownia”. Najwięcej projektów innowacyjnych odnotowano jednak w sferze gospodarki (192 projekty) oraz administracji (79 projektów).

W powyższy cel wpisywał się m.in. prowadzony przez OCRG projekt pt. *Opolska Platforma Innowacji* (RPO WO 2007-2013). Jego celem było przede wszystkim wzmocnienie współpracy B+R z opolskimi przedsiębiorstwami poprzez transfer nowoczesnych technologii, produktów i rozwiązań organizacyjnych do firm i instytucji. Realizowano go poprzez m.in. zakupy maszyn, urządzeń, promocję innowacji, transferu technologii, w tym udział w targach, wystawach, misjach gospodarczych czy giełdach kooperacyjnych.

CEL OPERACYJNY 3.2. Wzmocnienie powiązań pomiędzy gospodarką, nauką oraz regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu

Cel ten realizowany był przez wspomniany już projekt *Opolska Platforma Innowacji*, a zwłaszcza działania kierowane do ponad 200 najbardziej innowacyjnych opolskich firm zrzeszonych w Klubie 150 oraz potencjalnych nowych inwestorów, szkół zawodowych i innych uczestników procesu inwestycyjnego. W czasie jego realizacji m.in. nawiązano współpracę z klastrem samochodowym Silesia Automotive, utworzono Platformę Wymiany Informacji, zorganizowano grupy zakupowe energii elektrycznej. Powstał też portal rekrutacyjny dla opolskich firm wspierający nabór pracowników z najbardziej poszukiwanych branż i zawodów. W ramach projektu zainicjowano funkcjonowanie interdyscyplinarnych grup roboczych w branżach meblarskiej i metalowo-maszynowej koordynowanych przez Dobrotekę i Park Przemysłowy Metalchem.

Kolejnym interesującym projektem w tym obszarze tematycznym był *Opolski Program Stażowy dla Absolwentów* (PO KL 2007-2013), skierowany do opolskich przedsiębiorstw i absolwentów studiów wyższych. Umożliwiał on stażystom podniesienie kwalifikacji zawodowych i zdobycie doświadczenia

---

² Analiza wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020, Raport końcowy, 2016. Opracowanie przygotowano na zlecenie OCRG.

w ramach stażu i specjalistycznych szkoleń, sprzyjał jednocześnie podniesieniu konkurencyjności firm z branż specjalizacji inteligentnych.

CEL OPERACYJNY 3.3. Wspieranie powiązań kooperacyjnych w gospodarce

W regionie opolskim przedsiębiorstwa działające w kluczowych dla regionu branżach od lat samodzielnie inicjują powstawanie partnerstw, sieci kooperacyjnych, klastrów. Poprzez przyciąganie profesjonalnej kadry czy wdrażanie innowacyjnych rozwiązań, a także np. wspólną promocję, przyczyniają się do podniesienia konkurencyjności opolskich firm i ich produktów na rynkach krajowych i zagranicznych. Przykładem mogą być np.: Klaster Chemii Specjalistycznej „Chem-Ster” z Kędzierzyna-Koźła, „Oleski Koszyk”, „Kraina Miodu i Mleka” z Olesna, Śląski Klaster Drzewny czy Park Przemysłowy Metalchem. Rolę współpracy branżowej szczególnie mocno akcentował opisany wyżej projekt *Opolska Platforma Innowacji*, w ramach którego organizowano m.in. udział w targach Meble Polska (2015 r.), szkolenia z zakresu budowy marki regionalnej i produktów turystycznych, regionalne konferencje gospodarcze, szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców m.in. z branży meblarskiej. Ze wsparcia w ramach projektu korzystały także IOB, klastry i inkubatory z terenu województwa opolskiego.

Rysunek 11. Wybrane cele i działania realizowane w ramach projektu *Opolska Platforma Innowacji*

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki.

CEL OPERACYJNY 3.4. Wzmocnienie regionalnego systemu przyciągania i lokowania inwestycji

W imieniu SWO instytucją odpowiedzialną za kreowanie dobrego klimatu sprzyjającego inwestycjom w regionie było wspomniane już wcześniej COIE, którego pracownicy i działania były wysoko oceniane w corocznych rankingach prowadzonych przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ). Do działań podejmowanych przez Centrum zaliczyć należy również współpracę i wsparcie samorządów, Specjalnych Stef Ekonomicznych, IOB czy pogłębianie współpracy między opolskimi firmami (np. w ramach Klubu 150). Ich efektem było przeprowadzenie 124 projektów inwestycyjnych i 156 wizyt inwestorskich.

COIE współpracowało również z PAIiIZ przy organizacji konkursu Grunt na Medal, który identyfikuje i promuje najlepiej przygotowane tereny inwestycyjne w poszczególnych województwach. Rolą COIE w czasie kolejnej edycji konkursu w 2014 r. była jego promocja w regionie, zebranie danych, przygotowanie gmin oraz organizacja pracy komisji konkursowej. Uzyskanie przez daną lokalizację

wysokiej noty komisji konkursowej sprzyja promocji danej lokalizacji i zwiększa prawdopodobieństwo sukcesu w procesie pozyskiwania inwestora.

W regionie opolskim jest obecnie ogółem 1117 ha terenów inwestycyjnych należących do trzech Specjalnych Stref Ekonomicznych (Wałbrzyskiej, Katowickiej i Starachowickiej). W 2013 roku było to 936 ha. Według szacunkowych danych OCRG w 2013 roku sprzedanych zostało 46,7 ha, w 2014 -33,29 ha, a w 2015 - 22,8 ha. Należy przy tym zaznaczyć, że OCRG nie prowadzi corocznych zestawień liczby sprzedaży wszystkich terenów inwestycyjnych województwa opolskiego, ponieważ nie posiada możliwości zebrania tak szczegółowych danych (sprzedawane tereny inwestycyjne z regionu opolskiego, będące poza granicami SSE, są własnością różnych podmiotów m.in. Agencji Nieruchomości Rolnych (ANR), gmin czy prywatnych właścicieli).

CEL STRATEGICZNY 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa

Istotną rolę we wzmacnianiu potencjału gospodarczego województwa opolskiego pełnią mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Do rozwoju województwa przyczyniają się też, choć mniej liczne, duże podmioty gospodarcze. Sytuacja demograficzna województwa opolskiego i stale zmniejszająca się liczba mieszkańców regionu wskazują na konieczność budowania silnego biznesu i większe wsparcie przedsiębiorstw. Istotne dla ich rozwoju jest również wdrażanie nowych rozwiązań i inwestycje w nowoczesne technologie, ponieważ poprawa innowacyjności przedsiębiorstw jest niezbędna dla wzrostu gospodarki regionu. Na konkurencyjność i rozwój województwa wpływa także wzmacnianie rozwoju sektora usług rynkowych. Wsparcie i rozwój ponadregionalnej i międzynarodowej współpracy przedsiębiorstw wzmacnia wizerunek opolskiego biznesu oraz ułatwia wymianę doświadczeń i dobrych praktyk gospodarczych.

Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celu strategicznego 4 w latach 2013-2015, finansowane w całości lub części ze środków budżetowych SWO. Ponadto, zgodnie z przyjętą koncepcją, wskazano również projekty, które wpisywały się w Program „Opolskie dla Rodziny” i finansowane były ze środków UE poprzedniej perspektywy.

Działania realizujące poszczególne cele operacyjne służące dynamizacji przedsiębiorstw w regionie prowadziły przede wszystkim OCRG i DZP.

Łączne nakłady z budżetu województwa na wskazane działania, wpisujące się w realizację celu, wyniosły 27 tys. zł.

Tabela 5. Wskaźniki celu strategicznego 4

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W ROKU 2020	ZMIANA (2013/2015)
DYNAMICZNE PRZEDSIĘBIORSTWA	Nakłady w sektorze przedsiębiorstw na działalność B+R	wzrost	
	Udział podmiotów gospodarczych w nakładach na działalność B+R	30 %	
	Zatrudnienie w działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw	wzrost	
	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach	wzrost	
	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach	7 %	

netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych		
Wartość dodana brutto na 1 pracującego (ceny bieżące, Polska=100) wg rodzajów działalności: - ogółem	wzrost	
- sektor rolny	wzrost	
- sektor przemysłowy	110-120	
- sektor budowlany	nie mniej niż 100	
- handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	wzrost	
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	wzrost	
- pozostałe usługi	wzrost	
Wartość kapitału zagranicznego w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego	wzrost	
Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	wzrost	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wskaźników tego celu strategicznego pokazuje, że w przypadku niektórych z nich osiągnięcie w roku 2020 planowanych wartości/trendów może być zagrożone. Należy jednak podkreślić, iż od 2010 roku nakłady na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw znacznie wzrosły. Podobny trend odnotowano także w obszarze zatrudnienia w działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw. Liczba pracowników w tym sektorze w latach 2010-2015 wzrosła z 91 do 380 osób. Zwiększyły się też nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach. Wartość kapitału zagranicznego w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego także wzrosła. Sukcesywnie zwiększał się też udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, co świadczy o rozwoju współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw.

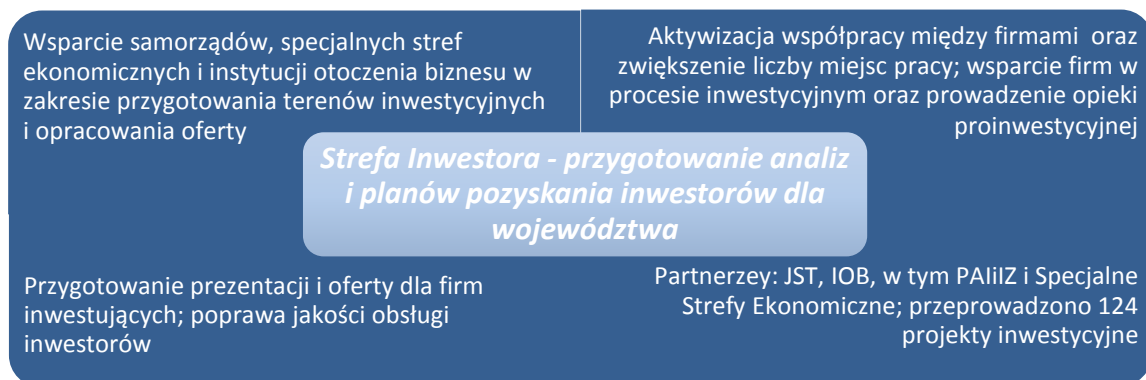
CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Dynamiczne przedsiębiorstwa	4.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw i nowoczesnego rzemiosła 4.2. Rozwój sektora usług rynkowych 4.3. Wspieranie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw

CEL OPERACYJNY 4.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw i nowoczesnego rzemiosła

SWO, jego jednostki organizacyjne oraz wskazani w SRWO 2020 partnerzy zaangażowani w jej realizację, podejmowali wiele działań wpisujących się w przedmiotowy cel operacyjny. Skupiały się one przede wszystkim na wsparciu konkurencyjności przedsiębiorstw, ich działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej. Dotyczyły również podnoszenia poziomu umiejętności oraz kompetencji związanych z wykorzystaniem TIK oraz wdrażania innowacji w przedsiębiorstwach. Istotną rolę w tym

procesie odgrywało OCRG poprzez pomoc w podnoszeniu konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw. Centrum prowadziło również działania związane z zwiększaniem potencjału inwestycyjnego regionu oraz pozyskiwaniem inwestorów krajowych i zagranicznych. OCRG jest również Instytucją Zarządzającą procesem wdrażania RSI WO 2020, która stanowi jedno z narzędzi realizacji SRWO. Działania realizowane w ramach celu wspierane były również przez COIE.

Rysunek 12. Wybrane cele i działania realizowane w ramach projektu *Strefa Inwestora - przygotowanie analiz i planów pozyskania inwestorów dla województwa opolskiego*

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki.

W 2015 roku OCRG realizowało projekt pn. *Strefa Inwestora - przygotowanie analiz i planów pozyskania inwestorów dla województwa*. Jego celem było wsparcie samorządów, SSE i IOB w zakresie przygotowania terenów i opracowania ofert inwestycyjnych, aktywizacji współpracy między firmami opolskimi (Klub 150) oraz zwiększenie liczby miejsc pracy. Projekt obejmował również przygotowanie prezentacji i ofert dla firm inwestujących, poprawę jakości obsługi inwestorów, rozwój współpracy z uczestnikami procesu inwestycyjnego (KRUPI), wsparcie firm napotykających na problemy w procesie inwestycyjnym oraz opiekę poinwestycyjną w ramach Klubu 150. Partnerami projektu były JST oraz IOB, w tym PAIiZ i SSE. Realizacja zadań odbywała się ze środków RPO WO 2007-2013 oraz PO IG 2007-2013.

CEL OPERACYJNY 4.3. Wspieranie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw.

Istotną rolę w procesie aktywnego i dynamicznego rozwoju przedsiębiorstw odgrywa ich współpraca na arenie międzynarodowej. Działania realizowane w tym obszarze służą przede wszystkim promocji przedsiębiorstw zagranicą i wzmocnieniu współpracy gospodarczej zarówno ponadregionalnej, jak i międzynarodowej. Dzięki wsparciu przedsiębiorstw w poszukiwaniu partnerów zagranicznych i nawiązywaniu kontaktów gospodarczych, możliwe było wypracowanie sprawnego systemu przepływu informacji na rynku regionalnym i rynkach zewnętrznych. Wiodącą rolę w tym procesie pełnił DZP. Podejmował on szereg inicjatyw promujących nie tylko region, ale również wspierających rozwój współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw.

Przykładem takich działań jest udział w spotkaniach gospodarczych organizowanych przez Wydział Promocji Handlu i Inwestycji (WPHI) przy ambasadzie w Brukseli, jak również udział w Forum Gospodarczym w Ambasadzie RP w Brukseli, skupiającym firmy z regionu Wallonia i polskie przedsiębiorstwa.

Rysunek 13. Promocja opolskich firm zagranicą w latach 2013-2015

Promocja opolskich firm zagranicą w latach 2013-2015

- Touristikmesse w Koblencji
- Land & Genuss we Frankfurcie nad Menem
- „Internationale Saarmesse” w Saarbrücken
- Targi Rzemieślniczo-Konsumpcyjne Nadrenii-Palatynatu
- Rzemieślniczo-Konsumpcyjnych Schängelmarkt w Koblencji
- Europejskie Targi Chłopskie w Kusel
- Bazaar w Berlinie
- Targi spoga+gafa 2015
- Targi meblowe w Namur (Belgia)

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Współpracy z Zagranicą i Promocji Regionu, UMWO.

Udział opolskich firm w zagranicznych i krajowych targach sprzyjał nawiązywaniu kontaktów gospodarczych i rozwojowi współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw. Ważnymi wydarzeniami były również odbywające się co roku misje gospodarcze Nadrenii-Palatynatu i województwa opolskiego będące okazją do prezentacji regionu, a jednocześnie do poszukiwania nowych partnerów biznesowych. Jednym z ważniejszych przedsięwzięć był także realizowany przez OCRG projekt pn. *Internacjonalizacja przedsiębiorstw poprzez pomoc w otwarciu na nowe rynki zbytu*, którego celem było zwiększenie eksportu opolskich przedsiębiorstw. Budżet projektu na rok 2015 zamknął się w kwocie 370 tys. złotych, a partnerem w realizacji działań projektowych było Ministerstwo Gospodarki.

TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE

– Atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku

Wyzwanie to łączy obszary, w których suma podjętych interwencji powinna służyć znaczącej poprawie warunków do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Za kluczowe dla zwiększenia atrakcyjności regionu wskazano przede wszystkim zapewnienie dobrego dostępu do usług zdrowotnych, opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych. Podkreślone zostały rozwój oferty kulturalnej i turystycznej oraz konieczność tworzenia warunków do rozwoju społeczeństwa informacyjnego, w tym e-usług. Istotny akcent został również położony na poprawę dostępności wewnętrznej i zewnętrznej regionu, rozwój zintegrowanego systemu transportowego w skali województwa przy jednoczesnym poszanowaniu i racjonalnym korzystaniu z zasobów środowiska.

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
WYZWANIE 3. ATRAKCYJNE OBSZARY DO ZAMIESZKANIA, INWESTOWANIA I WYPOCZYNKU	
CEL STRATEGICZNY 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna	5.1. Poprawa jakości i dostępności do usług zdrowotnych, opiekuńczych i edukacyjnych 5.2. Rozwój społeczeństwa informacyjnego 5.3. Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury
CEL STRATEGICZNY 6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług	6.1. Rozwój powiązań transportowych 6.2. Poprawa dostępności do aglomeracji opolskiej 6.3. Integracja systemu transportu zbiorowego 6.4. Poprawa bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych
CEL STRATEGICZNY 7. Wysoka jakość środowiska	7.1. Poprawa stanu środowiska poprzez rozwój infrastruktury technicznej 7.2. Wspieranie niskoemisyjnej gospodarki 7.3. Kształtowanie systemu przyrodniczego, ochrona krajobrazu i bioróżnorodności 7.4. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych 7.5. Przeciwdziałanie i usuwanie skutków zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych

RPO WO 2007-2013

W ramach RPO WO 2007-2013 w okresie sprawozdawczym zawartych zostało **81 umów** na projekty o wartości **289,23 mln zł**.

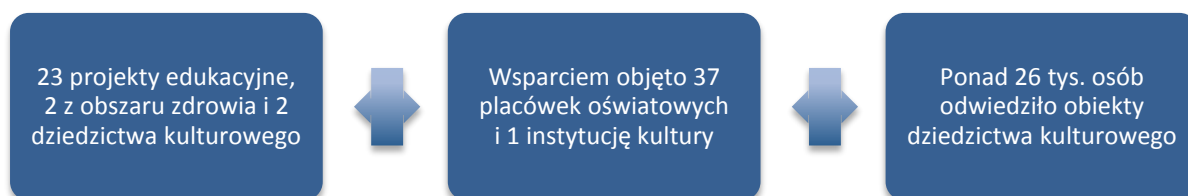

Projekty w zakresie wsparcia infrastruktury edukacyjnej, bazy medycznej, kultury i dziedzictwa kulturowego realizowali beneficjenci ze wszystkich powiatów województwa opolskiego. Ze względu na lokalizację w stolicy województwa wielu instytucji (m.in. uczelni wyższych, szpitali wojewódzkich, instytucji kultury) najaktywniejsi w pozyskiwaniu środków okazali się beneficjenci z Miasta Opola, w dalszej kolejności zaś z południowych powiatów województwa: nyskiego, prudnickiego i kędzierzyńsko-kozielskiego. Największe wsparcie pozyskały uczelnie wyższe, a także JST, realizując w ramach projektów swoje zadania własne z zakresu edukacji, zdrowia i kultury. Beneficjentami były też NZOZ-y, które przeznaczyły środki na unowocześnienie infrastruktury medycznej i poprawę jakości świadczonych usług oraz kościoły i związki wyznaniowe na prace konserwatorskie oraz ochronę obiektów zabytkowych.

Dzięki wsparciu placówek leczenia szpitalnego i ambulatoryjnego przeprowadzono działania restrukturyzacyjne, wprowadzono nowe procedury medyczne, a istniejące usprawniono. Służyło to skróceniu czasu hospitalizacji.

Rysunek 14. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z RPO WO 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

Źródło: Sprawozdania roczne z wdrażania RPO WO 2007-2013 za lata 2013 i 2014 oraz informacje z Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych, UMWO.

Środki RPO WO 2007-2013 przeznaczone były także na rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, upowszechnianie i podnoszenie poziomu kompetencji cyfrowych, a także rozwój e-usług. Pomoc kierowana była m.in. do JST, szkół wyższych i jednostek ochrony zdrowia.

Najwięcej projektów o najwyższej wartości dofinansowania realizowali beneficjenci z Miasta Opola. Należy jednak podkreślić, że w większości odbiorcami projektów byli mieszkańcy z całego województwa opolskiego. Najwięcej środków na działania służące rozwojowi infrastruktury informatycznej pozyskały JST. Wśród nich należy wyróżnić szpitale wojewódzkie i powiatowe, a także spółki odpowiedzialne za infrastrukturę wodno-ściekową. W ramach zrealizowanych projektów zmodernizowały one i rozbudowały sieci informatyczne umożliwiając świadczenie usług on-line i zapewniając dostęp do bezprzewodowego Internetu.

Środki finansowe RPO WO 2007-2013 wspierały także projekty z zakresu usług turystycznych i rekreacyjno-sportowych świadczonych przez przedsiębiorstwa i sektor publiczny. W latach 2013-2014 zakończyła się realizacja 35 projektów wdrażanych przez przedsiębiorców. Podwyższony został standard wielu obiektów turystycznych, w szczególności bazy noclegowej i gastronomicznej. Powstały także nowe obiekty, co przyczyniło się wzrostu ekonomicznej aktywności regionu i zwiększenia jego atrakcyjności i konkurencyjności. W tym samym okresie podmioty publiczne świadczące ww. usługi ukończyły realizację 4 projektów, w wyniku których rozszerzyły one ofertę sportowo-rekreacyjną województwa opolskiego. Dzięki tym przedsięwzięciom zapewniony został dostęp do profesjonalnej i bezpiecznej infrastruktury sportowej (wykorzystywanej przez cały rok), umożliwiającej organizację zawodów sportowych i imprez kulturalnych. Podejmowane były także szeroko zakrojone działania

promocyjne informujące o możliwościach i formach wypoczynku, imprezach kulturalnych i sportowych odbywających się w regionie, co służyło m.in. realizacji 5 celu strategicznego SRWO 2020.

Działania na rzecz poprawy infrastruktury drogowej, zwiększenia bezpieczeństwa użytkowników dróg oraz mobilności mieszkańców regionu były podejmowane przez beneficjentów z terenu całego województwa – w każdym powiecie realizowano co najmniej kilka inwestycji drogowych. Obok beneficjentów z Miasta Opola, znaczące środki pozyskali również beneficjenci z powiatów kędzierzyńsko-kozielskiego, oleskiego i nyskiego. Należy jednak podkreślić, że projekty realizowane przez SWO (przypisane do Miasta Opola ze względu na siedzibę beneficjenta) realizowane były na terenie wielu gmin i powiatów i służyły społeczności całego województwa.

Zadania z zakresu rozwoju infrastruktury drogowej leżą przede wszystkim w kompetencjach JST, dlatego to one były najważniejszymi beneficjentami wsparcia w tym zakresie. Największą wartość stanowiły projekty realizowane przez SWO, w ramach których budowane i modernizowane były drogi wojewódzkie. Natomiast najwięcej umów z zakresu infrastruktury drogowej i transportu publicznego realizowały gminy, w dalszej kolejności powiaty. Wśród realizowanych zadań były również przedsięwzięcia z zakresu ochrony szlaków komunikacyjnych przed zagrożeniami i skutkami katastrof drogowych, których beneficjentami były służby publiczne tj. jednostki straży pożarnej i policji.

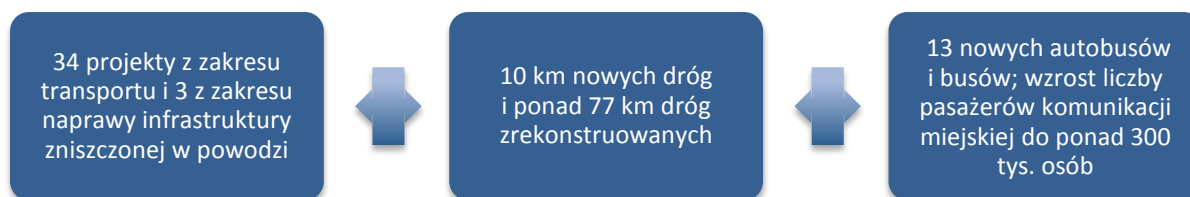
Projekty kluczowe finansowane ze środków EFRR miały na celu przede wszystkim podniesienie standardu infrastruktury komunikacyjnej poprzez unowocześnienie i rozbudowę połączeń drogowych oraz poprawę powiązania z autostradą A4, jako osią rozwoju gospodarczego regionu. Równie istotne były przebudowa i unowocześnianie szlaków komunikacyjnych, które mają poprawić skomunikowanie województwa z Republiką Czeską.

W obszarze infrastruktury drogowej realizowane inwestycje stanowiły uzupełnienie istniejącej siatki dróg w celu stworzenia sprawnego i bezpośredniego połączenia aglomeracji opolskiej i całego regionu z autostradą A4, a także modernizacji dróg alternatywnych do autostrady, w tym drogi krajowej nr 94, której znaczenie wzrosło po wprowadzeniu opłat za przejazd autostradą. Inwestycje te poprawiły dostęp do głównych miast regionu, w tym w szczególności do Opola, ale także innych ośrodków w kraju i zagranicą.

W ramach lokalnej infrastruktury drogowej wsparcie uzyskały inwestycje dotyczące m.in. rozbudowy, przebudowy i unowocześnienia sieci dróg powiatowych i gminnych o istotnym znaczeniu gospodarczym. Wspierane były też przedsięwzięcia zapewniające dostępność komunikacyjną do terenów inwestycyjnych w celu doprowadzenia do uzbrojenia terenów pod inwestycje, zabezpieczające kluczowe dla danego obszaru powiązania z drogami krajowymi i regionalnymi oraz obiektami o dużym znaczeniu dla rozwoju gospodarki.

W obszarze transportu publicznego realizowane były projekty, w ramach których zakupiono tabor kolejowy i autobusowy oraz zminimalizowano problemy grup społecznych najczęściej korzystających z komunikacji zbiorowej tj. osób starszych i niepełnosprawnych. Zakup pojazdów niskopodwoziowych umożliwił korzystanie z nich osobom na wózkach inwalidzkich i z wózkami dziecięcymi. Nowe pojazdy zapewniły większy komfort i bezpieczeństwo podróżującym. Obsługują one największe miasta wraz z terenami peryferyjnymi oraz sąsiadujące gminy w ramach zawartych umów. Konstrukcja nowych pojazdów powoduje mniejszą emisję spalin do powietrza, co wpływa na poprawę stanu środowiska naturalnego.

Rysunek 15. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z RPO WO 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

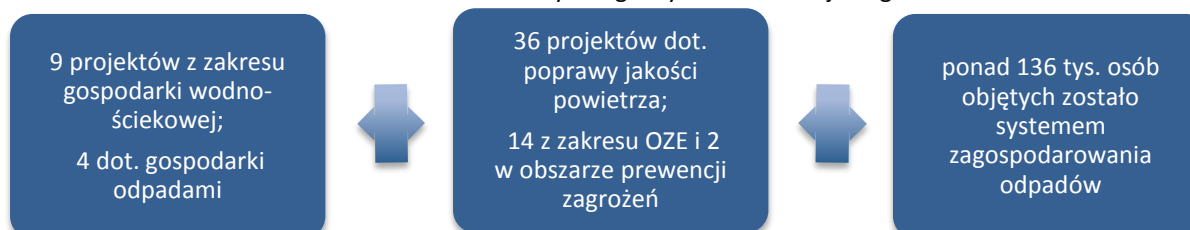
Źródło: Sprawozdania roczne z wdrażania RPO WO 2007-2013 za lata 2013 i 2014 oraz informacje z Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych, UMWO.

W ramach RPO WO 2007-2013 wspierane były także przedsięwzięcia polegające m.in. na budowie, przebudowie systemów wodno-kanalizacyjnych, budowie i rekultywacji składowisk odpadów, zakupie urządzeń i wyposażenia dla systemów segregacji odpadów, budowie, przebudowie i remoncie obiektów przeciwpowodziowych, budowie i przebudowie obiektów oraz zakupie urządzeń do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, a także ochronie bioróżnorodności.

Projekty z tego zakresu realizowali beneficjenci ze wszystkich powiatów województwa opolskiego. Najaktywniejsi byli beneficjenci z Miasta Opola, powiatu strzeleckiego, głubczyckiego i opolskiego. Większość środków skierowano na realizację inwestycji na terenach wiejskich. Projekty realizowały przede wszystkim JST. Głównymi beneficjentami były gminy i gminne jednostki organizacyjne, które pozyskiwały środki na projekty z zakresu infrastruktury wodno-ściekowej i termomodernizacji.

W obszarze infrastruktury wodno-ściekowej i gospodarki odpadami główny nacisk położony został na dofinansowanie projektów dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków oraz budowy i modernizacji systemów kanalizacyjnych.

Rysunek 16. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z RPO WO 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

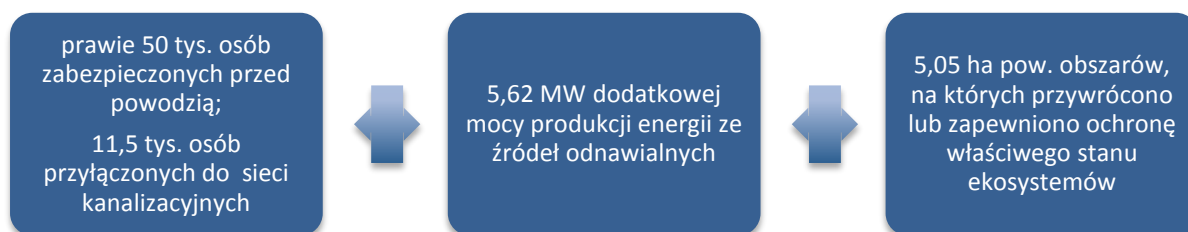

Źródło: Sprawozdania roczne z wdrażania RPO WO 2007-2013 za lata 2013 i 2014 oraz informacje z Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych, UMWO.

W okresie sprawozdawczym realizowane były dwa projekty kluczowe z zakresu ochrony przeciwpowodziowej wskazane w Programie dla Odry 2006. Natomiast w obszarze ochrony powietrza i odnawialnych źródeł energii (OZE) wspierana była poprawa jakości powietrza oraz zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitej strukturze wytwarzanej energii w regionie. Zakończone w okresie sprawozdawczym projekty z zakresu poprawy jakości powietrza dotyczyły głównie zmian w budynkach użyteczności publicznej skutkującej podniesieniem poziomu efektywności energetycznej. Znacząca liczba tych projektów zakładała równoczesne wprowadzanie OZE w tych budynkach.

Projekty realizowane w obszarze bioróżnorodności służyły zachowaniu i ochronie różnorodności biologicznej oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych województwa opolskiego. Do końca okresu sprawozdawczego zakończyło się 7 projektów w tym obszarze.

Rysunek 17. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z RPO WO 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

Źródło: Sprawozdania roczne z wdrażania RPO WO 2007-2013 za lata 2013 i 2014 oraz informacje z Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych, UMWO.

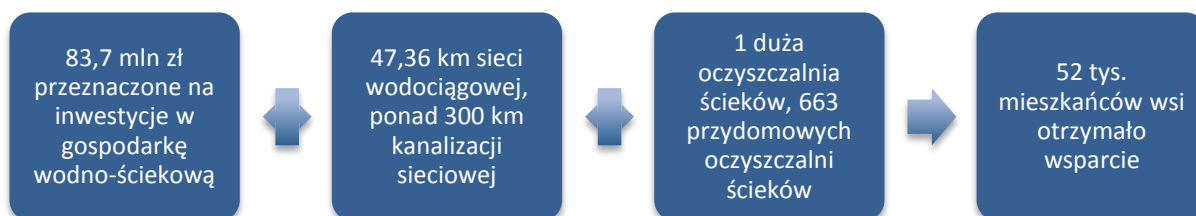
PROW 2007-2013

łącna wartość inwestycji finansowanych ze środków PROW 2007-2013 w okresie objętym raportem wynosi **128,9 mln zł**.

Założenia działań: 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej oraz 125 Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa przez gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi, w ramach których dofinansowane zostały elementy infrastruktury technicznej, wpisywały się w III tematyczne wyzwanie rozwojowe SRWO 2020.

Rysunek 18. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z PROW 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich, UMWO.

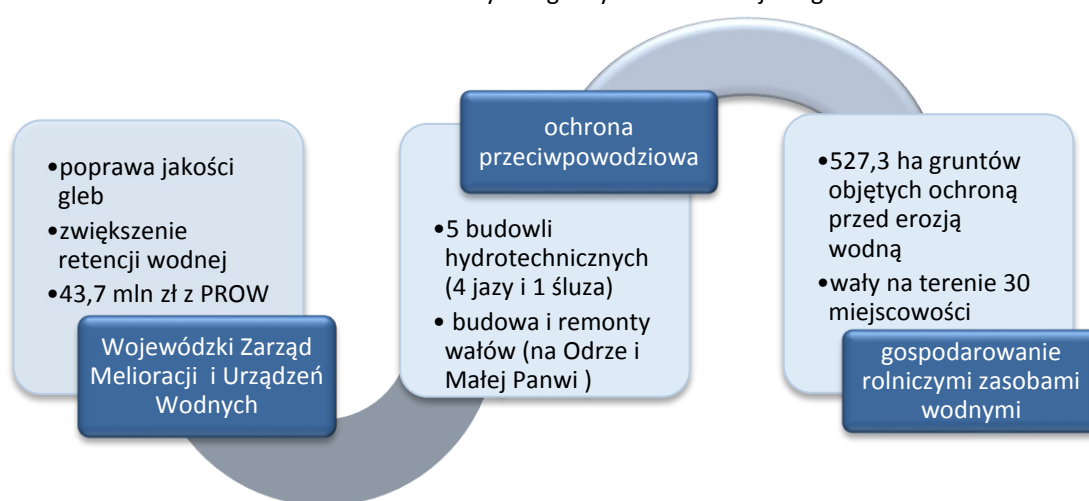
Do osiągnięcia poprawy jakości środowiska przyczyniły się działania ukierunkowane na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej, obejmujące poprawę efektywności energetycznej, rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych. Zróżnicowanie zasobów i ich potencjał ilościowo-jakościowy,

w szczególności biomasy, wiatru, wody i ciepła pochodzącego z ziemi, sprzyjają rozwojowi OZE, co pozwala na osiągnięcie znaczącej ilości energii z nowoczesnych źródeł energetycznych.

W latach 2013-2015 zostały zrealizowane przedsięwzięcia z zakresu wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy oraz budowa mikroinstalacji prosumenckich wykorzystujących lokalne OZE, służące do wytwarzania energii. Łącznie z inwestycji skorzystało prawie 8 tys. mieszkańców obszarów wiejskich, a na ten cel przeznaczono 1,5 mln PLN.

Komfort i bezpieczeństwo mieszkańców terenów wiejskich zostały zwiększone w wyniku realizacji inwestycji polegających na poprawie i rozwijaniu infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa przez gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi.

Rysunek 19. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z PROW 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

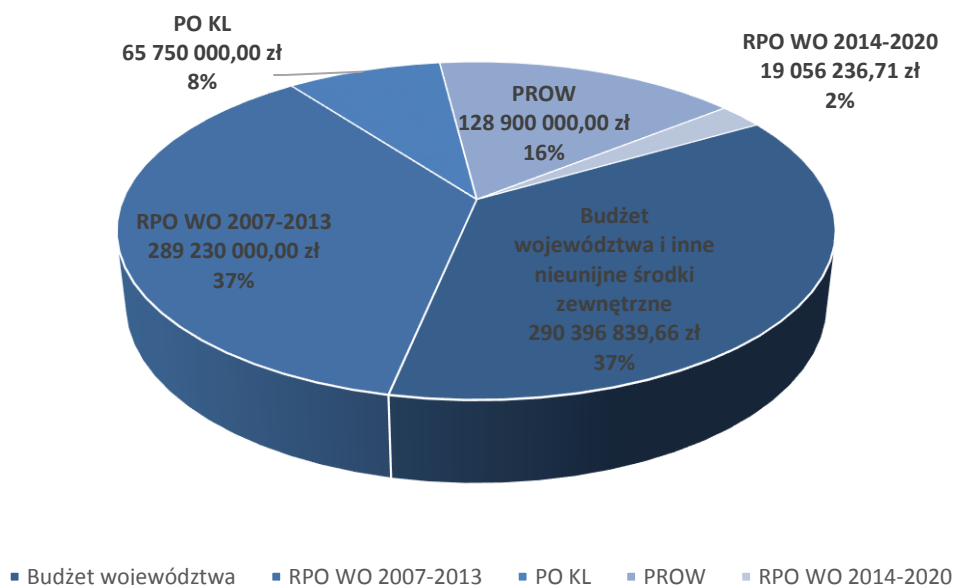
Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich, UMWO.

Ponadto w ramach tego wyzwania z PO KL 2007-2013 - komponent regionalny zawartych zostało **81 umów** na projekty o wartości **65,75 mln zł**.

FINANSOWANIE

Poniższy wykres przedstawia środki finansowe przeznaczone na zadania z obszaru III tematycznego wyzwania rozwojowego. Środki z RPO WO 2007-2013, PO KL 2007-2013 i PROW 2007-2013 określone zostały na podstawie sprawozdawczości z Programów, natomiast środki z budżetu województwa zidentyfikowano w oparciu o informację otrzymaną z departamentów merytorycznych UMWO i jednostek organizacyjnych SWO. Wybrane przedsięwzięcia finansowane z budżetu województwa i innych nieunijnych źródeł finansowania opisane zostały w części poświęconej celom operacyjnym 5, 6 i 7.

Środki finansowe wpisujące się w III tematyczne wyzwanie rozwojowe

Łączna kwota wydatków przeznaczonych na działania wpisujące się w niniejsze wyzwanie wyniosła 793,3 mln zł. Wyzwanie III obejmuje swoim zakresem różnorodne obszary, co sprawia, że w okresie sprawozdawczym SWO i pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji SRWO 2020 miały szeroki wachlarz możliwości finansowania przedsięwzięć. Prawie równo rozłożyły się środki z budżetu województwa i innych nieunijnych źródeł finansowania oraz z RPO WO 2007-2013. Ta pierwsza co do wielkości pula środków, czyli 37%, przeznaczona była m.in. na rozwój i promocję dziedzictwa kulturowego w zakresie zbiorów muzealnych, zasobów bibliotecznych, sztuki teatralnej i muzycznej, turystyki, czy rozwój bazy sportowej – część z tych zadań powierzana była do realizacji organizacjom pozarządowym w ramach otwartych konkursach ofert. Liczne były projekty i przedsięwzięcia w obszarze ochrony zdrowia. Inwestowano zarówno w infrastrukturę (przebudowy, modernizacje i remonty obiektów świadczących usługi zdrowotne oraz zakupy wyposażenia i sprzętu medycznego), jak i w działania miękkie. Na szczególną uwagę zasługują projekty: *Optymalizacja opieki nad kobietą ciężarną, matką i noworodkiem z uwzględnieniem kontaktu rodziców z dzieckiem i promocji karmienia naturalnego*, *Rehabilitacja oddechowa dzieci do lat 18 z wykorzystaniem warunków klimatycznych Jarnołówka*, czy inicjatywa *Młoda Krew Ratuje Życie*. Istotnym uzupełnieniem był wkład finansowy z PROW 2007-2013 przeznaczony przede wszystkim na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej, gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi i ochronę przeciwpowodziową.

CEL STRATEGICZNY 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna

Atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna i rekreacyjno-sportowa, a przede wszystkim wysoki poziom usług społecznych, to elementy stanowiące o atrakcyjności województwa opolskiego jako miejsca do życia, prowadzenia działalności gospodarczej i wypoczynku. Ważne jest podejmowanie działań mających na celu usprawnienie i poprawę jakości usług zdrowotnych, opiekuńczych i edukacyjnych. Jakość życia w regionie uzależniona jest także od dobrego dostępu do wspomnianych usług i zapewnienia odpowiedniego poziomu towarzyszącej im infrastruktury. Wysoka jakość świadczenia nowoczesnych usług społecznych powiązana jest z dobrym dostępem do szerokopasmowych sieci przy jednoczesnym rozwoju e-usług. Pozwala to na dalszy rozwój społeczeństwa informacyjnego i przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności życia w regionie. Kształtowanie sfery turystycznej, kulturalnej i sportowej, dzięki którym wzrasta wartość przestrzeni publicznej, wymaga natomiast szerokiej promocji wydarzeń i inicjatyw organizowanych w regionie. Potrzebne są także inwestycje i modernizacja infrastruktury w tych obszarach. Suma powyższych działań pozwoli budować pozytywny wizerunek regionu, w którym dobrze się mieszka, pracuje i spędza wolny czas.

Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celu strategicznego 5 w latach 2013-2015, finansowane w całości lub części ze środków budżetowych SWO. Ponadto, zgodnie z przyjętą koncepcją, wskazano również projekty, które wpisywały się w Program „Opolskie dla rodziny”, finansowane ze środków UE poprzedniej perspektywy.

Działania realizujące poszczególne cele operacyjne w przedmiotowym obszarze prowadziły przede wszystkim departamenty UMWO: DKS i DZD oraz jednostki organizacyjne SWO z obszaru ochrony zdrowia i instytucje kultury.

Łączne nakłady z budżetu województwa i innych nieunijnych źródeł finansowania na wskazane działania, wpisujące się w realizację celu, wyniosły około 144,3 mln zł.

Tabela 6. Wskaźniki celu strategicznego 5

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W ROKU 2020	ZMIANA (2013/2015)
NOWOCZESNE USŁUGI ORAZ ATRAKCYJNA OFERTA TURYSTYCZNO-KULTURALNA	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	niższy niż w Polsce	
	Przeciętne dalsze trwanie życia (w wieku 0 lat):		
	- kobiety	wzrost	
	- mężczyźni	wzrost	
	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu	75%	(68,6%)
	Przedsiębiorstwa (powyżej 9 pracujących) posiadające własną stronę internetową	wzrost	
	Przedsiębiorstwa (powyżej 9 pracujących) posiadające dostęp do Internetu przez łącze szerokopasmowe	wzrost	
	Liczba turystów (krajowych i zagranicznych) korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania/Liczba turystów (krajowych i zagranicznych) korzystających z noclegów w turystycznych	260 tys.	

objektach noclegowych		
Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	wzrost	
Widzowie w kinach na 1000 ludności	wzrost	
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców	wzrost	
Imprezy organizowane przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	wzrost	
Ćwiczący w klubach sportowych (bez klubów wznaniowych i UKS)	wzrost	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wskaźników wskazuje, że w przypadku większości wskaźników osiągnięcie w roku docelowym zaplanowanych wartości/trendów nie powinno być zagrożone. Zgodnie z obecnymi trendami demograficznymi sukcesywnie zwiększa się przeciętna długość życia mieszkańców regionu. Niepokój może budzić wartość wskaźnika dotyczącego zgonów niemowląt, która mimo, że spada, to jednak wciąż jest wyższa niż w Polsce. Niekorzystnie wypadają także wskaźniki odnoszące się do udziału mieszkańców regionu w kulturze. Trzeba jednak zauważyć, że o ile mniejszą frekwencję odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych, o tyle wzrosła liczba osób odwiedzających opolskie muzea. Natomiast od 2011 roku rośnie liczba przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracujących, posiadających własną stronę internetową oraz dostęp do szerokopasmowego Internetu. Wzrosła liczba turystów zarówno krajowych, jak i zagranicznych korzystających z noclegów w opolskich hotelach i pensjonatach, podobnie jak łączna liczba miejsc w turystycznych obiektach zakwaterowania.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna	5.1. Poprawa jakości i dostępności do usług zdrowotnych, opiekuńczych i edukacyjnych 5.2. Rozwój społeczeństwa informacyjnego 5.3. Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury

CEL OPERACYJNY 5.1. Poprawa jakości i dostępności do usług zdrowotnych, opiekuńczych i edukacyjnych

Działania wpisujące się w realizację przedmiotowego celu operacyjnego służyły m.in. rozwojowi usług edukacyjnych oraz wsparciu rozwoju infrastruktury i wyposażenia jednostek edukacyjnych. Z kolei podejmowane działania profilaktyczne z zakresu ochrony i promocji zdrowia oraz rozwój infrastruktury i wyposażenia podmiotów świadczących usługi zdrowotne wpłynęły pozytywnie na poziom jakości życia mieszkańców regionu. Rozwijane były również usługi zaspokajające potrzeby starzejącej się populacji. Dzięki wsparciu rozwoju systemu ratownictwa medycznego wzrósł poziom bezpieczeństwa mieszkańców regionu.

W okresie sprawozdawczym DZD promował krwiodawstwo corocznie wspierając Turniej Sportowy *Młoda Krew Ratuje Życie* organizowany przez Opolski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża (PCK). Natomiast nadzorowane przez departament jednostki organizacyjne realizowały szereg projektów poprawiających jakość i standard świadczonych usług z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia. Zespół Ośrodków Rehabilitacji Leczniczej Sp. z o.o. w Suchym Borze zrealizował projekt *Rehabilitacja oddechowa dzieci do lat 18 z wykorzystaniem warunków klimatycznych Jarnołtówka*,

z którego skorzystały 54 osoby ze schorzeniem górnych dróg oddechowych. Szczególnie pozytywnie został odebrany wspólny projekt Centrum Ginekologii, Położnictwa i Neonatologii w Opolu oraz PS ZOZ Wojewódzkie Centrum Medyczne (WCM) w Opolu pn. *Optymalizacja opieki nad kobietą ciężarną, matką i noworodkiem z uwzględnieniem kontaktu rodziców z dzieckiem i promocji karmienia naturalnego*. Skierowany był on do kobiet w ciąży i młodych matek, promował karmienie naturalne i zapewniał kompleksową opiekę w okresie ciąży. Dzięki niemu przebudowano Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii Dzieci i Noworodków w PS ZOZ WCM, utworzono Bank Mleka Kobiecego, Poradnię Laktacyjną oraz Poradnię Patologii Wczesnej Ciąży w Centrum Ginekologii, Położnictwa i Neonatologii w Opolu.

Wspierany był także rozwój systemu ratownictwa medycznego w regionie m.in. poprzez zakup ambulansów i sprzętu medycznego. Przyczyniło się to nie tylko do poprawy jakości usług w zakresie ratownictwa medycznego, ale również do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców regionu.

Poprawie stanu infrastruktury i wyposażenia podmiotów świadczących usługi zdrowotne służyło szereg działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne SWO. Były to przede wszystkim remonty, modernizacje i przebudowy obiektów, a także inwestycje w specjalistyczną aparaturę i sprzęt medyczny.

Powyższe działania zwiększyły poziom świadczonych usług zdrowotnych, w tym stacjonarnej opieki długoterminowej, poprawiła się jakość hospitalizacji, stworzono większą liczbę odpowiednio wyposażonych miejsc pracy, zwiększono też liczbę świadczeń rehabilitacyjnych. Polepszyły się warunki pobytu pacjentów na oddziałach, ich bezpieczeństwo oraz komfort pracy personelu. Wpłynęło to jednocześnie pozytywnie na wizerunek jednostek służby zdrowia w województwie opolskim.

CEL OPERACYJNY 5.3. Rozwój usług turystyki, kultury, sportu oraz ich infrastruktury

Przedsięwzięcia podejmowane w obszarze turystyki, kultury i sportu służyły integracji społecznej i budowały ofertę kulturalno-turystyczną województwa. Były one realizowane wspólnie z organizacjami pozarządowymi, sprzyjały tworzeniu warunków do rozwoju kompetencji kulturowych i promowały aktywność fizyczną mieszkańców regionu. W obszar ten wpisywały się również inicjatywy wspierające uzdolnione sportowo dzieci i młodzież. Realizacji celu służyły także inwestycje w budowę, rozbudowę i modernizację bazy turystycznej, rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej.

Wiodącym departamentem UMWO w tym obszarze był DKS. Dzięki corocznej organizacji otwartych konkursów na realizację zadań SWO możliwa była m.in. realizacja programu „Kultura dla rodziny” obejmującego organizację festiwali, konkursów, przeglądów, spotkań, plenerów, warsztatów, wystaw artystycznych i innych imprez. Efektem konkursów była także szeroka promocja produktów i atrakcji turystycznych województwa oraz opracowanie nowych kierunków turystycznych. Z kolei młodzi sportowcy korzystali ze stypendiów, a coroczne nagrody dla najlepszych zawodników, trenerów i działaczy sportowych motywowały ich do dalszego rozwoju.

Istotną rolę w rozwoju kompetencji kulturowych mieszkańców i budowaniu oferty kulturalnej odgrywały instytucje kultury SWO. Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu oraz Filharmonia Opolska im. Józefa Elsnera w Opolu realizując swoje zadania statutowe produkowały, organizowały i prezentowały przedstawienia teatralne, koncerty, festiwale, konkursy oraz przeglądy, co służyło przede wszystkim edukacji teatralnej i muzycznej, ale także uwrażliwieniu na kulturę w różnych jej wymiarach.

Na rozwój oferty kulturalnej województwa opolskiego miała wpływ także działalność opolskich muzeów (Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum Wsi Opolskiej, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu) oraz Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. E. Smolki w Opolu. Podejmowane przez te instytucje działania na rzecz promocji i zachowania wielokulturowego dziedzictwa regionu opolskiego zostały omówione w celu strategicznym 2.

Dzięki aktywności ww. instytucji możliwe było pozyskiwanie nowych odbiorców, rozwój postaw świadomego i odpowiedzialnego uczestnictwa w niej, podnoszenie jakości oferty kulturalnej oraz wzmacnianie współpracy ze środowiskami twórców kulturalnych, a także rozwój osobowości, ekspresji i wrażliwości jej odbiorców.

Rysunek 20. Liczba uczestników korzystających z ofert opolskich muzeów i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. E. Smolki w Opolu w 2015 r.

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Kultury Sportu i Turystyki, UMWO.

CEL STRATEGICZNY 6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług

Istotnym warunkiem decydującym o wzroście potencjału rozwojowego regionu jest dostęp do odpowiedniej jakości, nowoczesnej infrastruktury drogowej, kolejowej i wodnej oraz sprawnie zorganizowanego systemu transportu zbiorowego. Wpływa to bowiem na zwiększenie powiązań funkcjonalnych i procesów integracyjnych wewnątrz regionu, jak również ważnych powiązań zewnętrznych. Zintegrowanie centrum regionu sprawną siecią transportową z głównymi obszarami życia gospodarczego kraju i Europy przyczynia się do zwiększenia możliwości inwestycyjnych oraz rozwoju funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych i kulturalnych na obszarze całego województwa. Niezbędna jest także budowa zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej, co wymaga inwestycji zarówno w infrastrukturę, jak również w tabor drogowy i kolejowy dla komunikacji zbiorowej. Niemniej ważne są także działania służące poprawie bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych, w tym oddzielenie ruchu pieszych i rowerzystów od ruchu pojazdów, przede wszystkim na obszarach zurbanizowanych oraz turystycznych.

Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celu strategicznego 6 w latach 2013-2015, finansowane w całości lub części ze środków budżetowych SWO. Ponadto,

zgodnie z przyjętą koncepcją, wskazano również projekty, które wpisywały się w Program „Opolskie dla Rodziny”, finansowane ze środków UE poprzedniej perspektywy.

Działania realizujące poszczególne cele operacyjne w obszarze niniejszego celu w ramach SWO prowadził przede wszystkim Departament Infrastruktury i Gospodarki (DIG).

Łączne nakłady z budżetu województwa na wskazane działania, wpisujące się w realizację celu, wyniosły około 53 mln zł. Natomiast działania finansowane w ramach RPO WO 2014-2020 zamykały się w kwocie około 19,5 mln zł.

Tabela 7. Wskaźniki celu strategicznego 6

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W ROKU 2020	ZMIANA (2013/2015)
DOBRA DOSTĘPNOŚĆ RYNKÓW PRACY, DÓBR I USŁUG	Drogi publiczne ogółem o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km ²	wzrost	
	Linie kolejowe eksploatowane na 100 km ²	nie mniej niż 9,2 km	
	Linie regularnej komunikacji autobusowej krajowej	nie mniej niż 458	
	Przewozy pasażerów w komunikacji miejskiej	nie mniej niż 25 mln	
	Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych	Spadek o 1/3	

Źródło: Opracowanie własne

Od 2011 roku wzrosła gęstość sieci dróg o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km². Zwiększyła się również liczba pasażerów przewiezionych w ciągu roku wszystkimi środkami komunikacji miejskiej. Natomiast długość eksploatowanych linii kolejowych oraz liczba linii regularnej komunikacji autobusowej krajowej w analizowanym okresie zmniejszyła się, co może obciążać układ komunikacyjny środkami transportu indywidualnego. Tendencję wzrostową można zauważyć również w przypadku liczby ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych. Analiza wskaźników pokazuje, że w przypadku trzech wskaźników osiągnięcie w roku docelowym zaplanowanych wartości/trendów może być zagrożone. Obszary, na które należy zwrócić szczególną uwagę, to integracja systemu transportu zbiorowego oraz poprawa bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług	6.1. Rozwój powiązań transportowych 6.2. Poprawa dostępności do aglomeracji opolskiej 6.3. Integracja systemu transportu zbiorowego 6.4. Poprawa bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych

CEL OPERACYJNY 6.1. Rozwój powiązań transportowych

W ramach realizacji powyższego celu podejmowane były działania służące przede wszystkim poprawie powiązań transportowych między miastami oraz obszarami funkcjonalnymi regionu. Skupiały się one głównie na budowie i modernizacji dróg lokalnych prowadzących zarówno do centrów miast i miejscowości, jak również dróg wyższego rzędu, poprawie parametrów technicznych dróg wojewódzkich (wraz z kontynuacją już rozpoczętych inwestycji na drogach wojewódzkich) oraz polepszeniu dostępności komunikacyjnej do istniejących i projektowanych terenów inwestycyjnych.

Rysunek 21. Najważniejsze inwestycje na drogach wojewódzkich w latach 2013-2015 finansowane z budżetu województwa (o wartości powyżej 1 mln zł)

Najważniejsze inwestycje drogowe w województwie opolskim:

- przebudowa DW nr 426 na odcinku Zawadzkie – Wierchlesie (1,16 mln zł)
- przebudowa DW nr 411 w Nysie (1,13 mln zł)
- rozbudowa DW nr 425 w Bierawie (1,88 mln zł)
- przebudowa DW nr 421 w Witośławicach (1,57 mln zł)
- przebudowa DW nr 461 w Jełowej (1,05 mln zł)
- przebudowa DW nr 378 w Gnojnej (5,8 mln zł)

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Infrastruktury i Gospodarki, UMWO.

Ponadto na uwagę zasługują inwestycje, dzięki którym możliwe jest usuwanie i ograniczanie niedoborów przepustowości infrastruktury kolejowej. Zaliczyć do nich można m.in. modernizację elektrycznych zespołów trakcyjnych typu EN57, czy też modernizację spalinowych pojazdów kolejowych: SA103-003 i SA103-004. Wymienić należy także działania takie jak: budowa nowych drogowych przepraw mostowych, w tym mostu w ciągu drogi wojewódzkiej nr 457 w Starych Kolniach, mostu w ciągu drogi wojewódzkiej nr 411 w Głuchołazach (wraz z infrastrukturą zniszczoną w wyniku powodzi w maju 2014 r.), a także przebudowa wiaduktu w ciągu drogi wojewódzkiej nr 462 w Łosiowie, czy rozbudowa drogi wraz z przebudową mostu w miejscowości Kolonia Popielowska.

Podkreślić warto również, iż w nowej perspektywie finansowej RPO WO 2014-2020, w ramach działania 6.1 *Infrastruktura drogowa*, w okresie od 27.07.2015 r. do 16.12.2015 r., zrealizowano już 2 projekty wspierające rozwój powiązań transportowych w województwie opolskim. Ponadto, w okresie sprawozdawczym, w ramach działań wpisujących się w realizację celu 6, rozpoczęte zostały poniższe inwestycje:

- poprawa dostępności do węzłów autostrady A4 Gogolin i Olszowa - Etap I. Zadanie 1: Budowa nowego wiaduktu drogowego nad linią kolejową w ciągu drogi wojewódzkiej nr 426 wraz z budową tej drogi w nowym śladzie w Strzelcach Opolskich;
- poprawa dostępności do węzłów autostrady A 4 Gogolin i Olszowa - Etap I. Zadanie 2. Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 494 na odcinku Olesno - Łowoszków wraz z przebudową mostu;
- rozbudowa ciągu komunikacyjnego na osi północ-południe - droga wojewódzka nr 454 – Etap I, zadanie nr 1 - rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 454 wraz z budową ciągu pieszo-rowerowego w Kup.

Rysunek 22. Projekty drogowe wspierające rozwój powiązań transportowych w województwie opolskim zrealizowane w 2015 roku w ramach RPO WO 2014-2020

Poprawa powiązań transportowych w województwie opolskim:

- poprawa połączenia południowej części województwa z autostradą A4: rozbudowa DW nr 416 w miejscowości Pietna (13,9 mln zł)
- poprawa połączenia południowej części województwa z autostradą A4: rozbudowa DW nr 414 na odcinku Górki – Chrząszczyce (5,08 mln zł)

Źródło: Departament Koordynacji Programów Operacyjnych, UMWO.

CEL OPERACYJNY 6.4. Poprawa bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych

W tym obszarze podejmowane były działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego na opolskich drogach. Istotne znaczenie ma w tym wypadku infrastruktura drogowa, dlatego tak ważne jest jej dostosowanie do standardów i parametrów zapewniających właściwy poziom bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych. Zaliczyć do nich można przede wszystkim inwestycje infrastrukturalne SWO, takie jak:

- rozbudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 454 z drogą powiatową nr 17020 i drogą gminną wraz z budową sygnalizacji świetlnej w Czarnowasach;
- remont kładki dla pieszych w Oleśnie nad torami linii kolejowej nr 143 Kalety – Wrocław Mikołajów obręb Olesno;
- przebudowa chodników w ciągu drogi wojewódzkiej nr 457 w Chróścicach, nr 417 w Szonowie, nr 423 w Kędzierzynie-Koźlu, 462 w Krzyżowicach, 414 w Prószkowie, 418 w Reńskiej Wsi, 405 w Tułowicach, 463 w Ozimku, 416 w Głogówku;
- oświetlenie wysp dzielących w miejscowości Skoroszyce, Makowice, Pietraszów oraz prowadzenie działań związanych z poprawą organizacji ruchu szczególnie na wysokości przejść dla pieszych (nietypowe oznakowanie, wykonanie azyli, wyznaczanie nowych przejść tylko pod warunkiem zastosowania odpowiedniego oświetlenia).

Ważne jest również doposażenie i unowocześnienie zaplecza technicznego służb ratowniczych oraz zwiększenie szybkości i skuteczności ich działania. W latach 2013-2015 Opolskie Centrum Ratownictwa Medycznego w Opolu kupiło 4 ambulanse oraz sprzęt medyczny (w tym defibrylator, respirator, krzeselka transportowe, materac na nosze), co pozwoliło na zwiększenie poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców regionu.

Ponadto aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na szlakach komunikacyjnych, niezbędne są działania prewencyjne. Stąd tak istotna jest edukacja i promocja bezpiecznych zachowań i postaw wszystkich uczestników ruchu drogowego.

CEL STRATEGICZNY 7. Wysoka jakość środowiska

Zrównoważony rozwój regionu nierozzerwalnie związany jest z jego środowiskiem geograficznym, na które składają się warunki klimatyczne, ukształtowanie terenu, zasoby przyrodnicze, czy występowanie, rozmieszczenie i sposób eksploatacji zasobów naturalnych. Rozwój ten zależy także od tego, w jaki sposób człowiek korzysta ze swojego otoczenia i dokonuje w nim, często nieodwracalnych, zmian. Zgodnie z założeniami SRWO 2020 wysoką jakość środowiska w regionie uda się osiągnąć poprzez zachowanie równowagi w działaniach na rzecz systemu przyrodniczego i otoczenia społeczno-gospodarczego.

W monitorowanym okresie powyższy cel był realizowany poprzez kompleksową ochronę środowiska, na którą składała się przede wszystkim promocja zmian codziennych zachowań mieszkańców i zachęcanie do racjonalnego korzystania z jego zasobów już na poziomie gospodarstw domowych. Niemniej ważne były także inwestycje w infrastrukturę, np. budowę i modernizację sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, stacji uzdatniania wody i oczyszczalni ścieków, jak również w nowoczesne technologie służące ochronie środowiska.

Realizowano również szereg działań zmierzających do ograniczenia niskiej emisji oraz zwiększenia produkcji energii pochodzącej z OZE. Szczególny nacisk położono na edukację ekologiczną, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Ma ona wspierać m.in. działania podejmowane na rzecz zachowania bioróżnorodności regionu. Warunki hydrologiczne cechujące województwo opolskie nadal jednak wymagają realizacji projektów przeciwdziałających i ograniczających skutki powodzi takich jak: budowa i remonty wałów przeciwpowodziowych, urządzeń i obiektów hydrotechnicznych, polderów, a także zwiększanie powierzchni lasów, czy retencja zbiornikowa. Oprócz ochrony przeciwpowodziowej służą one jednocześnie ograniczaniu skutków coraz częściej występujących lokalnych susz.

Tabela 8. Wskaźniki celu strategicznego 7

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W ROKU 2020	ZMIANA (2013/2015)
WYSOKA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA	Udział ludności z dostępem do sieci gazowej	wzrost	
	Udział ludności z dostępem do sieci kanalizacyjnej	wzrost	
	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona (% powierzchni ogółem)	wzrost (27,2%)	
	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku:		
	- ogółem	spadek	
	- przemysł	spadek	
	- rolnictwo i leśnictwo	spadek	
	- eksploatacja sieci wodociągowej	spadek	
- eksploatacja sieci wodociągowej dla potrzeb gospodarstw domowych	spadek		
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem	wzrost		

Pojemność zbiorników wodnych i polderów – retencja zbiornikowa	wzrost	
Udział lasów w powierzchni ogółem	wzrost	
Udział powierzchni ekologicznych gospodarstw rolnych z certyfikatem w użytkach rolnych ogółem	wzrost	
Średnioroczne stężenie PM10 na poszczególnych stacjach:		
- Zdzieszowice	spadek	
- Kędzierzyn-Koźle	spadek	
- Opole (stacja 1)	spadek	
- Opole (stacja 2)	spadek	
- Olesno	spadek	
Średnioroczna liczba dni z przekroczeniami PM10 na poszczególnych stacjach:		
- Zdzieszowice	spadek	
- Kędzierzyn-Koźle	spadek	
- Opole (stacja 1)	spadek	
- Opole (stacja 2)	spadek	
- Olesno	spadek	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wartości/trendów wskaźników obserwowanych w monitorowanym okresie wskazuje, że osiągnięcie celu, jakim jest wysoka jakość środowiska, wydaje się realne. Trzeba jednak zauważyć, że niepokojąco wysokie wartości osiągnęły wskaźniki dotyczące zużycia wody. Wbrew założeniom nie malało ono, ale rosło, z wyjątkiem przemysłu (tabela powyżej). Nie zmieniła się powierzchnia terenów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona (obejmująca m.in. parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu i użytki ekologiczne), stąd oznaczenie wskaźnika kolorem żółtym. W przypadku średniorocznej liczby dni z przekroczeniami stężenia PM10³ mierzonego na wszystkich stacjach pomiarowych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Opolu zaobserwowano tendencję spadkową. Jednak zaznaczyć należy, że nadal przekraczana jest dopuszczalna liczba dni z przekroczeniami średniodobowymi.⁴

Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celu strategicznego 7 w okresie 2013-2015 finansowane w całości lub części ze środków budżetowych SWO. W przypadku działań finansowanych z PROW 2007-2013 oraz KSOW 2007-2013, ze względu na przyjętą koncepcję monitorowania SRWO 2020 i fakt, że nie były one bezpośrednio powiązane z jej celami operacyjnymi, ujęto je w odniesieniu do wyzwań rozwojowych SRWO 2020.

³ Pył zawieszony jest mieszaniną cząstek stałych i kropelek cieczy utrzymujących się w powietrzu. Cząsteczki te zawierają różne składniki jak np.: siarkę, związki organiczne (np. wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne), metale ciężkie, dioksyny oraz alergeny (takie jak pyłki roślin i zarodniki grzybów). Pył PM10 zawiera cząstki o średnicy mniejszej niż 10 µm, natomiast pył drobny PM2,5 cząstki o średnicy mniejszej niż 2,5 µm²⁻⁵. Źródło: <http://smog.imgw.pl/content/health>

⁴ Źródło: <http://www.opole.pios.gov.pl>

Działania w zakresie realizacji tego celu strategicznego podejmowane były głównie przez Departament Ochrony Środowiska (DOŚ) oraz Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi (DRW).

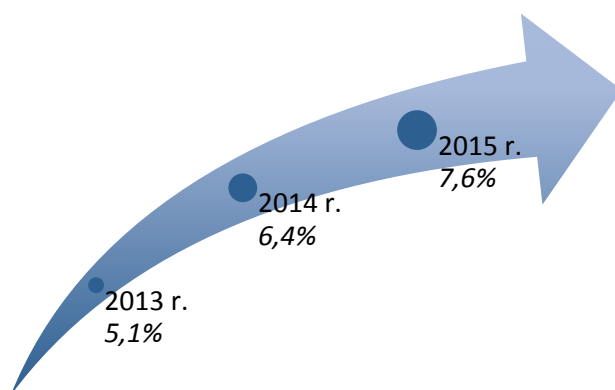
Łączne nakłady z budżetu województwa i innych nieunijnych źródeł zewnętrznych na wskazane działania, wpisujące się w realizację celu, wyniosły 93 mln zł.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Wysoka jakość środowiska	7.1. Poprawa stanu środowiska poprzez rozwój infrastruktury technicznej 7.2. Wspieranie niskoemisyjnej gospodarki 7.3. Kształtowanie systemu przyrodniczego, ochrona krajobrazu i bioróżnorodności 7.4. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych 7.5. Przeciwdziałanie i usuwanie skutków zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych

CEL OPERACYJNY 7.2. Wspieranie niskoemisyjnej gospodarki

W realizacji tego celu większość zadań prowadzonych przez DRW finansowano z budżetu SWO, w tym również częściowo ze środków KSOW 2007-2013. Skupiły się one na działalności edukacyjnej, szkoleniowej i promocyjnej. Przykładem może być organizacja Wojewódzkiego Konkursu Wiedzy o OZE (edycje w 2013 i 2014 r.). W zakresie energetyki odnawialnej pracownicy JST w ramach podróży studyjnej mogli korzystać z doświadczeń partnerskich regionów Nadrenii-Palatynatu oraz Luksemburga. W latach 2014-2015 DRW współorganizował również dwie edycje Festiwalu Ekoenergetycznego w Opolu. W sferze popularyzacji i promocji wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) w regionie DRW stale współpracował z Regionalnym Centrum Ekoenergetyki. Liczba odbiorców wszystkich działań realizowanych przez DRW związanych z promocją i popularyzacją OZE wśród przedsiębiorstw i mieszkańców regionu to ok. 830 osób.

Rysunek 23. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie opolskim w latach 2013-2015

Źródło: BDL Urząd Statystyczny, dane na dzień 13.02.2017 r.

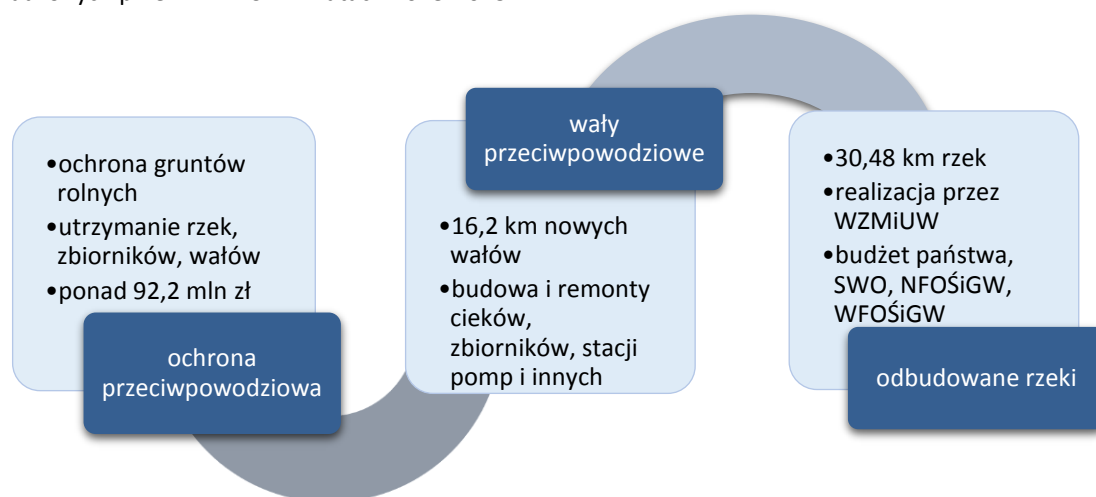
CEL OPERACYJNY 7.3 Kształtowanie systemu przyrodniczego, ochrona krajobrazu i różnorodności

Departamentem, który w ramach swoich zadań w największym stopniu uczestniczył w realizacji powyższego celu, był DOŚ wspólnie z Zespołem Opolskich Parków Krajobrazowych. Były to przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym i szkoleniowym. Jednym z nich był projekt pn. *Zachowanie i wzbogacanie różnorodności biologicznej na terenie rezerwatu przyrody Góra św. Anny*. Działania edukacyjne prowadzone były również lokalnie i kierowane do miejscowej ludności - np. poprzez projekt realizowany w Stobrowskim Parku Krajobrazowym finansowany przez powiat namysłowski. Ze środków SWO oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOSiGW) kupiono mobilne centrum edukacji ekologicznej. W monitorowanym okresie Zespół Opolskich Parków Krajobrazowych prowadził także samodzielnie edukację ekologiczną, kierując ją przede wszystkim do dzieci i młodzieży, społeczności lokalnych oraz turystów odwiedzających parki. Przedsięwzięcia te finansowane były ze środków własnych Zespołu przy wsparciu WFOSiGW.

CEL OPERACYJNY 7.5 Przeciwdziałanie i usuwanie skutków zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych

Przy udziale środków budżetu SWO, budżetu państwa, Programu dla Odry 2006 i innych, w tym przy pomocy finansowej opolskich gmin, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych (WZMiUW) w monitorowanym okresie prowadził prace nad dokończeniem budowy i modernizacji wałów przeciwpowodziowych. Inwestycje te miały na celu przede wszystkim ochronę gruntów rolnych położonych wzdłuż Odry. W latach 2013-2015 wybudowano i zmodernizowano łącznie 16,2 km wałów. Z budżetu państwa pochodziły również pieniądze na budowę, remonty i utrzymanie urządzeń melioracyjnych (tj. cieków, zbiorników, stacji pomp, wałów przeciwpowodziowych). Regularnie prowadzono również działania związane z ochroną przeciwpowodziową poprzez odbudowę rzek – w latach 2013-2015 odbudowano w sumie 30,48 km rzek.

Rysunek 24. Wybrane wskaźniki i efekty działań związanych z ochroną gruntów rolnych położonych wzdłuż Odry prowadzonych przez WZMiUW w latach 2013-2015

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi, UMWO.

TEMATYCZNE WYZWANIE ROZWOJOWE

– Zrównoważony rozwój aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich regionu

Pierwszy raz w dokumencie strategicznym rangi regionalnej udało się zawrzeć postulaty, które łączą planowanie strategiczne z przestrzennym. Nowe spojrzenie na procesy rozwojowe zachodzące w przestrzeni regionalnej, w tym między innymi za sprawą miast, pozwoliło określić działania sprzyjające przyspieszaniu i rozprzestrzenianiu się impulsów rozwojowych. Dostrzeżenie, oprócz wiodącej roli aglomeracji opolskiej, także znaczenia miast subregionalnych i pozostałych ośrodków miejskich, nadało SRWO 2020 nowoczesnego charakteru i zwróciło uwagę na potencjały i bariery rozwojowe opolskich miast. Odrębne działania zaplanowane zostały również dla obszarów wiejskich z myślą o zwiększeniu ich wielofunkcyjności i sprawieniu, by stały się miejscem dogodnym do zamieszkania, rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i wypoczynku.

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
WYZWANIE 4. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ AGLOMERACJI OPOLSKIEJ, MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH REGIONU	
CEL STRATEGICZNY 8. Konkurencyjna aglomeracja opolska	8.1. Rozwój i wzmocnienie funkcji metropolitalnych 8.2. Rozwój przestrzeni aglomeracji wraz ze wzmocnieniem powiązań instytucjonalnych i społecznych 8.3. Kreowanie pozytywnego wizerunku aglomeracji i rozwój współpracy z ośrodkami regionalnymi
CEL STRATEGICZNY 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	9.1. Wspieranie potencjału gospodarczego i społecznego miast 9.2. Poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja na obszarach miejskich
CEL STRATEGICZNY 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie	10.1. Wspieranie pozarolniczej aktywności gospodarczej i inicjatyw lokalnych 10.2. Rozwój wielofunkcyjnego rolnictwa i rybactwo 10.3. Rozwój sektora rolno-spożywczego 10.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią

RPO WO 2007-2013

Zrealizowane płatności w ramach RPO WO 2007-2013 (wartość dofinansowania ze EFRR) w latach 2013-2015 wniosły **18 622 304,46** zł.

Aktywizacja obszarów miejskich i zdegradowanych jest obecnie jednym z ważniejszych celów polityki regionalnej. Może ona być także skutecznym narzędziem wpływającym na rozwój miast, podniesienie jakości życia mieszkańców, jak również służącym walce z ubóstwem i różnicami społecznymi.

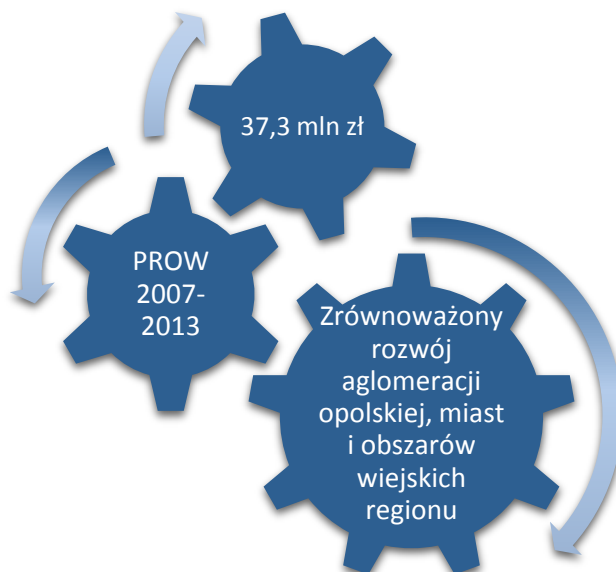
Dofinansowanie w ramach RPO WO 2007-2013 udzielone zostało na rewitalizację obszarów miejskich oraz na zagospodarowanie terenów zdegradowanych. Wsparcie udzielane było na zagospodarowanie i uporządkowanie zdegradowanych przestrzeni miejskich, porządkowanie historycznych centrów miast oraz przywrócenie lub nadanie nowych funkcji terenom zdegradowanym.

Inwestycje w tych obszarach realizowane były we wszystkich powiatach województwa opolskiego, za wyjątkiem powiatu oleskiego. Najdroższe projekty zrealizowali beneficjenci z Miasta Opola. Znaczące środki na rewitalizację i zagospodarowanie terenów zdegradowanych pozyskali także beneficjenci z powiatów nyskiego, brzeskiego, kędzierzyńsko-kozielskiego oraz głubczyckiego. Najliczniejszą grupę beneficjentów stanowiły gminy, a w dalszej kolejności uczelnie wyższe i jednostki organizacyjne SWO.

W ramach rewitalizacji wspierano m.in. rozwój zasobów infrastrukturalnych i działania zmierzające do ożywienia społeczno-gospodarczego. Na terenach przemysłowych, powojennych i zdegradowanych prowadzone były działania na rzecz pobudzania rozwoju gospodarczego, zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej oraz wzrostu zatrudnienia. Rezultaty zrealizowanych projektów to m.in. przywracanie ładu przestrzennego, ożywienie gospodarcze, nowe miejsca pracy czy poprawa jakości życia mieszkańców. Są to zarazem najistotniejsze czynniki przeciwdziałające marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

PROW 2007-2013

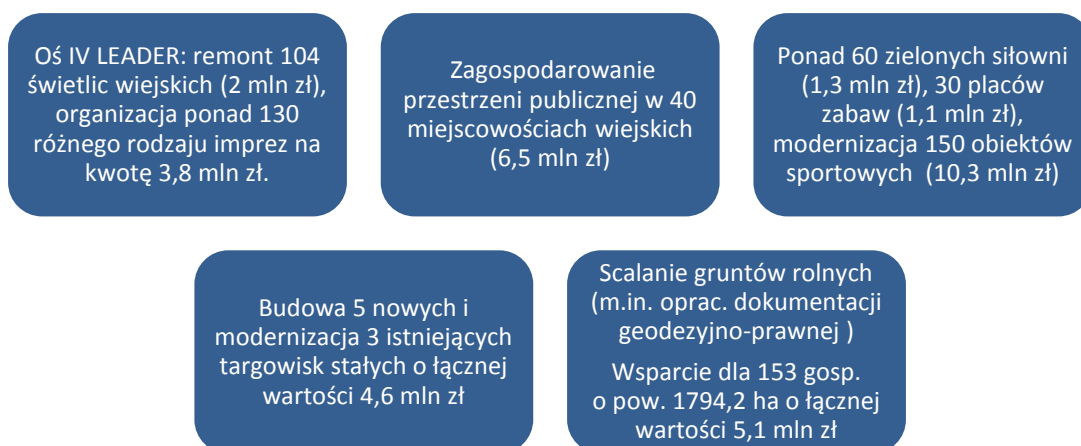
Łączna wartość inwestycji finansowanych ze środków PROW 2007-2013 w okresie objętym raportem wynosi **37,3 mln zł**.

Uzupełnieniem projektów realizowanych ze środków RPO WO 2007-2013 były projekty dofinansowane w ramach PROW 2007-2013 w zakresie działań dotyczących odnowy wsi. Szczególną zaletą tych działań był fakt, że o kierunkach rozwoju wsi oraz o rodzaju przedsięwzięć w danej miejscowości decydowali sami jej mieszkańcy. Dzięki temu możliwe było równoczesne kształtowanie poczucia odpowiedzialności za małe odczyny i budowanie zaangażowania w rozwój lokalny.

W ramach PROW 2007-2013 na terenie województwa opolskiego realizowana była m.in. Oś IV LEADER. To wielosektorowe, przekrojowe i partnerskie podejście było wdrażane na określonych obszarach objętych lokalnymi strategiami rozwoju przez SWO z udziałem Lokalnych Grup Działania (LGD).

Rysunek 25. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarze z PROW 2007-2013 w ramach IV tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

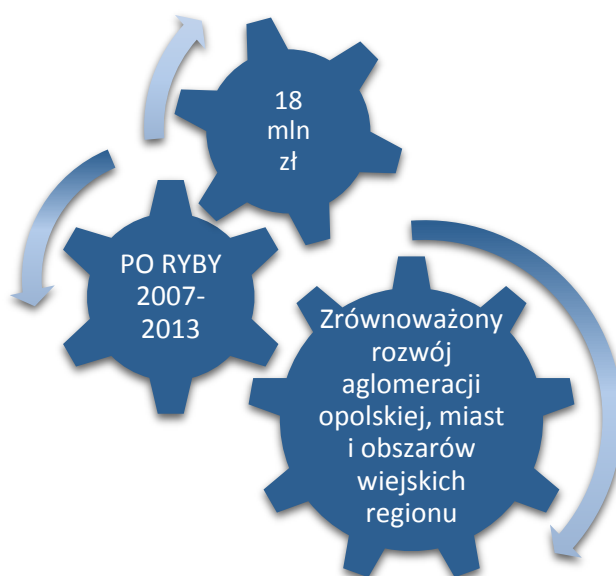
Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich, UMWO.

Dodatkowo zakres wsparcia w ramach działania Odnowa i rozwój wsi, realizowany zarówno w ramach Osi III jak i pozostałych działań Osi IV, pozwalał m.in. na: kształtowanie obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, budowę i modernizację ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, placów zabaw, miejsc rekreacji oraz obiektów sportowych, urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku.

Działanie Odnowa i rozwój wsi miało na celu poprawę jakości życia mieszkańców na terenach wiejskich poprzez aktywizację społeczności lokalnej, podniesienie atrakcyjności wsi pod względem turystyki oraz rozwój społeczno-gospodarczy. W tym zakresie zrealizowano 35 projektów dotyczących m.in. budowy, remontu i wyposażenia świetlic, domów kultury, czy urzędowania i porządkowania terenów zielonych. Ponadto 11 projektów związanych było z budową i modernizacją obiektów sportowych i rekreacyjnych. Łącznie zrealizowano 46 projektów na kwotę 2,6 mln zł.

PO RYBY 2007-2013

Łączna wartość inwestycji finansowanych ze środków PROW 2007-2013 w okresie objętym raportem wynosi **18 mln zł**.

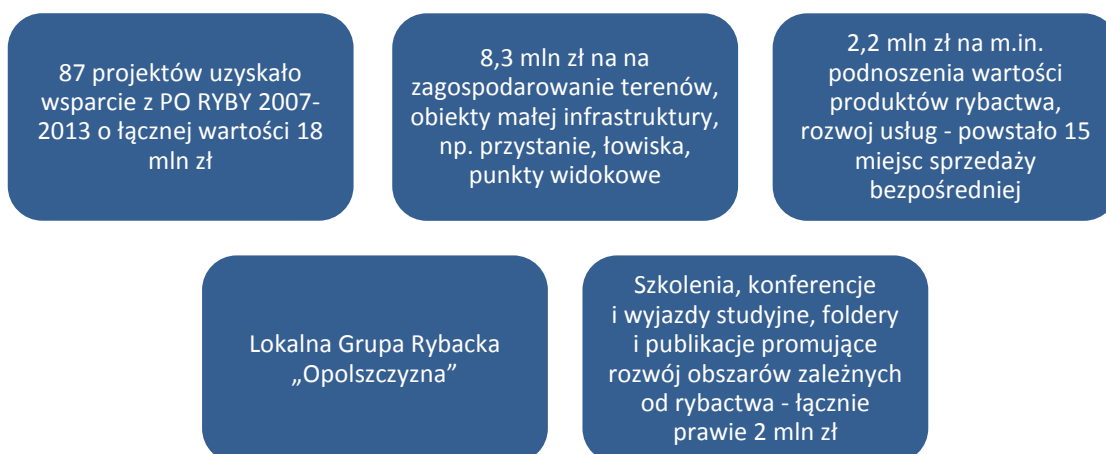

Realizacja zadań Priorytetu 4 PO RYBY 2007-2013 przyczyniła się do aktywizacji społeczności obszarów zależnych od rybactwa poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. Działania te doprowadziły do poprawy warunków życia na tych obszarach oraz rozwoju inicjatyw i przedsiębiorczości wśród społeczności lokalnych.

W latach 2013-2015 wpłynęły 123 wnioski o dofinansowanie, z czego 87 projektów uzyskało wsparcie z Europejskiego Funduszu Rybackiego (EFR) o łącznej wartości 18 mln zł.

W ramach projektów podjęto działania mające na celu wzmocnienie konkurencyjności i utrzymanie atrakcyjności obszarów zależnych od rybactwa. Łącznie w okresie 2013-2015 zrealizowano 28 operacji o wartości ponad 8,3 mln zł, polegających na zagospodarowaniu terenu miejscowości, powstaniu obiektów małej infrastruktury (np. przystani, łowisk dla wędkarzy i punktów widokowych). Ważną rolę odgrywała również promocja obszarów zależnych od rybactwa oraz korzyści wypływających ze spożywania ryb.

Rysunek 26. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarze z PO RYBY 2007-2013 w ramach IV tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich, UMWO.

PO KL 2007-2013

Zrealizowane płatności w ramach PO KL 2007-2013 - komponent regionalny (wartość dofinansowania z EFS) w latach 2013-2015 wniosły **449 206,51 zł**.

W przedmiotowe wyzwanie wpisywało się działanie w ramach Priorytetu IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach:

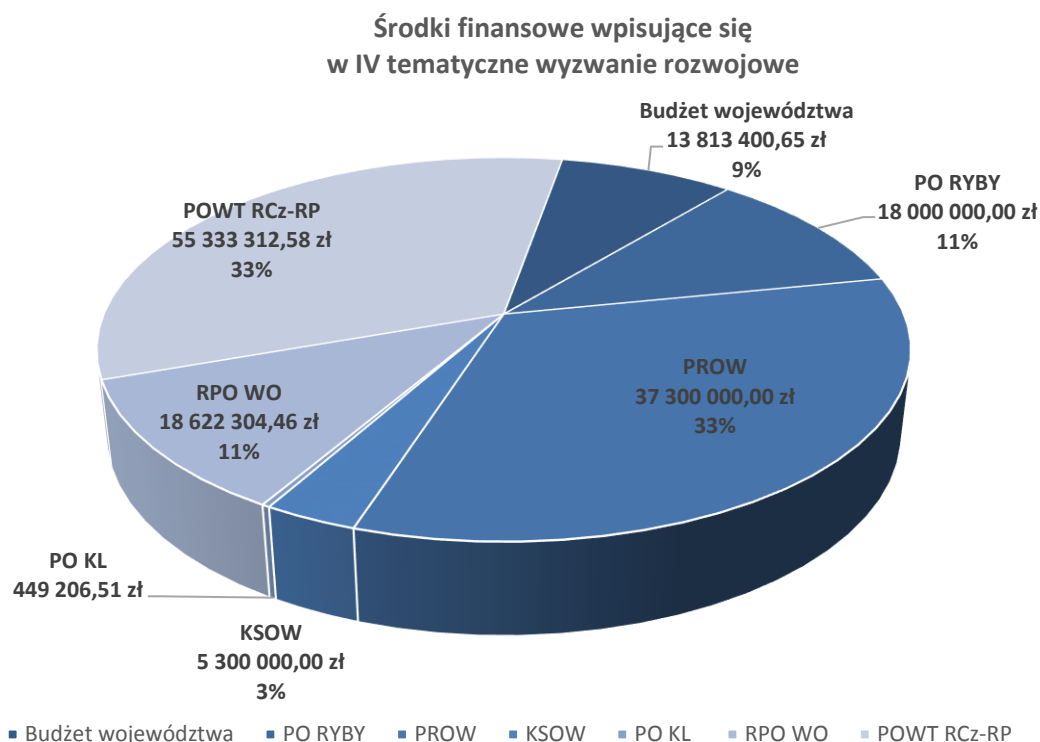
▪ *Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich*

Jego celem było pobudzenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich. Działania te obejmowały zarówno rozwój oferty edukacyjnej, wzmocnienie znaczenia instytucji oświatowych w środowiskach lokalnych, jak również podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców wsi. Instrumenty te prowadziły do zmniejszenia różnic w obszarze edukacji między wsią a miastem. Pozwoliły także na efektywniejsze wykorzystanie infrastruktury edukacyjnej, która może zostać zagospodarowana w ramach projektów skierowanych dla mieszkańców wsi. Wsparcie skierowane było gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców.

W ramach ww. działania w latach 2013-2015 nie podpisano umów o dofinansowanie projektu, natomiast 78 osób rozpoczęło udział w projekcie uruchomionym przed okresem sprawozdawczym.

FINANSOWANIE

Poniższy wykres przedstawia środki finansowe przeznaczone na zadania z obszaru IV tematycznego wyzwania rozwojowego. Środki z RPO WO 2007-2013, PO KL 2007-2013, PROW 2007-2013 i KSOW 2007-2013 określone zostały na podstawie sprawozdawczości z Programów, natomiast środki z budżetu województwa zidentyfikowano w oparciu o informację otrzymaną z departamentów merytorycznych UMWO i jednostek organizacyjnych SWO. Wybrane przedsięwzięcia finansowane z budżetu województwa opisane zostały w części poświęconej celom operacyjnym 8,9 i 10.

Łączna kwota wydatków przeznaczonych na działania wpisujące się w niniejsze wyzwanie wyniosła ok. 166,8 mln zł. Wyzwanie IV jako jedyne jest ukierunkowane terytorialnie i doskonale to widać także przez pryzmat źródeł finansowania. Środki na realizację działań w tym obszarze pochodziły przede wszystkim z POWT RCz-RP 2007-2013 i z PROW 2007-2013, z którego finansowano działania w ramach Odnowy Wsi i przedsięwzięcia związane ze scalaniem gruntów oraz organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Wsparcie tej samej wysokości odnotowano z RPO WO 2007-2013 – przede wszystkim na działania związane z rewitalizacją obszarów miejskich i zagospodarowaniem terenów zdegradowanych oraz z PO RYBY 2007-2013 – na aktywizację społeczności obszarów zależnych od rybactwa. Budżet województwa, uzupełniany środkami KSOW 2007-2013, aktywnie wspierał przedsięwzięcia z zakresu dziedzictwa kulinarnego i produktów tradycyjnych, np. *Konkurs Nasze Kulinarne Dziedzictwo*, *Festiwal Opolskich Smaków* czy działania związane z rozwojem sieci *Dziedzictwo Kulinarne Opolskie*. Środki przeznaczane były także na organizację *Konkursu Piękna Wieś Opolska*, wdrożenie projektu *Tworzenie Najciekawszych Wsi w Polsce*, ale także na realizację programów pn. *Konsolidacja Gospodarcza towarowych producentów rolnych województwa opolskiego* i *Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego*. Istotne wsparcie zostało przeznaczone również na budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych.

CEL STRATEGICZNY 8. Konkurencyjna aglomeracja opolska

SRWO 2020 wyraźnie artykułuje rolę miast w polityce rozwoju regionu. Potrzeba wzmocnienia funkcji metropolitalnych stolicy województwa zidentyfikowana została już na etapie opracowania poprzednio obowiązującej strategii rozwoju województwa z 2005 r. W nowym dokumencie zapisy związane z budową silnego centrum zostały skonstruowane zgodnie z założeniami Krajowej Polityki Miejskiej i spójne z nowocześnie pojmowaną polityką rozwoju. Rola głównego ośrodka miejskiego województwa została precyzyjnie określona. Ustalono również działania niezbędne do podjęcia, aby do roku 2020 wyposażyć aglomerację opolską w atuty charakterystyczne dla centów regionalnych, generujące wzrost i pozwalające na konkutowanie na rynkach zewnętrznych.

Przekonanie o kluczowej roli Opola i jego obszaru funkcjonalnego dla procesów rozwojowych w regionie znalazło wyraz nie tylko w postaci doprecyzowania obszarów i kierunków jego dalszego rozwoju. Okazało się także spójne z oddolną inicjatywą samorządów lokalnych wyrażoną utworzeniem Aglomeracji Opolskiej (AO) na mocy *Porozumienia w sprawie utworzenia Aglomeracji Opolskiej*, a w dalszej kolejności powołaniem Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska (SAO).⁵ Głównymi celami Stowarzyszenia określono poprawę warunków życia mieszkańców AO oraz zwiększenie jej konkurencyjności m.in. poprzez wspólne planowanie rozwoju, podejmowanie wspólnych inicjatyw gospodarczych oraz przedsięwzięć prorozwojowych, promowanie partnerskiego modelu współpracy, a także promocję i działalność informacyjną.

Docelowo zatem konkurencyjna aglomeracja opolska będzie sumą wspólnych wysiłków podejmowanych na różnych szczeblach zarządzania i przy udziale wielu aktorów życia społeczno-gospodarczego regionu. Trudno w tym przypadku wskazać jedną instytucję lub jeden podmiot w pełni odpowiedzialny za skuteczne wdrażanie przyjętych zapisów SRWO 2020. Kluczowe jednak w tym zakresie jest przewyciężenie naturalnego dążenia do zabezpieczenia lokalnych interesów na rzecz szerzej pojmowanego dobra wspólnego, czyli wzmocnienie potencjału ośrodka wojewódzkiego i podnoszenie jego atrakcyjności, jako dobrego miejsca do życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Tabela 9. Wskaźniki celu strategicznego 8

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W ROKU 2020	ZMIANA (2013/2015)
KONKURENCYJNA AGLOMERACJA OPOLSKA	Stopień pokrycia terenu aglomeracji opolskiej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	wzrost	
	Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców na terenie aglomeracji opolskiej	wzrost	
	Zasoby mieszkaniowe w aglomeracji opolskiej (mieszkania na 1000 mieszkańców)	wzrost	
	Liczba studentów na 1000 mieszkańców w aglomeracji opolskiej	wzrost	
	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w aglomeracji opolskiej	wzrost	

Źródło: Opracowanie własne.

⁵ Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska powołane zostało przez 20 gmin województwa opolskiego na zebraniu założycielskim 16 października 2013., a zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym 14 listopada 2013 r.

Analiza przyjętych wskaźników wskazuje, że w obrazie statystycznym aglomeracja opolska wygląda dobrze. Wartość większości wskaźników ma tendencję wzrostową, co napawa optymizmem na kolejne lata. Spada natomiast liczba studentów w aglomeracji opolskiej, co sprawia, że osiągnięcie zakładanej wartości w roku 2020 może być zagrożone. Niedostępność danych za lata 2014-2015 sprawia jednak, że analiza w tym zakresie jest niepełna. Należy mieć przy tym świadomość, że korelacja pomiędzy dotychczas podejmowanymi działaniami na rzecz wzmocnienia aglomeracji opolskiej, a pozytywnymi wartościami wskaźników, jest trudna do uchwycenia z uwagi na ich kontekstowy charakter. Pełniejsza ocena będzie możliwa po uszczegółowieniu i lepszym powiązaniu podejmowanych interwencji z wskaźnikami ilościowymi.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Konkurencyjna aglomeracja opolska	8.1. Rozwój i wzmocnianie funkcji metropolitalnych 8.2. Rozwój przestrzeni aglomeracji wraz ze wzmocnianiem powiązań instytucjonalnych i społecznych 8.3. Kreowanie pozytywnego wizerunku aglomeracji i rozwój współpracy z ośrodkami regionalnymi

Z uwagi na przejściowy charakter raportu oraz specyfikę przedmiotowego celu strategicznego opis podejmowanych działań opracowany został przede wszystkim na podstawie informacji pozyskanych z Biura Aglomeracji Opolskiej oraz raportów z realizacji Strategii Miasta Opola za lata 2013, 2014 i 2015. W kolejnym okresie sprawozdawczym dostępne już będą informacje z zakresu realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), czyli instrumentu finansowego przeznaczonego dla miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych, którego wdrażanie ma wspomagać rozwój terytorialny i przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności w Polsce. Wydaje się również, że wspólnota interesów wygenerowana możliwością pozyskania środków unijnych na rozwój aglomeracji, stała się normą i będzie doskonała także w obszarach niewspieranych przez politykę spójności. Pozytywny trend w tym zakresie jest już w tej chwili obserwowany.

CEL OPERACYJNY 8.1. Rozwój i wzmocnianie funkcji metropolitalnych

Rozwój i wzmocnianie funkcji metropolitalnych jest procesem ciągłym i długotrwałym. Trudno jest uchwycić realną zmianę w tym zakresie mając na uwadze omawiany okres sprawozdawczy. Uzyskane informacje jakościowe pozwalają jednak na ostrożny optymizm, a inwestycje i działania zapowiadane do podjęcia w ramach nowej perspektywy finansowej UE będą istotnym wkładem w realizację tego celu operacyjnego. Kluczową rolę w tym zakresie odgrywają władze Miasta Opola, a skuteczność podejmowanych przez nie działań uzależniona jest od dobrej współpracy z SAO, samorządem województwa, sferą biznesu i nauki.

Zagadnienia związane z dostępnością transportową (wewnętrzną i zewnętrzną) AO są jednym z priorytetów wspólnych działań podejmowanych przez SAO. Problem niewystarczającego skomunikowania dotyka znacznej części mieszkańców Aglomeracji. Kluczowe zadania do podjęcia to przede wszystkim zwiększenie dostępności terytorialnej i efektywności transportu zbiorowego poprzez utworzenie spójnego oraz przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego na obszarze gmin Aglomeracji Opolskiej. Obejmuje on m.in.:

- rozwój aglomeracyjnego systemu transportu zbiorowego zapewniającego realizację zadań własnych gmin subregionu w tym zakresie;
- działania na rzecz wykorzystania infrastruktury kolejowej dla rozwoju systemu transportu zbiorowego wewnątrz Aglomeracji Opolskiej;
- integrację taryfowo - biletową przewoźników w ramach transportu aglomeracyjnego;
- inwestycję w tabor w długofalowej perspektywie.

Finansowanie działań w tym obszarze odbywać się będzie głównie ze środków unijnych w ramach ZIT i z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (PO IŚ 2014-2020). W ramach ZIT zaplanowano także budowę około 160 km dróg rowerowych i powiązanie ich z już istniejącym systemem infrastruktury rowerowej. Na projekty z zakresu niskiej emisji w ramach ZIT przeznaczono ogółem ponad 40 mln euro.

W latach 2013-2015 opolska komunikacja miejska obsługiwała trzy gminy ościenne: Dąbrowę, Dobrzeń Wielki oraz Komprachcice. Z każdą z tych gmin Opole zawarło porozumienie międzygminne w zakresie lokalnego transportu zbiorowego. Ponadto w maju 2015 roku weszła w życie nowa taryfa biletowa służąca uatrakcyjnieniu komunikacji pozamiejskiej. Wprowadzono również tzw. „darmowe piątki”, czyli możliwość bezpłatnych przejazdów dla kierowców rezygnujących z jazdy własnym samochodem. W efekcie tych działań wzrosła liczba pasażerów komunikacji miejskiej na terenie AO.

Wzmacnianie roli Opola jako regionalnego ośrodka edukacji odbywało się przede wszystkim za sprawą władz Miasta Opola m.in. poprzez organizację tematycznych konferencji oraz seminariów naukowych. Miasto wspierało studentów opolskich uczelni i szczególnie uzdolnioną młodzież akademicką. Finansowe wsparcie przyznawało również akademickim klubom sportowym i studenckim imprezom sportowym. Najlepsi sportowcy mogli też liczyć na stypendia.

Rysunek 27. Wybrane działania władz Opola związane ze wzmacnianiem roli miasta jako regionalnego ośrodka edukacji

Opole jako regionalny ośrodek edukacji

- Targi edukacyjne EDU-Opole
- Opolski Festiwal Nauki
- współpraca z Parkiem Naukowo-Technologicznym
- kampania promocyjna *Opole Kampus*
- współpraca z NTO - dodatek „Akademicka”
- współpraca z m.in. Capgemini, Nutricia, Ifm Ecolink
- programy stypendialne dla studentów
- współpraca z samorządem studenckim
- wsparcie finansowe akademickich klubów sportowych
- stypendia sportowe

Źródło: Roczne raporty o stanie realizacji Strategii rozwoju Opola w latach 2012-2020 za lata 2013, 2014, 2015, Urząd Miasta Opola.

Władze Opola wspierały także potencjał badawczo-rozwojowy opolskich uczelni. W latach 2014 i 2015 wdrażano program pn. *Grant naukowy Prezydenta Miasta Opola*. W jego ramach udzielane były dotacje dla uczelni wyższych z terenu Opola na realizację projektów B+R związanych z zadaniami własnymi gminy. W tym samym okresie opracowano bazę zagadnień naukowych związaną z aktualnymi potrzebami rynku pracy. Mogą one być wykorzystywane np. w przygotowaniu prac dyplomowych, jak i zajęć realizowanych w trakcie studiów.

Wzmacnianiu powiązań nauki i biznesu służyło szereg działań. Podpisano na przykład umowę o współpracy pomiędzy Parkiem Naukowo-Technologicznym w Opolu a Centrum Technologicznym w Hradec Králové. Nawiązano także współpracę z wszystkimi uczelniami wyższymi z miasta Opolą, z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Nysie oraz z Kuopio Innovation Ltd. Oprócz tego uruchomiono kontakty ze Studenckim Forum Business Centre Club - Rejon Opole oraz Fundacją Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości.

Współpraca z przedsiębiorcami i pozyskiwanie inwestorów były jednymi z priorytetów władz Opolą. W 2013 roku powołano międzywydziałowy zespół do tworzenia i poszerzenia oferty inwestycyjnej miasta. Utrzymywana była także stała współpraca w zakresie obsługi inwestorów z OCRG, PAIIIZ, ANR i innymi instytucjami. Uruchomiono aplikację mobilną Opole+, zawierającą informacje dotyczące oferty inwestycyjnej miasta. W 2014 roku została powołana Rada Nauki i Biznesu, w skład której weszli opolscy przedsiębiorcy oraz naukowcy. Obowiązywał również Opolski Program Pomocy Przedsiębiorcom na lata 2014-2020, określający m.in. wysokość zwolnień z tytułu podatku od nieruchomości, na których dokonuje się inwestycji lub tworzy nowe miejsca pracy. Ponadto w Centrum Wystawienniczo-Kongresowym w Opolu funkcjonowało Lokalne Okienko Przedsiębiorcy (LOP) oferujące pomoc prawną i doradztwo ekonomiczno-finansowe.

W okresie sprawozdawczym wzrosła atrakcyjność Opolą jako miejsca dla lokalizacji firm z sektora nowoczesnych usług dla biznesu. Wpłynęły na to korzystne położenie, rozwinięte zaplecze infrastrukturalne oraz dostęp do pracowników ze znajomością języka niemieckiego. Ponadto Opole postrzegane jest jako dobrze rozwijający się ośrodek skupiający funkcje administracyjne, edukacyjne, gospodarcze oraz kulturalne. Oferta nowoczesnych powierzchni w Opolu to obecnie ponad 26 tys. m² biur przeznaczonych na wynajem. Większość zlokalizowana jest w okolicach Śródmieścia i Starego Miasta. Współczynnik powierzchni niewynajętej w Opolu wynosi około 6,5%, co wskazuje na potrzebę budowy kolejnych obiektów. Planowane w tym zakresie inwestycje w mieście obejmują około 20 tys. m² powierzchni biurowej.

Funkcje kulturalne Opolą rozwijane są sukcesywnie, tak by ośrodek wojewódzki stał się ważnym centrum kulturalnym na mapie Polski. Oferta miasta w tym obszarze zyskuje na wartości z każdym rokiem. Atrakcyjne formy spędzania czasu oferują mieszkańcom nie tylko miejskie jednostki kultury, ale coraz częściej organizacje pozarządowe, które w ramach konkursów otrzymują dotacje na realizację zadań z zakresu kultury i dziedzictwa narodowego. Wiele z tych inicjatyw to wydarzenia o randze regionalnej, a nawet ponadregionalnej. Należą do nich m.in. Dni Opolą, Noce Kultury, Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki w Opolu, Międzynarodowy Festiwal DRUM FEST, działalność Opolskiego Teatru Lalki i Aktora im. Alojzego Smolki, Narodowego Centrum Polskiej Piosenki, Galerii Sztuki Współczesnej i Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Do dyspozycji mieszkańców miasta i regionu są miejskie obiekty rekreacyjne: kryte pływalnie - Wodna Nuta i Akwarium, basen letni Błękitna Fala, sztuczne lodowisko Toropol, skate park, Fitness Klub OLIMP, siłownie zewnętrzne, stadiony: lekkoatletyczny oraz miejski, kompleks boisk – Centrum Sportu, a także dwa zespoły boisk Orlik 2012. W okresie sprawozdawczym organizowano wiele imprez sportowych, z których na uwagę zasługują m.in. Rajd Festiwalowy, Maraton Opolski, Opolska Gala Żużla na Lodzie, Okręgowe Zawody Modeli Pływających, Opolski Festiwal Skoków czy Wyzwanie- Ogólnopolski Rajd Przygodowy. Cykliczność wydarzeń kulturalnych i sportowych sprzyja budowaniu marki Opolą, w którym wiele się dzieje, gdzie każdy może znaleźć coś interesującego dla siebie –

koncert, wystawę, targi, warsztaty i inne, bez konieczności wyjazdu do sąsiednich miast, jak to bywało jeszcze kilka lat temu.

CEL OPERACYJNY 8.2. Rozwój przestrzeni aglomeracji wraz ze wzmocnieniem powiązań instytucjonalnych i społecznych

Rozwój przestrzeni aglomeracji w celu zwiększenia jej atrakcyjności jako dogodnego miejsca do pracy i życia zakłada konieczność wykorzystania instrumentów planowania i zagospodarowania przestrzennego. W przypadku miejskiego obszaru funkcjonalnego (MOF), jakim jest aglomeracja opolska, kwestie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym zapewnienie ładu przestrzennego, przeciwdziałanie procesom żywiołowej urbanizacji i chaosowi przestrzennemu stają się ważnym zadaniem dla władz regionu. Zgodnie bowiem z obowiązującym porządkiem prawnym plan zagospodarowania przestrzennego MOF jest częścią planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Prace nad tym dokumentem rozpoczęte zostały jesienią 2013 r. i w tym roku planowane jest jego przyjęcie przez Sejmik Województwa Opolskiego. Będzie to pierwszy w historii samorządu plan uwzględniający kwestie zagospodarowania przestrzennego MOF.

SAO prowadziło szereg działań związanych z opracowaniem dokumentów strategicznych i operacyjnych dla obszaru AO. Zdecydowano się je pokazać w tym miejscu, pomimo faktu, że finansowane były z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013, ponieważ jednym z jego celów szczegółowych było wsparcie przygotowania przyszłych interwencji funduszy strukturalnych. Finansowanie z Programu przeznaczone było na sporządzenie dokumentów na kolejną perspektywę unijną do roku 2020 i pozwoliło na wzmocnienie powiązań instytucjonalnych wewnątrz aglomeracji. Zapewnienie podstaw strategicznych, planistycznych i programowych dla dalszego rozwoju AO sprzyjać będzie w kolejnych latach zwiększeniu integracji wewnątrz aglomeracji i intensyfikacji współpracy JST m.in. w obszarze planowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczego.

Rysunek 28. Wykaz najważniejszych dokumentów strategicznych i operacyjnych dla obszaru AO sfinansowanych ze środków PO PT 2007-2013

Dokumenty strategiczne Aglomeracji Opolskiej

- *Strategia rozwoju Aglomeracji Opolskiej na lata 2014-2020*
- *Program rozwoju gospodarczego Aglomeracji Opolskiej do 2020 roku*
- *Studium komunikacyjne Aglomeracji Opolskiej*
- *Koncepcja Programowo-Przestrzenna dla działań zmierzających do budowy Optycznej Sieci Teleinformatycznej AO*
- *Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Opolskiej*
- *Studium koncepcyjne kompleksowej modernizacji systemu edukacji w AO*
- *Studium koncepcyjne dziedzictwa kulturowego Aglomeracji Opolskiej*

Źródło: Roczne raporty o stanie realizacji Strategii rozwoju Opola w latach 2012-2020 za lata 2013, 2014, 2015, Urząd Miasta Opola.

Wzmocnienie powiązań instytucjonalnych i społecznych wewnątrz aglomeracji odbywało się na różnych polach aktywności. W 2013 r. SAO we współpracy z OCRG pracowało nad określeniem kryteriów oceny terenów inwestycyjnych AO oraz ich klasyfikacją. Powstały ranking wykorzystany został między innymi w trakcie prac nad Strategią ZIT.

W celu prowadzenia wspólnej gospodarki odpadami komunalnymi w 2013 r. zawarto porozumienie międzygminne z 15 opolskimi gminami⁶. Jego sygnatariusze utworzyli wspólny region gospodarowania odpadami komunalnymi - Region Centralny Województwa Opolskiego. Kontynuacja tych działań związana była z przekształceniem Miejskiego Składowiska Odpadów w Regionalną Instalację Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK), tak by w RIPOK mogła powstać instalacja Mechaniczno-Biologicznego Przetwarzania Odpadów (MBP). Zadanie realizowane było w ramach projektu pn. *Kompleksowa rozbudowa Miejskiego Składowiska Odpadów w Opolu jako element Regionalnego ZZO (Zakład Zagospodarowania Odpadów)*. Zakład Komunalny Sp. z o.o. na ten cel pozyskał dotację w wysokości 13,2 mln zł. Wartość całego zadania to ponad 19 mln zł. Ponadto w Opolu została oddana do użytku instalacja biologicznego przetwarzania odpadów. Koszt wykonania I etapu instalacji wyniósł 20 mln zł.

W 2015 r. na terenie aglomeracji opolskiej zakończono realizację projektu infrastrukturalnego pn. *Trias Opolski – ochrona zbiornika wód podziemnych dla aglomeracji Opole, Prószków i Tarnów Opolski etap II i III*. Głównym celem projektu była poprawa stanu środowiska naturalnego, w szczególności zasobów wód podziemnych i powierzchniowych. Projekt zakładał przede wszystkim ochronę zbiornika wód podziemnych oraz gruntowych na obszarze Opole-Zawadzkie, którego powierzchnia przekracza tysiąc kilometrów kwadratowych i stanowi główne źródło wody pitnej stolicy województwa oraz sąsiadujących gmin. Całkowity koszt inwestycji to ponad 217 mln zł.

W ramach ochrony przeciwpowodziowej w 2013 r. rozpoczęto modernizację wałów przeciwpowodziowych. Zadanie pn. *Ochrona przed powodzią zabudowań przemysłowych oraz zabudowań mieszkalnych i gruntów rolnych w dzielnicach: Metalchem, Grotowice, Groszowice* realizowana było przez WZMiUW. Prace prowadzone były min. na odcinku od terenu gminy Tarnów Opolski do ulicy Oświęcimskiej w Opolu. Całkowita wartość projektu wyniosła 19,6 mln zł.

Istotnym elementem zabezpieczenia przeciwpowodziowego na terenie AO jest budowa Polderu „Żelazna”, który stanowi jeden z brakujących elementów ochrony przeciwpowodziowej Opola i gminy Dąbrowa. W tym celu Miasto Opole przekazało SWO ponad pół miliona złotych na opracowanie dokumentacji projektowej. Koszt całej inwestycji to ponad 40 mln zł i ma zostać sfinansowany z funduszy unijnych. Ze względu na czasochłonne procedury administracyjne budowa polderu może rozpocząć się dopiero w 2017 roku.

Interesującym przedsięwzięciem z zakresu współpracy JST był także *Program poprawy funkcjonowania systemu przeciwdziałania i ograniczania skutków występowania zjawisk ekstremalnych na obszarze Aglomeracji Opolskiej na lata 2015-2020 pn. „Solidarni w obliczu zagrożeń”* przyjęty w grudniu 2015 r. podczas Walnego Zgromadzenia Członków SAO. Dokument zawierał propozycje działań na wypadek powstania zjawisk ekstremalnych, które wykraczają poza teren jednej gminy i wymagają współpracy ponadlokalnej.

CEL OPERACYJNY 8.3. Kreowanie pozytywnego wizerunku aglomeracji i rozwój współpracy z ośrodkami regionalnymi

W 2013 r. SAO przeprowadziło kampanię promocyjną obejmującą m.in. promocję markowych produktów turystycznych AO, przygotowanie przewodników turystycznych, czy opracowanie ofert pobytowych. Wymiernym efektem prac było przygotowanie propozycji pakietów turystycznych na

---

⁶ Opole, Chrzęstowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Gogolin, Komprachcice, Lewin Brzeski, Łubniany, Murów, Olszanka, Ozimek, Popielów, Prószków, Tarnów Opolski, Turawa

terenie Śląska Opolskiego, ze szczególnym uwzględnieniem walorów i potencjału turystycznego AO. Ponadto opracowano 4 propozycje kilkudniowych ofert pobytowych na podstawie tras turystycznych wiodących przez tereny południowej i południowo-zachodniej Polski. Trasy te przebiegają również przez teren AO. Pakiety te promowano m.in. podczas Międzynarodowych Targów Turystyki ITB w Berlinie w 2013 roku. Od listopada 2013 r. działa również strona internetowa www.aglomeracja-opolska.pl

W 2014 roku Gmina Prószków wraz z powiatem opolskim oraz UO zawarła porozumienie w sprawie utworzenia na bazie Pomologii w Prószkowie międzynarodowego centrum badawczego na rzecz rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. Fundusze na ten cel pochodzą z środków UE w ramach RPO WO na lata 2014-2020. Zadanie to zostało uwzględnione w Strategii ZIT (projekt komplementarny, możliwy do realizacji poza formułą ZIT).

W 2015 roku przedstawiciele AO uczestniczyli w XV Międzynarodowych Targach Turystyki w Opolu, podczas których prezentowali dotychczasową działalność SAO oraz promowali tworzące je gminy.

W latach 2014-2015 kontynuowano działania o charakterze promocyjno-informacyjne. Były one ukierunkowane na wypromowanie AO i budowanie poczucia identyfikacji mieszkańców z jej obszarem.

Rysunek 29. Wybrane działania promujące AO w latach 2013-2015

Promocja Aglomeracji Opolskiej

- promocja markowych produktów turystycznych AO
- przygotowanie przewodników turystycznych
- opracowanie ofert pobytowych
- prezentacja oferty na Międzynarodowych Targach Turystyki ITB w Berlinie w 2013 r.
- udział w XV Międzynarodowych Targach Turystyki w Opolu
- publikacja US pn. *Aglomeracja Opolska w 2013 roku, broszura informacyjna o Aglomeracji Opolskiej*
- współpracy m.in. z OROT-em, UMWO, UM Opola, urzędami gmin, biurami turystycznymi
- strona internetowa www.aglomeracja-opolska.pl, fun page na FB oraz stały kontakt z mediami

Źródło: Roczne raporty o stanie realizacji Strategii rozwoju Opola w latach 2012-2020 za lata 2013, 2014, 2015, Urząd Miasta Opola oraz Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Biuro Aglomeracji Opolskiej.

Ponadto w zakresie współpracy z innymi centrami rozwoju, SAO zorganizowało konferencję pn. *Polityka miejska w perspektywie do 2020 roku*, której uczestnikami byli m.in. przedstawiciele subregionów województwa opolskiego. Jego reprezentanci uczestniczyli również w konferencjach i spotkaniach organizowanych przez Subregion Kędzierzyńsko -Kozielski.

CEL STRATEGICZNY 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu

Miasta wraz ze swoimi obszarami funkcjonalnymi pełnią wiodącą rolę w kreowaniu procesów rozwojowych i stanowią w związku z tym główny obszar zainteresowania polityk publicznych, w szczególności polityki rozwoju. Instrumenty służące wzmocnieniu i kreowaniu atrakcyjności miast powinny więc być dostosowane do ich specyfiki i uwzględniać zależności pomiędzy ośrodkami

miejskimi różnej rangi i funkcji. Opis wskazanego celu bazuje na zrealizowanym na zlecenie DRP badaniu pn. *Bieguny wzrostu województwa opolskiego*⁷.

Podstawowym celem badania była analiza i ocena potencjałów wzrostu głównych miast województwa opolskiego – Opola, Brzegu, Kluczborka, Kędzierzyna-Koźła oraz Nysy wraz z ich obszarami funkcjonalnymi pod kątem społecznym, gospodarczym, kulturowym, edukacyjnym i przestrzennym. W kontekście planowania polityk rozwojowych istotne było także poznanie barier rozwojowych badanych miast i określenie szans ich przewyższenia. Przedmiotem badania były również związki funkcjonalne głównych miast województwa opolskiego z ich otoczeniem (w szczególności w zakresie dojazdów do pracy, szkoły oraz zjawiska suburbanizacji).

W dobie procesu globalizacji, zmniejszenia znaczenia odległości przestrzennej i wzrostu przepływów finansowych między ośrodkami miejskimi, zdolność do prowadzenia współpracy stanowi jeden z kluczowych czynników rozwojowych. Dlatego oprócz analizy relacji miast z ich najbliższym otoczeniem, podjęty został temat funkcjonowania miast w krajowych i zagranicznych sieciach.

Dokonano także oceny skali oraz efektywności interwencji publicznej (rozumianej jako wsparcie udzielane miastom z poziomu rządowego i regionalnego w ramach środków europejskich) w odniesieniu do Opola i ośrodków subregionalnych w zakresie zwiększania ich konkurencyjności.

W efekcie możliwe było określenie kluczowych wyzwań rozwojowych głównych miast województwa opolskiego, także w kontekście koncepcji inteligentnych specjalizacji. Wyzwania określone zostały w ramach dwóch scenariuszy rozwojowych: scenariusza policentrycznej koncentracji oraz scenariusza polaryzacyjno-dyfuzyjnego.

Tabela 10. Wskaźniki celu strategicznego 9

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W 2020 ROKU	ZMIANA (2013/2015)
OŚRODKI MIEJSKIE BIEGUNAMI WZROSTU	Wskaźnik urbanizacji	nie dotyczy	
	Pracujący w miastach (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie; bez fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz duchownych, województwo = 100%)	wzrost	
	Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) w miastach	wzrost	
	Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców na terenach miejskich	wzrost	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wskaźników tego celu strategicznego wskazuje, że osiągnięcie zaplanowanych wartości/trendów docelowych nie powinno być zagrożone, choć wskaźnik dotyczący osób pracujących

⁷ Badanie zrealizowane zostało w 2016 roku w ramach współpracy UMWO z Krajowym Obserwatorium Terytorialnym ze środków Programu Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020. Wykonawcą badania było konsorcjum podmiotów: Instytut Rozwoju Miast i GEOPROFIT Wojciech Dziemianowicz.

w miastach wyraźnie maleje. Obserwowana tendencja wzrostowa pozostałych wskaźników pozwala liczyć na osiągnięcie zakładanych efektów do końca obowiązywania SRWO 2020. Warto zwrócić uwagę, iż sukcesywnie rośnie liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenach miejskich, wzrasta również wskaźnik zatrudnienia w miastach.

CEL STRATEGICZNY 9.	CELE OPERACYJNE
Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	9.1. Wspieranie potencjału gospodarczego i społecznego miast 9.2. Poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja na obszarach miejskich

CEL OPERACYJNY 9.1. Wspieranie potencjału gospodarczego i społecznego miast

Jak wynika z przeprowadzonego badania, o potencjale rozwojowym miast województwa opolskiego decyduje między innymi wysoka dostępność komunikacyjna, wypływająca w dużej mierze z samej specyfiki regionu. Opolskie to niewielkie województwo o zwartym terytorium i centralnie położonej stolicy, położone między aglomeracjami wrocławską i górnośląską, w niewielkiej odległości do lotnisk Wrocław-Strachowice i Katowice-Pyrzowice i o bogatej infrastrukturze w korytarzu transportowym wschód-zachód oraz. Jako czynnik istotny w kontekście dalszego rozwoju analizowanych miast wskazać należy także atrakcyjność inwestycyjną, związaną między innymi z posiadaniem terenów należących do Wałbrzyskiej oraz Katowickiej SSE. Odmiennie natomiast kształtuje się sytuacja Brzegu, który cierpi na brak terenów inwestycyjnych. Duże znaczenie ma też silny potencjał przemysłowy miast, oparty o zróżnicowaną strukturę i długoletnią tradycję produkcji przemysłowej. Szczególnie ważną rolę odgrywa tu przemysł chemiczny, spożywczy, produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych oraz przemysł metalowy. Na mapie przemysłowej województwa opolskiego wyraźnie wyróżnia się Kędzierzyn-Koźle z silną specjalizacją w zakresie przemysłu chemicznego (ZAK SA oraz Petrochemia Blachownia). Na uwagę zasługuje również potencjał akademicki. O jego sile decyduje przede wszystkim Opole z UO i PO. Na uwagę zasługuje także PWSZ w Nysie oraz nowopowstała filia PO w Kędzierzynie-Koźlu. Ponadto główne miasta województwa opolskiego charakteryzują się dobrą sytuacją w zakresie finansów publicznych samorządu, zarówno w zakresie zamożności, zadłużenia, jak i nadwyżki operacyjnej.

Główne bariery rozwojowe miast województwa opolskiego koncentrują się wokół dwóch zagadnień: demografii i rynku pracy. Problem demograficzny, na który składa się szereg procesów (m.in. malejący przyrost naturalny, wysoka emigracja mieszkańców oraz proces starzenia się społeczeństwa), niewątpliwie dominuje, w opinii samorządów, ale i w debacie publicznej, jako podstawowe zagrożenie dla rozwoju miast i całego województwa. Uwagę zwracają też problemy związane z rynkiem pracy, w szczególności brak satysfakcjonujących miejsc pracy, a także słabe dopasowanie profili kształcenia do potrzeb lokalnej gospodarki. Warto również podkreślić, że proces powiększania Opola i emocje z nim związane, mogą negatywnie wpływać na skłonność innych gmin do wzajemnej współpracy (w szczególności z ośrodkiem silniejszym).

Wszystkie bieguny wzrostu województwa opolskiego posiadają istotne związki funkcjonalne ze swoim otoczeniem i jednocześnie wyraźnie oddziałują na to otoczenie. Niemniej jednak poziom intensywności tego oddziaływania jest zróżnicowany w zależności od wielkości miasta, jego pozycji w systemie i hierarchii osadniczej regionu, jak również spełnianych funkcji. Najszerzą strefę oddziaływania w zakresie rynku pracy, edukacji, handlu i różnego rodzaju usług publicznych posiada Opole (występuje tu jedna z najwyższych w kraju liczba pracowników dojeżdżających do pracy do miasta oraz wysoka

dodatnia wartość ilorazu przepływów związanych z zatrudnieniem⁸). Zasięg oddziaływania stolicy województwa dalece wykracza poza jego najbliższe otoczenie (wyznaczone granicami powiatu opolskiego, bądź szerszej AO) oraz obejmuje gminy położone w znacznej odległości od miasta. Wszystkie ośrodki subregionalne w regionie, pomimo położenia województwa pomiędzy dwoma istotnymi krajowymi biegunami rozwoju (tj. Wrocław i Metropolia Silesia), wykazują znacznie większe ciężenia w zakresie rynku pracy do Opolą niż do stolicy Dolnego Śląska, czy też ośrodków Górnośląskiego Związku Metropolitalnego. Na uwagę zasługuje również fakt, iż Brzeg wykazuje znacznie większe ciężenia w zakresie rynku pracy do stolicy województwa opolskiego niż do stolicy województwa dolnośląskiego (niemalże trzykrotnie większa liczba pracowników wyjeżdżających z Brzegu do pracy w Opolu niż do Wrocławia). Względnie szeroką strefę oddziaływania posiada Kędzierzyn-Koźle. Obejmuje ona nie tylko gminy położone na terenie powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego, lecz również gminy z innych powiatów (tj. strzeleckiego, krapkowickiego i prudnickiego), położone relatywnie blisko tego miasta. W przypadku pozostałych ośrodków subregionalnych zasięg ich oddziaływania wyraźnie domyka się do granic ich powiatów i dotyczy przede wszystkim bezpośrednio graniczących z nimi gmin. Warto zaznaczyć, że każde z badanych miast posiada wyraźnie zarysowaną strefę intensywnej suburbanizacji (największa liczba wymeldowań przypada na gminy najbliższego otoczenia). Jednocześnie w strukturze emigracji w ruchu wewnętrznym w przypadku każdego z głównych miast regionu znaczący udział wymeldowań do dużych ośrodków miejskich w kraju (tj. miast na prawach powiatu) wskazuje na systematyczny drenaż zasobów demograficznych regionu.

Opolskie charakteryzuje najmniejsza w skali kraju łączna wartość projektów współfinansowanych z UE zrealizowanych w latach 2007-2016. Na tle innych regionów charakteryzuje się niską łączną wartością działań również w stosunku do liczby mieszkańców. Pomimo tego zewnętrzne finansowanie w ramach programów operacyjnych stanowi ważne narzędzie wspierające rozwój regionalny i lokalny. Z pomocą środków unijnych dostępnych w perspektywie 2007-2013 realizowano kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury, ochrony środowiska oraz wspierania przedsiębiorczości. Rozkład wsparcia był zróżnicowany przestrzennie i nie zawsze zależał od wielkości danej jednostki. Przykładem są dalsze miejsca Brzegu i Kluczborka, które pod względem statystyk dotyczących projektów współfinansowanych z UE, są słabsze od wielu mniejszych gmin. Odmienna jest również struktura tematyczna działań oraz rozkład beneficjentów w badanych gminach – Opolu, Brzegu, Kędzierzynie-Koźlu, Kluczborku i Nysie. Porównując łączną alokację środków europejskich w miastach subregionalnych i ich obszarach funkcjonalnych, trzeba brać pod uwagę udział środków z programów krajowych, realizowanych przez podmioty centralne. Na skalę ich realizacji zarówno SWO, jak i samorządy lokalne, miały ograniczony wpływ. Przykładem mogą być duże środki zainwestowane z PO IŚ 2007-2013 w obszarze funkcjonalnym Nysy.

Ośrodki wzrostu województwa opolskiego posiadają rozbudowane relacje międzynarodowe, których natężenie zależy od wielkości miasta. Dlatego najwięcej związków z partnerami zagranicznymi wykazuje stolica województwa. Zdecydowanie najczęściej partnerskie relacje budowane są z podmiotami z Niemiec, zarówno w wymiarze politycznym, kulturalnym, jak i gospodarczym. Istotnym czynnikiem, którego znaczenie może wzrastać w niedalekiej przyszłości, są relacje z Ukrainą. Rozwój współpracy międzynarodowej w kierunku wschodnim może być oparty o wzmocnienie roli uczelni

---

⁸ Wyniki badania dla wszystkich gmin w kraju (tj. macierz dojazdów do pracy) obejmują wyłącznie przepływy powyżej 9 pracowników. Zatem ze względu na dostępność danych statystycznych, informacje prezentowane w tym miejscu dotyczą przyjazdów oraz wyjazdów do pracy obejmujących co najmniej 10 osób.

opolskich, które powinny być coraz bardziej atrakcyjne dla studentów z Ukrainy i Białorusi, a także tworzenie korzystnych warunków pracy i zamieszkania dla obcokrajowców.

CEL OPERACYJNY 9.2. Poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja na obszarach miejskich

W systemie planowania przestrzennego w Polsce najsilniejszym podmiotem pozostaje samorząd lokalny. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (mpzp), z punktu widzenia formalnego i przedmiotowego, są najskuteczniejszym narzędziem planistycznym. Aby procesy zachodzące w przestrzeni miejskiej przebiegały w sposób planowy i spójny, kluczowe jest odpowiedzialne i perspektywiczne planowanie uwzględniające interes publiczny oraz zasady kształtowania ładu przestrzennego określone prawem. Obszar objęty obowiązującymi planami miejscowymi w województwie opolskim, na koniec grudnia 2015 wynosił 375 675 ha, co stanowi 39,9% powierzchni województwa. W tym czasie w kraju wskaźnik pokrycia planami był niższy o 10,2 p.p. i wynosił 29,7%. W latach 2013-2015 liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym sporządzonych na podstawie ustawy z 2003, wzrosła z 972 do 1136. Największe powierzchnie do objęcia planami wyznaczono w gminach: Grodków - 28,6 tys. ha (100%), Popielów - 17,5 tys. ha (100%), Byczyna – 18,3 tys. ha (100%), Turawa – 17,1 tys. ha (99,5%), Dąbrowa – 13,1 tys. ha (100%) oraz Chrzastowice – 8,2 tys. ha (100%) i Strzeleczy – 7,1 tys. ha (61%).

Narzędziem zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich są również programy rewitalizacji przygotowywane przez JST jako Lokalne i Gminne Programy Rewitalizacji. Działania rewitalizacyjne na obszarach uznanych za zdegradowane⁹ mają przeciwdziałać i ograniczać negatywne zjawiska społeczne, obserwowane szczególnie, choć nie tylko, na terenie miast. Aby były one skuteczne, muszą być realizowane kompleksowo, łącząc sferę społeczną z zagadnieniami gospodarczymi, przestrzenno-funkcjonalnymi, technicznymi czy środowiskowymi. Znaczące wsparcie finansowe dla samorządów w tym zakresie przewiduje RPO WO 2014-2020, ale pokazanie jego efektów będzie możliwe dopiero w następnym raporcie z monitoringu SRWO.

Niezależnie od tego władze regionu w monitorowanym okresie regularnie promowały największe osiągnięcia w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych w województwie opolskim. Służył temu konkurs *Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Opolskiego* organizowany od 2008 roku. Konkurs nie tylko wskazywał najlepsze realizacje, ale dzięki udziałowi internautów – mieszkańców województwa, również podnosił świadomość społeczną w zakresie kształtowania ładu przestrzennego. Nagradzane i wyróżniane przez specjalistów projekty i inwestycje stawały się wzorem i inspiracją dla innych samorządów. Sprzyjał temu fakt, że przy znaczącym wsparciu środków UE w całym regionie powstało wiele publicznych obiektów, placów i terenów rekreacyjnych, które zdecydowanie poprawiły jakość życia mieszkańców, tworząc nową jakość w strukturze miejscowości i podnosząc ich atrakcyjność i konkurencyjność. W latach 2013-2015 do Konkursu zgłoszono w sumie 69 przedsięwzięć zrealizowanych w opolskich gminach.

CEL STRATEGICZNY 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie

Wszechstronny rozwój obszarów wiejskich, a zwłaszcza wykorzystanie potencjału, jaki stanowią ich mieszkańcy, to jeden z priorytetów SRWO 2020. Opolska wieś od lat wyróżnia się dzięki ich aktywności i umiejętności samoorganizacji. Świadczy o tym m.in. popularność i efekty działania istniejącego od 1997 roku Programu Odnowy Wsi Opolskiej. SRWO 2020 zwraca jednocześnie uwagę na największe współczesne bolączki terenów wiejskich: wyludnianie, zwłaszcza poprzez wyjazdy ludzi młodych

---

⁹ Sposób wyznaczania obszarów zdegradowanych określa Ustawa o rewitalizacji z 9 października 2015 r.

i wykształconych, bezrobocie czy niski poziom przedsiębiorczości. Przeciwdziałanie tym zjawiskom idzie w parze z inicjatywami wzmacniającymi rozwój branży rolno-spożywczej jako jednej ze strategicznych branż regionu. Jedną z nich była realizacja Programu pn. *Konsolidacja gospodarstwa towarowych producentów rolnych województwa opolskiego*, czy wspieranie Porejestrowanego Doświadczalnictwa Odmianowego, dającego rolnikom wiedzę o odmianach roślin najlepiej dostosowanych do upraw w danym regionie. Idąc z duchem czasu i z zapotrzebowaniem społecznym, SRWO 2020 kładzie jednocześnie nacisk na produkcję żywności ekologicznej oraz promocję regionalnych i lokalnych wyrobów tradycyjnych.

Tradycje i potencjał sektora rybackiego to kolejna mocna strona regionu. Na terenie województwa działała Lokalna Grupa Rybacka LGD „Opolszczyzna” skupiająca samorządy o kilkusetletnich nawet tradycjach związanych z rybactwem śródlądowym (np. hodowla karpia w Tułowicach i Niemodlinie). W działaniach realizujących SRWO 2020 szczególną uwagę zostały objęte tereny zależne od rybactwa, nie tylko pod względem rewitalizacji miejscowości i infrastruktury rybackiej, ale również aktywizacji społeczności je zamieszkujących (dawniej i obecnie związanej z rybactwem).

Dla przyszłości opolskiego rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego strategiczna jest także współpraca z sektorem B+R. Przełomowe może się tu okazać dopiero wykorzystanie środków z perspektywy finansowej 2014-2020, w której promowane będą projekty nastawione na innowacyjność i współpracę z sektorem B+R. Nieodzowne jest także zrównoważone planowanie przestrzenne przeciwdziałające rozpraszaniu zabudowy wiejskiej i działalności inwestycyjnej, a jednocześnie umożliwiające rewitalizację oraz aktywizację obszarów zdegradowanych.

Tabela 11. Wskaźniki celu strategicznego 10

CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIK	WARTOŚĆ/TREND W 2020 ROKU	ZMIANA (2013/2015)
WIELOFUNKCYJNE OBSZARY WIEJSKIE	Liczba miejscowości uczestniczących w Programie Odnowa Wsi Opolskiej	wzrost	
	Udział rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa i rybactwa w WDB)	Od 3,2 do 5,2 %	
	Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem	wzrost	
	Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców na terenach wiejskich	wzrost	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wskaźników tego celu pokazuje, że osiągnięcie efektów zaplanowanych w 2020 roku nie jest zagrożone. Odnotowano zakładany wzrost wartości/trendów we wszystkich wskaźnikach. W powyższej tabeli nie uwzględniono wskaźnika pn. *Liczba gospodarstw rolnych nieprowadzących działalności rolniczej*, ponieważ ze względu na zmianę definicji gospodarstwa rolnego, jego monitorowanie stało się niemożliwe.

Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane w ramach realizacji celu strategicznego 10 w okresie 2013-2015 finansowane w całości lub w części ze środków budżetowych SWO. W przypadku działań finansowanych z PROW 2007-2013 oraz KSOW 2007-2013, ze względu na przyjętą koncepcję

monitorowania SRWO 2020 i fakt, że nie były one bezpośrednio powiązane z jej celami operacyjnymi, ujęto je w odniesieniu do wyzwań rozwojowych SRWO 2020.

Działania realizujące poszczególne cele operacyjne wzmacniające potencjał i znaczenie opolskiej wsi w ramach UMWO realizowały przede wszystkim dwa departamenty: Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi (DRW) oraz Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich (DOW).

Łączne nakłady z budżetu województwa na wskazane działania, wpisujące się w realizację celu, wyniosły ok. 13,8 mln zł.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Wielofunkcyjne obszary wiejskie	10.1. Wspieranie pozarolniczej aktywności gospodarczej i inicjatyw lokalnych 10.2. Rozwój wielofunkcyjnego rolnictwa i rybactwo 10.3. Rozwój sektora rolno-spożywczego 10.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią

CEL OPERACYJNY 10.1. Wspieranie pozarolniczej aktywności gospodarczej i inicjatyw lokalnych

Jednym z najważniejszych działań realizujących ten cel były projekty i zadania podejmowane w ramach Programu Odnowy Wsi Opolskiej. W 2015 roku uczestniczyły w nim 732 miejscowości. Jego najbardziej rozpoznawalnym elementem był konkurs „Piękna Wieś Opolska”, który z historią sięgającą 1998 roku, promował sołectwa wyróżniające się pod względem aktywności mieszkańców, zorganizowania procesu odnowy, czy dbałości o krajobraz wiejski. DRW wspierał również imprezy integrujące lokalne społeczności, a jednocześnie promujące lokalne tradycje i obyczajowość wiejską np. Międzynarodowe Zawody Drwali w Bobrowej, czy Turniej Żniwowania Metodami Tradycyjnymi „Złota Kosa” w Piątkowicach. W 2014 roku 14 sołectw z 13 opolskich gmin uczestniczyło w projekcie pn. *Tworzenie Sieci Najciekawszych Wsi w Polsce*. Wiele uwagi poświęcono także wspieraniu produkcji, promocji i wprowadzaniu na rynek regionalnych i lokalnych produktów tradycyjnych np. kołacza śląskiego, czy „oleskiego koszyka” (obejmującego sztandarowe produkty producentów żywności z Olesna i okolic, m.in. wędliny, nabiał, pieczywo, miód i inne). Wyroby te i inne (w sumie około 100 zidentyfikowanych, z których już ponad 60 zostało wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych), promowane były przy okazji różnych imprez np. targów, jarmarków, dożynek, a także poprzez lokalne media i publikacje własne SWO. Powyższe działania w latach 2013-2015 finansowane były z budżetu województwa oraz z KSOW 2007-2013.

Rysunek 30. Działania SWO wspierające pozarolniczą aktywność gospodarczą i inicjatywy lokalne na wsi

Program Odnowy Wsi Opolskiej

- 708 miejscowości uczestniczących w Programie
- konkurs „Piękna wieś opolska”

Imprezy integrujące lokalne społeczności i tradycje i obyczajowość wiejską

- Międzynarodowe Zawody Drwali w Bobrowej
- Turniej Żniwowania Metodami Tradycyjnymi „Złota Kosa” w Piątkowicach

Wspieranie produkcji, promocja regionalnych i lokalnych produktów

- około 100 zidentyfikowanych produktów tradycyjnych
- ponad 60 zostało wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych

Działania promocyjne i upowszechniające

- udział w targach, jarmarkach, dożynkach
- reklama i działania marketingowe w lokalnych i regionalnych mediach

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi, UMWO.

CEL OPERACYJNY 10.2. Rozwój wielofunkcyjnego rolnictwa i rybactwa

Wzmacnianie potencjału opolskiej wsi to także dbałość o infrastrukturę służącą zrównoważonej gospodarce rolnej, wzrostowi przedsiębiorczości jej mieszkańców jak i poprawie warunków życia. Dzięki inwestycjom finansowanym z budżetu SWO za pośrednictwem DRW w latach 2013-2015 przybyło prawie 40 km nowych dróg dojazdowych do gruntów rolnych, a drugie tyle zostało zmodernizowanych. Blisko 360 tys. zł kosztował nowy sprzęt informatyczny i oprogramowanie do prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych oraz zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów (wyposażono dzięki nim 53 stanowiska pracy w powiatach).

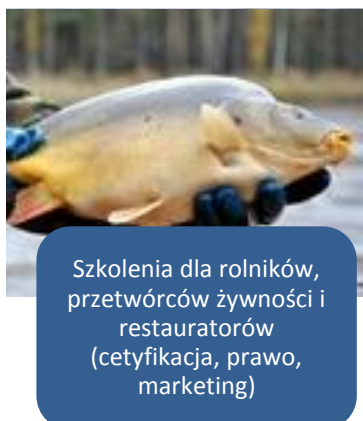
Programu pn. *Konsolidacja gospodarcza towarowych producentów rolnych województwa opolskiego* prowadzony przez SWO, Związek Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych w Opolu, Opolski Związek Rewizyjny Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych w Opolu oraz Izbę Rolniczą w Opolu pozwolił na realizację przedsięwzięć zgodnych z oczekiwaniami środowiska rolniczego. Przyniósł on również wymierne efekty lepszego stopnia zorganizowania się rolników oraz konsolidacji działających już na rynku grup producentów rolnych. W województwie opolskim powstał nowy podmiot gospodarczy zrzeszający początkowo grupy producentów rzepaku, a następnie grupy producentów zbóż.

W ramach Programu Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego, który w województwie opolskim działa już od 2002 roku, prowadzone były doświadczenia odmianowe dla podstawowych gatunków roślin uprawnych, w oparciu o które powstała lista odmian zalecanych do uprawy na terenie województwa. Prawidłowy dobór odmiany ma ogromny wpływ na wyniki produkcyjne i finansowe gospodarstw rolnych. W monitorowanym okresie prowadzono badania na odmianach zbóż ozimych i jarych, rzepaku oraz soi. Program finansowany był zarówno ze środków budżetu województwa, jak i KSOW 2007-2013.

CEL OPERACYJNY 10.3. Rozwój sektora rolno-spożywczego

W działania związane ze wspieraniem produkcji rolno-spożywczej wykorzystującej regionalne surowce wpisywały się głównie projekty promocyjne podejmowane przez DRW. Departament ten co roku organizował konkurs *Nasze Kulinarne Dziedzictwo*, który pomagał identyfikować i promować tradycyjną, regionalną żywność. Regularnie też inicjował seminaria i spotkania informacyjne dla członków *Sieci Dziedzictwo Kulinarne Opolskie* (restauratorów, przetwórców żywności, rolników - czyli podmiotów, które aktywnie promują i rozwijają lokalne i regionalne produkty oraz tradycje kulinarne). Działania szkoleniowe i informacyjne dotyczyły tematów takich jak np. certyfikacja żywności, przepisy prawne i dobre praktyki w zakresie sprzedaży produktów. Dużą rolę ogrywały także działania marketingowe (np. zapewnienie specjalnych szyldów wyróżniających członków Sieci) i udział w wydarzeniach i imprezach branżowych np. w Targach „Smaki Regionów”. Opolska *Sieć Dziedzictwo Kulinarne Opolskie* skupiała 59 podmiotów, które aktywnie promowały i rozwijały lokalną żywność oraz były ambasadorami Opolskiego Dziedzictwa Kulinarne w Europie. Wśród nich znalazły się znane i popularne w regionie hotele, restauracje, piekarnie i gospodarstwa agroturystyczne.

Rysunek 31. Wybrane działania związane z identyfikacją i promocją regionalnych i lokalnych produktów tradycyjnych

Źródło: Ankieta monitorująca wdrażanie SRWO 2020 wypełniona przez Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi, UMWO.

CEL OPERACYJNY 10.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią

Racjonalna i perspektywiczna polityka przestrzenna w głównej mierze zależy od gmin, które stanowią prawo miejscowe w tym zakresie. Wszystkie opolskie gminy (71) w monitorowanym okresie posiadały obowiązujące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzeni. Prawie 40 procent obszaru województwa opolskiego objęte było z kolei miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (w sumie było to 1136 mpzp). To wynik lepszy niż w kraju, gdzie średnio wskaźnik objęcia planami wynosi 29,7 procent (dane na koniec 2015 r.)¹⁰. Podkreślić trzeba, że bez wysokiej jakości planów uwzględniających kierunki rozwoju oraz sposób użytkowania i zagospodarowania terenów, nie może być mowy o przeciwdziałaniu zjawiskom, które negatywnie wpływają na harmonijny rozwój opolskiej wsi. SRWO 2020 podnosi np. problem rozproszonej zabudowy wiejskiej, czy konieczność rewitalizacji centrów miejscowości i aktywizacji obszarów zdegradowanych. Wsparcie dla gmin w zakresie rewitalizacji (w zakresie przygotowania Gminnych Programy Rewitalizacji) oraz realizacji projektów rewitalizacyjnych przewiduje RPO 2014-2020. Pokazanie jego efektów w kontekście omawianego celu strategicznego będzie zatem możliwe dopiero w kolejnym raporcie

¹⁰ Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej, UMWO.

z monitoringu SRWO 2020. Znaczenie walorów krajobrazowych terenów wiejskich oraz ich ochrona były z kolei jednym z aspektów opisywanych wcześniej działań realizowanych w sferze np. ochrony środowiska czy związanych z rozwojem obszarów wiejskich (finansowanych z PROW 2007-2013, PO RYBY 2007-2013 oraz KSOW 2007-2013).

PODSUMOWANIE

Przejściowy charakter niniejszego raportu, omówiony na wstępie, a wynikający z uwarunkowań finansowych i organizacyjnych, nie pozostaje bez wpływu na proces wnioskowania podsumowujący realizację założeń SRWO 2020 w okresie sprawozdawczym. Zidentyfikowane w toku prac nad raportem ograniczenia wynikające z:

- nakładania się dwóch perspektyw finansowych Unii Europejskiej
- braku możliwości (na czas przygotowania raportu) oceny zaangażowania środków unijnych kolejnego okresu programowania w procesy rozwojowe w regionie

nakazują ostrożność w formułowaniu wniosków końcowych. Nieuprawnione z punktu widzenia zgromadzonych danych ilościowych i jakościowych byłoby podejmowanie zdecydowanych kroków zmierzających np. do wprowadzania korekt w SRWO 2020, czy też przekierowywania strumieni pieniędzy na wybrane obszary interwencji. Ponadto trzyletni okres, za jaki przygotowany był raport, jest zbyt krótki, by móc rzetelnie ocenić, czy podejmowane działania są skuteczne.

Mając na uwadze powyższe zidentyfikowano trzy obszary, w których sformułowane zostały wnioski z raportu, tj. obszar analizy ilościowej, obszar współpracy przy realizacji SRWO 2020 i obszar finansów.

Obszar analizy wskaźnikowej

Zgodnie z przyjętą koncepcją analizie poddane były wskaźniki zawarte w SRWO 2020 z drobnymi wyjątkami, kiedy niezbędna była ich korekta wynikająca ze zmian w systemie STRATEG (GUS), generującym dane ilościowe na potrzeby wszystkich 16 strategii regionalnych. Szczegółowa analiza tych wskaźników wykazała, że w przeważającej części obserwowane trendy są korzystne i aktualnie tylko w odniesieniu do niespełna 1/3 z nich odnotowano możliwe zagrożenie (w celach strategicznych 3, 4, 6 i 9). Sytuacja nie jest jednak jednoznaczna z dwóch powodów. Po pierwsze wartości liczbowe zostały ustalone tylko dla części wskaźników, w przypadku większości z nich mowa jest o trendzie, czyli o wzroście lub spadku. Dlatego nawet jeżeli w analizowanym okresie sprawozdawczym wartości/trendy niektórych wskaźników nie osiągnęły jeszcze satysfakcjonującego poziomu, nie oznacza to, że nie stanie się tak do 2020 roku. Analogicznie fakt, iż pozostałe wskaźniki odnotowują pozytywne wartości/trendy, nie przesądza o tym, że w kolejnych latach sytuacja nie zmieni się. Ponadto wskaźniki SRWO 2020 mają charakter kontekstowy, co oznacza, że są w dużej mierze uzależnione od czynników zewnętrznych, w mniejszym zaś stopniu od bezpośrednich interwencji podejmowanych na poziomie SWO. Z kolei przypisanie ich wyłącznie do celów strategicznych dodatkowo utrudnia ich powiązanie ze zidentyfikowanymi w trakcie prac nad raportem przedsięwzięciami i zadaniami. Dlatego wnioskowanie o skuteczności, czy też braku skuteczności działań podejmowanych przez SWO w zakresie realizacji SRWO 2020 w oparciu o tak zdefiniowane wskaźniki, wymaga ostrożności i powściągliwości w ostatecznych sądach.

Obszar współpracy przy realizacji SRWO 2020

Strategie rozwoju, bez względu na to, jakiego poziomu planowania dotyczą (krajowego, regionalnego, czy lokalnego), są skutecznie realizowane wyłącznie wtedy, gdy z publikacji książkowej stają się źródłowym dokumentem dla generowania działań, przedsięwzięć i projektów. Potrzebna jest szeroka koalicja działająca na rzecz wprowadzania w życie założeń strategii, by w ostatecznym rozrachunku móc powiedzieć, że wykorzystane zostały wszystkie sposoby i środki na jej efektywne wdrożenie. Nie bez znaczenia pozostają także uwarunkowania zewnętrzne, w jakich dokument jest realizowany, zarówno te o charakterze prawnym, finansowym, jak i politycznym. SRWO 2020, jako najważniejszy

regionalny dokument strategiczny, wymaga zatem bardzo dobrej kooperacji przy jej wdrażaniu. Kluczowa jest świadomość celowości podejmowanych działań i m.in. w tym kierunku powinny zmierzać wysiłki osób, czy podmiotów, odpowiedzialnych za realizację założeń SRWO 2020. Pozwoli to nie tylko na zwiększenie skuteczności SWO i efektywności wydatkowania środków publicznych, ale także wpłynie pozytywnie na proces prowadzenia sprawozdawczości z realizacji działań prorozwojowych.

Obszar finansów

SRWO 2020, realizowana przez różnego rodzaju narzędzia finansowe, jak np. regionalny program operacyjny, kontrakt terytorialny, czy programy rozwoju, nie zawiera tabel finansowych określających wysokość środków niezbędnych dla jej realizacji. Mimo że zespół opracowujący raport nie dysponował skonkretyzowanym punktem odniesienia, zdecydowano się wyliczyć kwoty przypadające na poszczególne wyzwania rozwojowe (szczegóły w raporcie) oraz łączną kwotę na realizację SRWO 2020. Było to ok. 1 582 mln zł wydatkowane na zadania służące osiągnięciu celów SRWO 2020 w latach 2013-2015. Udział środków budżetu województwa i innych pozaunijnych źródeł zewnętrznych był zróżnicowany w zależności od wyzwania, od niewielkiego udziału procentowego w wyzwaniu II, po ponad 30 procent w wyzwaniu III.

WNIOSKI

Wniosek 1

Ocena realizacji celów SRWO 2020 przez pryzmat przyjętych w niej wskaźników wskazuje, że z ostrożnym optymizmem można oczekiwać osiągnięcia wartości docelowych przez większość z nich (67 wskaźników , 28 , 6). W czterech celach strategicznych tj.: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka, Dynamiczne przedsiębiorstwa, Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług i Ośrodki miejskie biegunami wzrostu zaobserwowano znaczącą liczbę wskaźników oznaczonych kolorem czerwonym i żółtym. Należy jednak zachować powściągliwość w ocenach, ponieważ trendy obserwowane w roku sprawozdawczym mogą zmienić się w kolejnych latach. Ponadto wskaźniki te w przeważającej części mają charakter kontekstowy i nie należy uzależniać ich wartości wyłącznie od działań podejmowanych przez SWO.

Rekomendacja 1

Zalecana jest śródkresowa weryfikacja działań podejmowanych przez SWO, szczególnie ww. celach strategicznych, w zestawieniu z przyjętymi w SRWO 2020 wskaźnikami w celu sprawdzenia, czy podejmowana interwencja jest wystarczająca.

W kolejnym okresie sprawozdawczym oczekiwane jest zwiększone wsparcie ze środków unijnych nowej perspektywy finansowej UE w obszarach wyżej wspomnianych celów strategicznych. Powinno to docelowo skutkować pełniejszą realizacją celów SRWO 2020 i osiąganiem bardziej korzystnych wskaźników. W sytuacji gdy władze regionalne nie będą miały możliwości bezpośredniego oddziaływania w danym obszarze (np. w zakresie poprawy ładu przestrzennego i rewitalizacji obszarów miejskich), niezbędne powinno być kreowanie sprzyjającego klimatu i tworzenie warunków, w tym również finansowych, do podejmowania działań prorozwojowych. Wymagane będzie również współdziałanie z innymi podmiotami (JST, organizacjami pozarządowymi, czy podmiotami niepublicznymi) na rzecz zwiększenia skuteczności podejmowanych działań i osiągania celów SRWO 2020.

Wniosek 2

Analiza wskaźników określonych w SRWO 2020 wskazała, że przypisanie ich wyłącznie do celów strategicznych, zgodnie z przyjętą ówczesznie metodologią, utrudnia wnioskowanie i wiązanie ich z działaniami podejmowanymi na rzecz realizacji strategii. Dla uzyskania pełnego obrazu interwencji, czyli uwzględnienia informacji jakościowych i ilościowych, wymagane jest owskaźnikowanie także pozostałych poziomów planowania, tj. wizji, wyzwań i celów operacyjnych. Ponadto przeważająca liczba wskaźników SRWO 2020 ma charakter kontekstowy, co oznacza, że ich powiązanie z rzeczywistością realizowaną interwencją jest utrudnione.

Rekomendacja 2

Konieczna jest weryfikacja wskaźników (w tym zmniejszenie ich liczby) i docelowe zaplanowanie nowej struktury wskaźników, tak by w lepszy sposób opisywały wszystkie obszary interwencji SRWO 2020.

Realizacja poszczególnych działań strategicznych powinna przełożyć się na osiągnięcie celów operacyjnych, a realizacja celów operacyjnych na osiągnięcie celu strategicznego. Natomiast wskaźniki realizacji dla każdego z tych poziomów powinny dokładnie mierzyć postępy w ich realizacji. Mając na

uwadze konieczność zachowania transparentności, przejrzystości i funkcji komunikacyjnej systemu monitoringu, zalecane jest w pierwszej kolejności ograniczenie liczby wskaźników oraz podział wskaźników na kontekstowe, rezultatu i nakładu oraz przypisanie ich do odpowiednich poziomów planowania. Pozwoli to pogłębić analizę ilościową i lepiej powiązać ją z warstwą jakościową, a przede wszystkim zweryfikować efektywność podejmowanych działań.

Wniosek 3

SRWO 2020 jest najważniejszym regionalnym dokumentem strategicznym, wyznaczającym cele i kierunki rozwoju województwa. Powinny one znaleźć większe odzwierciedlenie w zadaniach podejmowanych przez podmioty, które współuczestniczą w realizacji SRWO 2020.

Rekomendacja 3

Zalecane jest systemowe powiązanie działań prorozwojowych podejmowanych przez podmioty współuczestniczące w realizacji SRWO 2020 z wyznaczonymi w niej celami.

W UMWO już wprowadzono zasady współpracy, które umożliwią pozyskiwanie informacji o charakterze jakościowym, wynikające z przyjętego rocznego planu pracy UMWO. Współdziałanie z innymi komórkami organizacyjnymi UMWO na etapie przygotowania planu i sporządzania sprawozdania z jego wykonania pozwoli na lepsze powiązanie zadań podejmowanych przez departamenty i biura UMWO z celami SRWO 2020. Dzięki temu będzie również możliwe przygotowywanie informacji o stanie realizacji SRWO 2020 w układzie rocznym. Podobne działania należałoby także wdrożyć w jednostkach organizacyjnych SWO, które mają ściśle określone role w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu.

Wniosek 4

Regionalny program operacyjny jest głównym narzędziem realizacji SRWO 2020. Tymczasem sprawozdawczość z programów operacyjnych wynika przede wszystkim z ustalonego na poziomie kraju systemu ich monitorowania i nie pozwala na bezpośrednie pozyskanie informacji o wpływie środków unijnych na wdrażanie SRWO 2020. W trakcie prac nad raportem okazało się, że wykorzystanie dotychczas przygotowanych sprawozdań z RPO WO 2007-2013 na potrzeby monitoringu SRWO 2020, było utrudnione. Wymagało dodatkowych nakładów pracy, przetwarzania danych i stałych konsultacji z Instytucją Zarządzającą.

Rekomendacja 4

Niezbędne jest lepsze powiązanie sprawozdawczości RPO WO 2014-2020 oraz innych najważniejszych działań służących rozwojowi regionu z monitoringiem SRWO 2020.

Służyć to będzie przede wszystkim uzyskaniu kompleksowej wiedzy na temat wpływu środków unijnych pozostających w dyspozycji SWO na realizację celów SRWO 2020. Usprawni przygotowanie kolejnych raportów z monitoringu SRWO 2020 oraz zoptymalizuje wykorzystanie zasobów pracy w tym zakresie.

Wniosek 5

Otoczenie zewnętrzne regionu może wpływać stymulująco na działania podejmowane na rzecz realizacji SRWO 2020, może jednak mieć także wpływ niepożądany np. poprzez zmiany ustawowe ograniczające samorządom bezpośredni wpływ na kształtowanie polityki regionalnej.

Rekomendacja 5

Zalecane jest podejmowanie wspólnych działań władz regionalnych i innych aktorów życia społeczno-gospodarczego i politycznego regionu zmierzających do zachowania dotychczasowej niezależności oraz utrzymania wypracowanego i sprawdzonego przez lata modelu samorządności regionalnej.

Wprowadzane już w życie i zapowiadane przez rząd kolejne zmiany np. odebranie władzom regionalnym możliwości dysponowania środkami wojewódzkich funduszy ochrony środowiska, czy funduszy pochodzących z totalizatora sportowego, w zdecydowany sposób ograniczą możliwości bezpośredniego wpływu samorządów województw na rozwój regionów, w tym na realizację celów strategicznych, a także uszczuplą pulę polskich środków publicznych pozostającą w gestii regionów. Nie pozostanie to bez wpływu na realizację SRWO 2020.

SPIS TABEL

Tabela 1. Dane statystyczne dotyczące Opolskiej Karty Rodziny i Seniora, stan na dzień 31 grudnia 2015 r.	16
Tabela 2. Wskaźniki celu strategicznego 1.....	25
Tabela 3. Wskaźniki celu strategicznego 2.....	32
Tabela 4. Wskaźniki celu strategicznego 3.....	40
Tabela 5. Wskaźniki celu strategicznego 4.....	44
Tabela 6. Wskaźniki celu strategicznego 5.....	55
Tabela 7. Wskaźniki celu strategicznego 6.....	59
Tabela 8. Wskaźniki celu strategicznego 7.....	62
Tabela 9. Wskaźniki celu strategicznego 8.....	72
Tabela 10. Wskaźniki celu strategicznego 9.....	79
Tabela 11. Wskaźniki celu strategicznego 10.....	83

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Opolska Karta Rodziny i Seniora - stan na dzień 31 grudnia 2015 r.	17
Rysunek 2. Informacja na temat projektów realizowanych w Priorytecie VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich oraz Priorytecie VII Promocja integracji społecznej PO KL 2007-2013 w ramach I tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	20
Rysunek 3. Informacja na temat projektów realizowanych w Priorytecie VII Promocja integracji społecznej oraz Priorytetu IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach PO KL 2007-2013 w ramach I tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	21
Rysunek 4. Informacja na temat projektów realizowanych w Priorytecie IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach PO KL 2007-2013 w ramach I tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020.....	23
Rysunek 5. Efekty działań podejmowanych przez DEP w ramach projektów wpisujących się w realizację celu operacyjnego 1.1. Poprawa jakości kształcenia oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy	28
Rysunek 6. Wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia w latach 2013-2015 w ramach działań podejmowanych przez WUP i PUP-y	29
Rysunek 7. Wybrane projekty realizowane przez SWO i ROPS w latach 2013-2015 w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu oraz w zakresie profilaktyki uzależnień	31
Rysunek 8. Wybrane efekty projektu Powrót do zatrudnienia realizowanego przez WUP	31
Rysunek 9. Wybrane wskaźniki dotyczące realizacji projektów finansowanych z RPO WO 2007-2013 wpisujących się w założenia II tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	37
Rysunek 10. Informacja na temat projektów realizowanych w Priorytecie VIII Regionalne kadry gospodarki PO KL 2007-2013 w ramach II tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	38
Rysunek 11. Wybrane cele i działania realizowane w ramach projektu Opolska Platforma Innowacji	43
Rysunek 12. Wybrane cele i działania realizowane w ramach projektu Strefa Inwestora - przygotowanie analiz i planów pozyskania inwestorów dla województwa opolskiego.....	46
Rysunek 13. Promocja opolskich firm zagranicą w latach 2013-2015	47
Rysunek 14. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z RPO WO 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	49
Rysunek 15. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z RPO WO 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	51
Rysunek 16. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z RPO WO 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	51
Rysunek 17. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z RPO WO 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	52
Rysunek 18. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z PROW 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 202052	
Rysunek 19. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarach z PROW 2007-2013 w ramach III tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 202053	
Rysunek 20. Liczba uczestników korzystających z ofert opolskich muzeów i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. E. Smolki w Opolu w 2015 r.	58

Rysunek 21. Najważniejsze inwestycje na drogach wojewódzkich w latach 2013-2015 finansowane z budżetu województwa (o wartości powyżej 1 mln zł)	60
Rysunek 22. Projekty drogowe wspierające rozwój powiązań transportowych w województwie opolskim zrealizowane w 2015 roku w ramach RPO WO 2014-2020	61
Rysunek 23. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie opolskim w latach 2013-2015	64
Rysunek 24. Wybrane wskaźniki i efekty działań związanych z ochroną gruntów rolnych położonych wzdłuż Odry prowadzonych przez WZMiUW w latach 2013-2015	65
Rysunek 25. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarze z PROW 2007-2013 w ramach IV tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020. 68	
Rysunek 26. Wybrane wskaźniki dotyczące projektów realizowanych w okresie sprawozdawczym w ww. obszarze z PO RYBY 2007-2013 w ramach IV tematycznego wyzwania rozwojowego SRWO 2020	69
Rysunek 27. Wybrane działania władz Opola związane ze wzmacnianiem roli miasta jako regionalnego ośrodka edukacji	74
Rysunek 28. Wykaz najważniejszych dokumentów strategicznych i operacyjnych dla obszaru AO sfinansowanych ze środków PO PT 2007-2013	76
Rysunek 29. Wybrane działania promujące AO w latach 2013-2015	78
Rysunek 30. Działania SWO wspierające pozarolniczą aktywność gospodarczą i inicjatywy lokalne na wsi.....	85
Rysunek 31. Wybrane działania związane z identyfikacją i promocją regionalnych i lokalnych produktów tradycyjnych	86

W raporcie wykorzystano zdjęcia i materiały z następujących źródeł:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Projekt „(Nie)Obecni – nasze zdrowie psychiczne” – strona projektu FB
Bank Żywności w Opolu
Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smołki w Opolu
Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu
Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu
Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu
Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu
Zarząd Dróg Wojewódzkich w Opolu
Biuro Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska
Dziedzictwo Kulinarne Opolskie (oficjalny fanpage FB Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne w województwie opolskim)

Załącznik nr 1. Lista wskaźników SRWO 2020 z wartościami/trendami obserwowanymi od roku bazowego (opracowanie Referat Badań i Ewaluacji)

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym (n)	Wartość w roku n+1	Wartość w roku n+2	Wartość w roku n+3	Wartość w roku n+4	Wartość w roku n+5	Wartość w roku n+6	Wartość/trend w roku docelowym (2020)	Źródło	
CEL STRATEGICZNY 1: Konkurencyjny i stabilny rynek pracy												
1	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata	%	63,3 (2010)	63,5	63,9	64,0	65,8	67,7		wzrost	GUS	
2	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej,	%	48,2 (2010)	48,4	49,2	48,5	49,8	50,8		wzrost	GUS	
3	w tym (wg poziomu wykształcenia):											
	- wyższe		74,8 (2010)	74,5	73,7	74,2	74,6	77,0		wzrost		
	- policealne i średnie zawodowe		59,8 (2010)	59,0	58,2	58,2	58,8	57,4		wzrost		
	- średnie ogólnokształcące		40,6 (2010)	42,4	45,5	45,2	44,6	45,6		wzrost		
	- zasadnicze zawodowe		57,1 (2010)	57,6	57,8	56,4	55,7	56,1		wzrost		
	- gimnazjalne i podstawowe	14,7 (2010)	13,8	13,6	12,3	13,8	13,6		wzrost			
4	Udział ludności w wieku 25–64 z wyższym wykształceniem	%	18,1 (2011)	20	20,9	23,1	24,8			20	EUROSTAT	
5	Studenci i absolwenci szkół wyższych na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych, jako % studentów i absolwentów szkół wyższych	%	17,8 (2010)	18,3	18,8	19,5	20,0	20,4		wzrost	GUS	
6	Bezrobotni zarejestrowani w wieku 24 lat i mniej (% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych)	%	19,9 (2011)	18,7	18	15,1	14,0			18	GUS	
7	Wskaźnik zatrudnienia w grupie wiekowej 15–24 lat	%	28,6 (2011)	28,4	27,1	27,3	26,5			32	GUS	
8	Udział osób w wieku 25–64 lat uczących się i doksztalających w ogólnej liczbie ludności w tym wieku	%	4,5 (2011)	3,6	3,1	2,6	2,3			6	EUROSTAT	
9	Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan na koniec roku)	%	13,3 (2011)	14,4	14,2	11,8	10,1			nie więcej niż średnio w kraju	GUS	
10	Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców	liczba	96 (2011)	98	100	100	101			100	GUS	
11	Saldo między nowoutworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy	liczba	3975 (2011)	5330	2373	5291				dodatnie w okresie realizacji Strategii	GUS	
12	Osoby - w % ogółu osób w gospodarstwach - o wydatkach poniżej:	%									GUS	

	relatywnej granicy ubóstwa		13,8 (2010)	10,2	9,9	16,1	14,0	13,7		spadek	
	"ustawowej" granicy ubóstwa		4,6 (2010)	4,2	4,8	11,7	10,5	10,6		spadek	
	minimum egzystencji		3,6 (2010)	4,6	4,7	6,1	8,0	6,5		spadek	
13	Stopa bezrobocia długookresowego	%	6 (2010)	6,5	6,9	7,3	6,6	5,4		nie zwiększy się	GUS
14	Udział dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	76,6 (2010)	78,9	77,9	81,0	86,5	89,7		85	GUS
15	Udział dzieci w wieku do lat 3 przebywających w żłobkach	%	4,3 (2010)	4,7	7,2	8,7	9,7	11,2		5	GUS
CEL STRATEGICZNY 2: Aktywna społeczność regionalna											
16	Frekwencja w wyborach do jst (I tura), w tym do: - sejmiku województwa - rad powiatów - rad gmin i rad miast w miastach na prawach powiatu - wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast	%	40,98 (2010) 41,50 41,14 40,99				42,13 42,63 42,16 42,18			wzrost	GUS
17	Udział zeznań podatkowych, w których zawnioskowano o przekazanie 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego w stosunku do liczby złożonych zeznań podatkowych ogółem	%	66,9 (2010)	73,4	76,2	78,3	81,6	81,0		wzrost	IAS
18	Fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	liczba	2,67 (2010)	2,79	2,93	3,04	3,18	3,35		2,5	GUS
CEL STRATEGICZNY 3: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka											
19	PKB na 1 mieszkańca w PPS	%	50 (2009)	51	53	54	54	55		60	EUROSTAT
		UE28 =									
		100%									
20	Nakłady na B+R w stosunku do PKB	%	0,23 (2009)	0,12	0,25	0,19	0,23	0,34		0,5	GUS
21	Udział zatrudnionych w B+R w stosunku do pracujących w gospodarce narodowej	%	0,42 (2010)	0,44	0,5	0,49	0,46	0,45		0,45	GUS
22	Liczba udzielonych patentów	liczba	65 (2011)	76	52	59	49			nie mniej niż 500 w okresie realizacji Strategii	GUS
23	Udzielone prawa ochronne wzorów użytkowych	liczba	9 (2011)	12	17	9	4			nie mniej niż 70 w okresie realizacji Strategii	GUS

24	Liczba inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo - technologicznych	liczba	9 (2012)	14	12	12				wzrost	OCRG
25	Przedsiębiorstwa innowacyjne:	%									GUS
	- z sektora usług		13,67 (2010)	10,30	5,68	10,14	15,73	8,55	15		
	- z sektora przemysłowego		19,33 (2010)	20,07	22,30	19,95	19,53	21,52	21		
26	Liczba istniejących klastrów / inicjatyw klastrowych w województwie	liczba	6 (2012)	9	9	9				wzrost	OCRG
27	Powierzchnia (wolnych) terenów inwestycyjnych	ha	4984 (2012)	5260	4100	4403				ok. 8 500	OCRG
28	Łączna powierzchnia (ha) terenów inwestycyjnych objętych statusem SSE w woj. opolskim	ha	723 (2010)	901	936	936	936	1117		wzrost	OCRG
	Powierzchnia sprzedanych terenów inwestycyjnych objętych statusem specjalnej strefy ekonomicznej	ha	12 (2010)	16,6	33,6	80,3	113,59	136,39		wzrost	OCRG
CEL STRATEGICZNY 4: Dynamiczne przedsiębiorstwa											
29	Nakłady w sektorze przedsiębiorstw na działalność B+R	mln zł	7,0 (2010)	50,4	27,1	28,1	34,8	52,0		wzrost	GUS
30	Udział podmiotów gospodarczych w nakładach na działalność B+R	%	20,7 (2010)	51,7	33,8	27,1	24,8	35,8		30	GUS
31	Zatrudnienie w działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw	osoby	91 (2010)	177	299	273	274	380		wzrost	GUS
32	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach	mln zł	287,99 (2010)	411,10		368,01	269,34	314,14		wzrost	GUS
					dane nie publikowane ze wzgl. na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej						
33	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych	%	5,31 (2010)	5,84	7,78	7,37	6,96	5,28		7	GUS
34	Wartość dodana brutto na 1 pracującego (ceny bieżące, Polska=100) wg rodzajów działalności:	%									GUS
	- ogółem	Polska =	96,6 (2009)	96,3	95,8	95,4	95,0	95,5		wzrost	

	- sektor rolny	100%	112,2 (2009)	138,1	140,8	138,1	119,9	117,6		wzrost	
	- sektor przemysłowy		100,5 (2009)	96,9	95,1	91,6	95,8	100,5		110-120	
	- sektor budowlany		91,8 (2009)	86,8	83,3	82,2	81,3	76,0		nie mniej niż 100	
	- handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja		94,4 (2009)	92,5	91,3	92,9	91,6	91,3		wzrost	
	- działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości		112,2 (2009)	114,1	121,4	117,0	109,0	105,2		wzrost	
	- pozostałe usługi		93,8 (2009)	94,1	93,9	96,6	95,6	94,8		wzrost	
35	Wartość kapitału zagranicznego w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego	mIn zł	1473,1 (2011)	1556,7	2092,9	2045,9	2093,9			wzrost	GUS
36	Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	%	20,6 (2011)	23,7	23,6	24,6				wzrost	GUS
CEL STRATEGICZNY 5: Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna											
37	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	‰	5,2 (2010)	3,8	6,2	4,3	4,7	4,1		niższy niż w Polsce	
38	Przeciętne dalsze trwanie życia (w wieku 0 lat):	lata									
	- kobiety		80,4 (2010)	81,0	80,6	80,9	81,4	81,4		wzrost	GUS
	- mężczyźni		73 (2010)	73,4	73,1	73,5	74,5	73,8		wzrost	
39	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu	%	63,4 (2011)	66,7	66,5	66,7	68,6			75	GUS
40	Przedsiębiorstwa (powyżej 9 pracujących) posiadające własną stronę internetową	%	59 (2011)	63,1	66,1	60,3	64,4			wzrost	GUS
41	Przedsiębiorstwa (powyżej 9 pracujących) posiadające dostęp do Internetu przez łącze szerokopasmowe	%	64,7 (2010)	73,7	78,3	81,6	90,8	94,4	93,4	wzrost	GUS
42	Liczba turystów (krajowych i zagranicznych) korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania/Liczba turystów (krajowych i zagranicznych) korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych	tys.	243 (2011)	260	267	290	329			260	GUS
43	Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	liczba	8213 (2011)	7873	7938	7913	9401			wzrost	GUS
44	Widzowie w kinach na 1000 ludności	liczba	609 (2011)	602	621	683	753			wzrost	GUS

45	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców	liczba	184,74 (2011)	136,93	172,11	180,43	170,31			wzrost	GUS
46	Imprezy organizowane przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	liczba	8376 (2011)	7900	8698	8736	8157			wzrost	GUS
47	Ćwiczący w klubach sportowych (bez klubów wyznaniowych i UKS)	liczba	15079 (2010)		21 397		21 134			wzrost	GUS
CEL STRATEGICZNY 6: Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług											
48	Drogi publiczne ogółem o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km ²	km	82,3 (2011)	82,7	82,8	83,0	83,4	.		wzrost	GUS
49	Linie kolejowe eksploatowane na 100 km ²	km	9,2 (2011)	8,7	8,5	8,1	8,0	.		nie mniej niż 9,2	GUS
50	Linie regularnej komunikacji autobusowej krajowej	liczba	458(2010)	436	428	417	393	412		nie mniej niż 458	GUS
51	Przewozy pasażerów w komunikacji miejskiej	mln	28,7 (2010)	28,2	25,5	25,5	21,5	25,4		nie mniej niż 25 mln	GUS
52	Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych	liczba	100 (2011)	81	97	104	102	.		Spadek o 1/3	GUS
CEL STRATEGICZNY 7: Wysoka jakość środowiska											
53	Udział ludności z dostępem do sieci gazowej	%	41,6 (2010)	41,6	42,0	42,0	41,9	41,9		wzrost	GUS
54	Udział ludności z dostępem do sieci kanalizacyjnej	%	59,2 (2010)	60,8	61,8	63,3	69,7	71,7		wzrost	GUS
55	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona (% powierzchni ogółem)	%	27,2 (2010)	27,2	27,2	27,2	27,2	27,2		wzrost	GUS
56	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku:	dam ³									
	- ogółem		109527,7 (2011)	109873,9	106302,3	108910,6	122624,0			spadek	GUS
	- przemysł		41553 (2011)	40471	39880	41041	41219			spadek	
	- rolnictwo i leśnictwo		29616 (2011)	30708	28427	30403	40791			spadek	
	- eksploatacja sieci wodociągowej		38358,7 (2011)	38694,9	37995,3	37466,6	40614,0			spadek	
	eksploatacja sieci wodociągowej dla potrzeb gosp. domowych		29404,7 (2011)	29859,7	29075,8	28903,0	29995,2			spadek	
57	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem	%	7 (2010)	8,1	8,8	12,9	23,6	28,0		wzrost	

58	Pojemność zbiorników wodnych i polderów – retencja zbiornikowa	mln m ³	401,58 (2010)	401,58	403,26	403,26	403,26	.		wzrost	WZMiUW
59	Udział lasów w powierzchni ogółem	%	27,4 (2010)	27,4	27,5	27,5	27,5	27,5		wzrost	GUS
60	Udział powierzchni ekologicznych gospodarstw rolnych z certyfikatem w użytkach rolnych ogółem	%	0,43 (2010)	0,30	0,35	0,49	0,51	0,45		wzrost	GUS
61	Średnioroczne stężenie PM10 na poszczególnych stacjach:	µg/m ³									
	- Zdzeszowice		42,7 (2010)	44,8	34,1	-	45,4	36,1*		spadek	WIOŚ
	- Kędzierzyn-Koźle		43,7 (2010)	39,9	40,5	38,7	38,6	31,2		spadek	
	- Opole (stacja 1)		37,3 (2010)	40,9	33,4	29,4	37,8	32,8		spadek	
	- Opole (stacja 2)		35,2 (2010)	38,90	32,4	33,3	32,2	30,8		spadek	
	- Olesno		48,3 (2010)	-	36,4	40,5	35,4	-		spadek	
62	Średnioroczna liczba dni z przekroczeniami PM10 na poszczególnych stacjach:	liczba									
	- Zdzeszowice		91 (2010)	83	55	-	114	70		spadek	WIOŚ
	- Kędzierzyn-Koźle		82 (2010)	74	62	82	76	41		spadek	
	- Opole (stacja 1)		74 (2010)	68	54	37	71	48		spadek	
	- Opole (2)		64 (2010)	68	48	56	56	45		spadek	
	- Olesno		105 (2010)	-	48	87	59	-		spadek	
CEL STRATEGICZNY 8: Konkurencyjna aglomeracja opolska											
63	Stopień pokrycia terenu aglomeracji opolskiej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	44,64 (2010)	39,18	40,09	40,86	46,24			wzrost	UMWO
64	Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców na terenie aglomeracji opolskiej	liczba	111 (2011)	113	116	116				wzrost	GUS
65	Zasoby mieszkaniowe w aglomeracji opolskiej (mieszkania na 1000 mieszkańców)	liczba	342,7 (2010)	345,1	348,2	351,6	355,7			wzrost	GUS
66	Liczba studentów na 1000 mieszkańców w aglomeracji opolskiej	liczba	100 (2011)	91	83					wzrost	GUS
67	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w aglomeracji opolskiej/Turystyczne obiekty noclegowe w aglomeracji opolskiej	liczba	42 (2011)	44	47	43	55	58		wzrost	GUS
CEL STRATEGICZNY 9: Ośrodki miejskie biegunami wzrostu											
68	Wskaźnik urbanizacji	%	52,3 (2011)	52,2	52,1	52	51,9			nie dotyczy	GUS

69	Pracujący w miastach (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie; bez fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz duchownych, województwo = 100%)	%	77,68 (2011)	77,1	76,74	76,25				wzrost	GUS
70	Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) w miastach	%	48,6 (2011)	49	47,5	48,9	50,5			wzrost	GUS
71	Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców na terenach miejskich	liczba	123,2 (2011)	124,6	126,3	126,7				wzrost	GUS
CEL STRATEGICZNY 10: Wielofunkcyjne obszary wiejskie											
72	Liczba miejscowości uczestniczących w Programie Odnowa Wsi Opolskiej	liczba	676 (2011)	712	704	708	708	732		wzrost	DRW (UMWO)
73	Liczba gospodarstw rolnych wg nowej definicji gospodarstwa rolnego	liczba	28437 (2010)	bd	26832	26753					GUS
74	Udział rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa i rybactwa w WDB	%	3,1 (2009)	3,8	4,3	3,9	3,7	3,3		od 3,2 do 5,2	GUS
75	Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem	liczba	49 (2010)	55	66	74	69	58		wzrost	GUS
76	Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców na terenach wiejskich	liczba	66,6 (2011)	68,3	70,5	71,0	72			wzrost	GUS